

Ο ΛΟΓΟΣ

ΜΗΝΙΑΙΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ
ΓΙΑΝΝΗΣ ΧΑΛΚΟΥΣΗΣ

ΤΗΣ ΥΛΗΣ
Λ. ΠΡΑΣΙΝΟΣ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΦΩΤΗΣ ΦΩΤΙΑΔΗΣ: Ολίγα τινα περί κριβήλιας.— **ΑΝΤΩΝΗΣ ΓΙΑΛΟΥΡΗΣ:** Ὁ διηγηματογράφος Δημοσθένης Βουτυράς.— **Φ ΚΟΝΤΟΓΛΟΥΣ:** Alpha Lyrae.— **ΑΠ. ΜΑΜ. ΜΕΛΗΣ:** Ἐπὶ τὰ Πεζὰ μου, Ἐπὶ τὰ ποιήματά μου (Ἡ Πεδαιμένη, Δημοσημένο Μπουκέτο Ροῆς μου τῶν Δακρύων). — ***Ο. ΜΠΕΚΕΣ:** Ὕμνος στὴν Ἀφροδίτη (ΣΑΠΦΩ).— **ΦΟΙΒΟΣ ΑΝΑΤΟΛΕΑΣ:** Ὁ Ποιητὴς Φιλόσοφος (Διαυλος).— **ΔΗΜ. Ν. ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΗΣ:** Στὸ Στάβρο Κανονίδη γιὰ τὴν «ΕΛΕΟΥΣΑ» του.— **ΠΑΝΟΣ ΦΛΩΡΗΣ:** Στὸν Κωστὴ Παλαμά (ARISTIDES E RHOUTRIDES.— **Κ. Γ. ΚΑΡΥΩΤΑΚΙΣ:** Πεδαιίνοντας Λέντρο.— **ΡΩΜΑΝΟΣ ΜΑΝΑΡΑΣ:** Ποιητὴς.— **Μ. ΒΑΣΣΑΣ:** Τὸ Δίλημμα (Β. Πράξη) Ἡ Οὐρὰ τοῦ Διαβόλου.— **ΓΡΑΜΜΑΤΑ:** Γ. Μπέλλα, Γιὰ τὴν ἀντικριτικὴ.— **ΑΝΤ. ΓΙΑΛΟΥΡΗΣ:** Χαρὰς καὶ Λύπης (*Ἀριστ. Μαυρίδη) — ΧΡΟΝΙΚΑ.

ΠΟΛΗ

Ο ΛΟΓΟΣ

ΜΗΝΙΑΙΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΤΗΣ ΥΔΗΣ
ΓΙΑΝΝΗΣ ΧΑΛΚΟΥΣΗΣ Λ. ΠΡΑΣΙΝΟΣ
Yéchil Sokak No 29—App'tments Bougdanos.
PÉRA - CONSTANTINOPLE

ΣΥΝΔΡΟΜΗ

Ἐσωτερικοῦ

Ἐξωτερικοῦ

Χρονιάτικη . . . . . Γρ. 250 Φράγκα. 24
ἑξάμηνη τὰ μισά. ἑξάμηνη τὰ μισά.
Τὸ φυλλάδιο Γρ. 25 ἢ Φρ. 2.

ΤΟ ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟ ΤΟΥ «ΛΟΓΟΥ»

ΕΛΙΣΑΙΟΥ ΓΙΑΝΙΔΗ: «Γλώσσα καὶ Ζωή» ἀναλυτικὴ μελέτη
τοῦ γλωσσικοῦ ζητήματος . . . . . Γρ. 100
Ἡ Ἐκπαιδευτικὴ μεταρρύθμιση καὶ ἡ Ἐκθεση τῆς Ἐπι-
τροπείας. . . . . δρχ. 1—γρ 10
Ἡ Βυζαντινὴ Μουσικὴ καὶ ἡ ἐναρμόνισις τῆς . . . . . γρ. 25
ΣΥΛΒΙΟΥ: «Ματωμένα Τριαντάφυλλα» . . . . . Δρ. 4
ΑΝΤΩΝΗ ΓΙΑΛΟΥΡΗ: «Φύλλα τῆς Λεύκας» (διηγήματα) λίγα
ἀντίτυπα ποῦ μένου . . . . . Γρ. 100
«Βραδυνὰ Τραγοῦδια» (ποιήματα) . . . . . » 30
«Ζωῆς Ὀνειρα» (διήγημα). . . . . » 30
«Θέμος Λάσκιας» . . . . . » 60
ΘΡ. Α. ΚΑΣΤΑΝΑΚΗ: «Οἱ Ἐρημὲς τοῦ ἡλιόχαρου» (ποιήματα
μὲ πρόλογο). . . . . » 50
Α. ΑΡΓΗ: «Νύχτες». Ποιητικὴ συλλογή. . . . . » 35
ΦΩΤΗ ΚΟΝΤΟΓΛΟΥ: Pedro Casas. . . . . » 40
ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ ΟΜΙΛΟΥ ΤΗΣ ΑΙΓΥΠΤΟΥ: Τραγοῦδια
τοῦ λαοῦ μας ἀνθολογημένα γιὰ τὰ παιδιά. (Βιβλίον ποῦ τὸ
συστήνουμε σ' ὅλα τὰ ἑλληνικὰ σπύτια) . . . . . Δρ. 3.50
ΑΝΤ. ΓΑΒΡΙΗΛ: Οἱ χοῖροι ὕψουσιν. Τὰ χοιρίδια κοῖζουσιν.
Οἱ ὄφεις ἰῶουσιν. . . . . » 2.00
ΘΡΑΣΥΒΟΥΛΟΥ ΣΤΑΥΡΟΥ: Δρόμοι καὶ Μονοπάτια (ποιητικὴ
συλλογή). . . . . » 50
«ΔΙΟΝΥΣΟΣ» (περιοδικὸ ὀλόκληρη ἢ χρονιά (6 τεύχη). . . . . » 60
Μ. ΚΟΥΝΕΛΑΚΗΣ: Τὸ παιδί τῆς Θάλασσας (Charles Cani-
vet) Διασκευὴ. . . . . » 100
ΑΡΙΣΤΕΙΔΗ Ν. ΜΑΥΡΙΔΗ: Χαρὲς καὶ Λύπες (ποιήματα) . . . . . » 30

Ο ΛΟΓΟΣ

ΠΟΛΗ— ΑΠΡΙΛΗΣ

1922

ΧΡΟΝΟΣ Δ'.— ΑΡΙΘ. 4

ΟΛΙΓΑ ΤΙΝΑ ΠΕΡΙ ΚΙΒΔΗΛΙΑΣ

Στον πρωτο μας εθνικο παιδαγωγο
τον αγαπητο μου φίλο Δελμούζο.

Απο την ωρα που ο κυριαρχος λαος εδιωξε τον Τυρανο,
αλλο δεν κανουμε παρα να θρηνουμε τις εφτυχίες που οι Σωτη-
ρες σωριαζουν ολοσενα στην αμοιρη κεφαλη μας.

Το γκρεμβολημα απ' τα υψη της τυρανίας στα βαθη
της σωτηρίας μας φαίνεται σα θεομηνια, σαν κατι που κρεμεται
πανω απο το εθνος

καψαλα και σταχτη να το κamei

οπως λει ο ποιητης.

Ομως τα δυστυχηματα δε μας ειρθαν απο πανω ουτε απ'
οξω γυρω μας σημαιναν ωρες χαρας. Το κακο το φεραμε εμεις
οι ιδιοι με τα χερια μας.

Ειδαμε τον κυριαρχο λαο να κακουρησει στις καλπες, να
φερει παλε πισω ξανα τους παλιους του κυβερνητες, δοκιμασμε-
νους φευδαρχους. Τρομαζουμε βλεποντας τις ανωτατες κοινωνι-
κες ταξες να οργανωνουνε δολοφονίες απαναπανατες. Σαστιζου-
με θωροντας τοσο πληθος κληρικούς να δεχονται, σαν η αγελη
των χοιρων της χωρας των Γαδαρινων, τα δαιμονια των ακα-
θαρτων κοσμηικων και να τρεχουν λυσασμενοι, να σπαραξουν την
Εκκλησια, ν' ατιμασουν το κηρυγμα του Χριστου, το Εβαγγελιο

της αγαπης και της ομονοιας. Απορουμε ποῦ βρισκεται τοσο πληθος διανοουμενοι στυλοι τετιου καθεστωτος.

Νά στην πγιο κρισμη στιγμη της εθνικης μας ζωης τα προσωπα που βλεπουμε απανω στη σκηνη. Η ηλικια των περισσοτερων οχι κατω απ' τα εικοσιπεντε, και πολλων πανω απ' το μισο αιωνα δειχνει πως απο χρονια βοσκει μεσα μας η κοινωνικη κακομοιρια και βγηκε τωρα στο φορο με τετια φριχτη ασχημια.

Σταξειδιάλυτα σκοταδια που μεπερδεψαν οι τυρανοχονοι σωτηρες τα εθνικα ζητηματα δε χαραζει ακομη αβγη. Μα κι' αν ο απο μηχανης Θεος ερθει, και στην τελεφταια πραξη του δραματος, μας χαρισει λυση, ας ειναι κι' η καλιτερη, οι αιτιες της εσωτερικης κακομοιριας δε θα φυγουνε βεβαια απο μονες τους. Πρεπει να τις ζητησουμε. Μεσα σ' ολη αφτη την αθλιότητα, μαλλια κουβαρια μεπερδεμενα, κατι ξεμυτα, κατι χτυπα στα ματια. Εκαμε ο λαος το φριχτο λαθος ακολουθοντας αλογιστα το λογισμο αλλων, κι' αυτοι οι αλλοι οι διαλεχτοι, οι διανοουμενοι του να πουμε, στο φριχτο λαθος απανω σωριαζουμε καθε μερα κακουρηματα.

Παλαιοκοματικοι, λεμε, πολυτεβουνται κατα παλιες συνήθιες. Κατω απ' του κοινοβουλευτισμου το κοστούμι, κομενο και ραμενο αλλού, καποια αλλη αλλιωτικη παραδοση ακολουθουνε κατα πραξη κι εμπειρια. Ωσοσο οι ανθρωποι αφτοι ειναι μορφωμενοι, περασανε το ανωτατο εκπαιδευτικο καθιδρυμα, ειναι διανοουμενοι οπως τους λεμε.

Αλλη απορια. Καλα οι κοβερνητες, μα η διοικηση; Ποῦ βρισκεται τοσο πληθος γραμματισμενοι, μορφωμενοι, διανοουμενοι, οργανα τετιου καθεστωτος καταπεσμου; Η εσωτερικη, η φυσιολογικη υπερεσια του κοινωνικου οργανισμου ξεχαρβαλωνεται διχως διοικηση, κ' εμεις κοντεβουμε στη διάλυση. Ωστε σ' ολη τουτη την κακομοιρια πρωταγωνιστης ο πεπαιδευμενος, ο διανοουμενος! Το θλιβερο φαινομενο το προσεξανε κι' αλλοι. Επιστημονες περιωπης δειξανε στην κοινωνια μας την πληγη της αφτη.

Μα πῶς γινεται οι διανοουμενοι μας να καταντουνε στοιχεια διαλυτικα, εξαχρειωτικα της κοινωνιας, αντι να ειναι η συνειδητη συνοχη της, οι οδηγοι στον εξεβγενισμο του

κοινωνικου βιου; Να πουμε ταχα πως η ψυχη μας ειναι απο τη φυση με τοση δυστροπια πλασμένη που η διανοητικη μορφωση να φερνει την ηθικη παραμορφωση; Απιθανο. Μηπως το εκπαιδευτικο μας, το μορφωτικο δηλαδη της διανοιας συστημα φταιει; Ετσι μου φαινεται κι' αφτο ερχομαι να δηλωσω στην κοινωνια μας.

Θα το προσεξει αραγε; Σα δυσκολο το βλεπω. Πρωτο που δεν ειναι τοσο καλοδιαθετη για μενα τον ιδιο. Το ξαιρω απο αλλοτες. Επειτα η προσοχη της κοινωνιας μας πολυ φυσικα παει ολη στην τρομερη κριση, την εθνικη, που περνουμε. Ωσοσο στην κρισμη αφτη σταση μας εφερε η εσωτερικη μας κατασταση. Τα εσωτερικα μας οργανα, τα σπλαχνα μας να πουμε, δε λειτουργουνε καθολου καλα, και νά γιατι η οψη μας δειχνει ετσι ελεεινη και τρισαθλια. Ετουτο δε το βλεπουμε ολοι μας κι' η περισταση το καλει να κανει ο καθενας το χρεος του· οι νεοι με εργα' εμεις που δε φελουμε πγια για εργα τετια ας το μανουμε με λογο. Μια ιδεα θ' απαντησει μερικες ψυχες που θα συναντηχησουν' ετσι της ανοιγεται ο δρομος στην κοινή γνωμη.

Οι διανοουμενοι.

Νεο ειδος ανθρωποι δεν ειναι βεβαια οι διανοουμενοι· ειναι οι γραμματισμενοι, οι μορφωμενοι, οι ανεπτυγμενοι, οπως τους λεγαμε αλλοτες. Το νεο ονομα θελει να δειξει χτυπητα πως τα μελη αφτα της κοινωνιας εχουνε μια αξια ανωτερη, εχοντας τη διανοια τους μορφωμενη. Αρετη, αξια δηλαδη κοινωνικη, που γι' αφτη δε κι' η καθε κοινωνια τους ξεχωριζει για διαλεχτους της.

Πῶς μορφωνεται λοιπον η διανοια στα εκπαιδευτικα καθιδρυματα, τα δικα μας, εκει που παμε δηλαδη για ν' αποχτησουμε αφτη την κοινωνικη αρετη, την κοινωνικη αξια μες στην κοινωνια μας;

Μα πριν να διουμε το πῶς, αναγκη να εξετασουμε τι ειναι αφτο που προκειται να μορφωθει· να δωσουμε δηλαδη εναν ορισμο του τι ειναι η διανοια. Ειναι τουτο κατι απαρατητο· γιατι αλλιως βεβαια μορφωνουμε την αξωη και αφυχη υλη κι' αλλιως τα ζωντανα και τα εμπυχα. Κατα καλη τύχη τον ορισμο τον ε-

χουμε ετοιμο κι' απο πηγη, οπως θα την επιθυμουςαν οι διανοουμενοι μας. Θα παραδεχονται, πιστευω, και τον Πλατωνα για διανοουμενο, και αρκετα καλο μαλιστα. Οι διαλογοι του τι' αλλο ειναι παρα διανοουμενοι σε διανοητικη επικοινωνια' γιαφτο κιολας θα φροντισε να ορισει τι' εστι' διανοια. «**Ο εντος της ψυχης προς εαυτην διάλογος, ανευ φωνης γινόμενος, διάνοια**». Ο διχως φωνη διαλογος της ψυχης μεσα της, με τον εαφτο της, προϋποθετει το με φωνη διαλογο των ψυχων που ζουνε μαζι. Σε συζωη μπαινοντας (για οπιους λογους και αναγκες) ο ζωανθρωπος δεν ειχε να φερει παρα τα ζωϊκα του ψυχορμητα και το νοητικο του, το οσο. Η συζωη στοχαζεται τη ζηση, την εξασφαλιση των πορων της ζωης με την ομαδικη δραση. Συγκαταθεση για συμπραξη χρειαζεται δεσμο δημιουργουμενο σιγα σιγα απο ολους για τον καθενα με καθε εκφραστικο τροπο. Ολοι αυτοι οι φραστικοι τροποι καταντουν τελος στην ομοφωνια της αθρωτης φωνης. κι' αφτη με τις αξιες της τις δεχτες, τις ομολογουμενες, γινεται ο με φωνη διαλογος των ψυχων. Με το ζωντανο αφτο της συζωης δεσμο, ο καθενας κοινωνει με ολους' και μ' αφτον τον ιδιο ο καθενας μεσα του διχως φωνη πλαθει την διανοια του, τη συνανθρωπη ψυχη, αφτο που λεμε ανθρωπινη ψυχη. Διανοια λοιπον, ψυχη δηλαδη ανθρωπινη δεν μπορουσε να εχει ο ζωανθρωπος, την αποχτα συνανθρωπιζοντας και την χανει βγαινοντας απ' τη συνανθρωπη ζωη, οπως ωραιο το ζωγραφιζει ο Ψυχαρης στη «Ζωη κι αγαπη στη Μοναξια».

Ας διουμε τωρα πως μορφωνεται η διανοια στα καθιδρυματα του ελληνικου κρατους. Ανωτατο εκπαιδεφτικο καθιδρυμα το Πανεπιστημιο' αφτο κανωνισε τις αρχες και τους τροπους τους εκπαιδεφτικους, τους μορφωτικους της διανοιας για ολο το εθνος. Οσοι αποφοιτησουν απο κει θα εχουνε, λεμε, τη διανοητικη τους μορφωση ξετελιωμενη κατα τον τυπο που το εκπαιδεφτικο συστημα αποφασισε να μορφωνει τη διανοια απ' το κατοφλι του σκολιου.

Για διανοουμενους μιλοντας απο δω κι' εμπρος (και για να προλαβουμε καθε παρεξηγηση) θα ενουμε αφτους που περασανε το εκπαιδεφτικο μας συστημα ολο, η το μεγαλιτρο του μερος, και θεωρουνε οι ιδιοι τον εαφτο τους διανοουμενο, συνε-

πουμενα το συστημα μορφωτικο της διανοιας, η τους θεωρουν οι αλλοι, και οι ιδιοι δεχονται την τετια υποληψη των αλλων.

Πιος λοιπον ο τυπος; Το Πανεπιστημιο μας δεν παραδεχεται «τον εντος της ψυχης προς εαυτην διαλογον, τον ανευ φωνης γινόμενον», γιατι τον αλλο, το με φωνη δηλαδη διαλογο, οπως του τον παρουσιαζει ζωντανο η συζωη με τη διαδοχη της ζωης, οπως δηλαδη του τον παρουσιαζει ο εμψυχος αμορφωτος που ερχεται να μορφωθει, το Πανεπιστημιο τονε βρισκει χυδαιον, βαρβαρον, ελεεινον, φαυλοβιων διαλογον κτλ. Εχει, καθως λει Ελογου του, αλλο διαλογο που τον εκθειαζει και γιαφτο εχει παραδεχτει για πρωτη εκπαιδεφτικη αρχη το σβυσιμο και την αντικατασταση. Σβυσιμο του διαλογου, της διανοιας που προϋπαρχουνε στο παιδι, σε καθε νεα γενεα πριν παιει να μορφωθει, και την αντικατασταση με τη διανοια την πανεπιστημιακη. Και σαν κρατικο καθιδρυμα αφτες τις αρχες εδωσε διαταγη να μεταχειριζεται το εκπαιδεφτικο μας συστημα για διαμεσα μορφωτικα της διανοιας. Φανερο λοιπον πως οσοι ακολουθουν την εκπαιδεφτικη σειρα ισια με το κορυφωμα της, θα εχουνε με τα εκπαιδεφτικα αφτα χειρουργηματα και χειροτεχνηματα, αποσβυσιμενα μεσα τους τη διανοια την προϋπαρχουσα και θα την εχουν αντικαταστησει με το διαλογο με τη διανοια την πανεπιστημιακη. Ετσι οι τελειοφοιτοι του συστηματος θα παρουσιαζονται στην κοινωνια με διανοια αλλη κι αλλιωτικη απο κεινη που εχουν οσοι δεν αξιωθηκανε την εκπαιδεφτικη αφτη σταδιοδρομια. Κι επειδη κι εμεις εχουμε καταναγκαστικη την εκπαιδεψη, κι η παιδεια ολοενα απλοχωρει, σε λιγο (κουραγιο ακομα 3, 4, αιωνες) και το Εθνος θα εχει ξεκαμει τα προϋπαρχοντα του γλωσσα, διαλογο, διανοια, και θαχει αποκτησει αφτα που αποφασισε το Εκαδημιον—τα λεγαμενα Ελληνικον Πνευμα! Ελληνικη Διανοια!

Σβυσιμο και αντικατασταση της διανοιας μυριαδων ανθρωπων! Τι τεραστια επιχειρηση! Ωσοσο σε καθε επιχειρηση ρωτα κανεις τον εαυτο του' ειναιπραμα να βγει περα; και μπορω να δηλωσω στην κοινωνια πιος ο σκοπος μου; Ειναι σκοπος ηθικος; Ετουτο δα το διχως φωνη διαλογο με τη ψυχη του δε φαινεται να τον εχει καμει το Πανεπιστημιο μας. Αν τον εκανε

θαβλεπε πως κι η γλωσσα ειναι ζωντανο κατι οσο κι οι ανθρωποι που την κρατουνε στη ζωη. Και θαβλεπε πως η ζωη υφαινεται ολοενα με νεα οντα ζωντανα. Με διαδοχικο γινε βασιτιεται το ειναι. Και στο διαδοχικο αφτο γινε μαζι με την αδιακοπα νεα πλαση, θα βλεπει τη μεταπλαση, τη μεταμορφωη της φαινομενικας που στοχαζεται τη σταθια της ζωης, τον ενα και σταθερο στοχο της ζωης. Ετσι και στη γλωσσα τα φραστικα διαμεσα φθογοι, τυποι, συνταχτικες μορφες, συστατικα του δεσμου της συζωης τριβουνται, παλιωνουνε, χανουνε δηλαδη λιγο λιγο τη διεγερτικη της συνανθρωπης ψυχης δυναμη. Πριν πεθανουν αφτες εχουνε γενηθει αλλες, νεες μορφες με νεα διεγερτικη της ψυχης δυναμη, διεγερτικη του αισθητικου και συναισθητικου, και συνομοιοπαθητικου κι ετσι του νοητικου και βουλιτικου για την αδιακοπα μεταμορφουσα συζωη. Μετατροπες φθογγων, μεταπλασμοι τυπων, μετασκεβες συνταχτικες ειναι φανερωματα της ζωης που νεωσε. Τους παλιους ηχους τους παλιους τυπους ταφτια μας, ταρθρωτικα μας οργανα δεν τους δεχουνται, δεν τους ανεχουνται. Στις νεες μορφες περασε η ζωη του δεσμου της συζωης. Τα παλια περασαν πανε. Με σπαταλη αδιακοπη σε ζωντανα οντα βασιτιεται η ζωη, με σπαταλη διαδοχικη σε φραστικες κορφες νεωνεται θαλλει, νεαζει παντα ο δεσμος της συζωης, η γλωσσα, η διανοια.

Το σβυσιμο που εχει καταλιασσει το εκπαιδεφτικο μας συστημα θα το κατορθωνε με γενικη σφαγη ολων των Ελληνων, με στερωση ανδρων και γυναικων καθολικη, με κοψιμο της γλωσσας καθολικη. Ετουτοι δα οι τρεις ειναι οι μονοι τροποι που θα μπορουσε το Πανεπιστημιο να βγαλει περα την επιχειρηση του. Με αλλους ας μην παιδευεται «μετα ή ανευ αλματων» οπως λει του κακου. Η γλωσσα, η διανοια που ζει γιατι εξησε, αφτη θα ζησει με τους τροπους που ξαιρει η ζωη. Τους τροπους αφτους το Πανεπιστημιο δεν τους ξαιρει. Αν τους μαθει θα γίνει οργανο του εθνους, μορφωτικο της ζωντανης του διανοιας, και τοτε θαρχισει να κανει κι επιστημη. Ως τωρα γελαστηκε το γελα ο νους του γελασμα ελεεινο και ολεθριο. Ελεεινο γιατι ως επιχειρηση ειναι κουτη οσο κι η κουκουβαγια, το διανοητικο του συμβολο. Ολεθριο γιατι ο σκοπος του, αλαφρα να το πουμε, ειναι ανηθικος. Δεν εχει συνειδηση του τι κανει; Μα ειναι τόσα χρο-

νια που του δεξανε την κακοηθια του εργου απο καθε οψη. Πεισματωσε; Κακουργει συνειδητα λοιπον.

Οσο ζει το γνησιο, το ζωντανο δηλαδη δημιουργημα της συζωης, αντικατασταση του με αλλο κατι, ας ειναι ο,τι θελει, λεγεται κιβδηλια: ειναι κιβδηλημα της ψυχης που θελει να μορφωσει ειναι κιβδηλημα της συνανθρωπης ψυχης συνολης και κατεξοχα του ηθους.

Η γλωσσα δεν ειναι κατασκεβασμα της λογικης: αιωνες πριν ειτανε δημιουργημενη η διανοια, η γλωσσα ειρθε πολυ κατοπι η λογικη να εξετασει με τεχνη αφτα που βρηκε ετοιμα. Μα ουτε του νοητικου επινοημα ειναι η γλωσσα. Το νοητικο ειναι κατι πολυ παλιο: κατι προανθρωπο το βλεπουμε στη σειρα των ζωνων. Το νεο στην ιστορια της ζωης του ανθρωπου ειναι η γλωσσα η διανοια, η συνανθρωπη ψυχη. Και το νεο αφτο ειναι δημιουργημα ασυνειδο, στοχαστικο. Στοχαζεται τη ζωη του δεσμου της συζωης. Τα αισθηματα, τα συναισθηματα, τις ορμες, τους ποθους το ηθος ολο στοχαζεται να καμει συν-ηθια της συζωης για την κοινωνικη συνεργασια. Κι αφτα ολα μας τα δειχνει η γλωσσα μας η ιδια συνηθεια ειπε τη συζωη με τον τοπο της συζωης, συνηθεια ειπε και τη γλωσσα, το πρωτο συν-ηθισμα, το πρωτο εθος απ' οπου το Εθνος. Στη συζωη ο νους ειναι συνεργος: το ηθος ειναι ο πρωτεργος. Κι' αφτο ισα ισα, το ηθος στρεβλωνει το εκπαιδεφτικο μας συστημα.

Το παιδι ερχεται στο σχολιο με την πρωτη αφτη συνηθεια ταμειο ενεργειας ψυχικης: τη γλωσσα την κατεχει, τη μεταχειριζεται παιζοντας. Νά τα υπαρχοντα του: Ετουτα δα ειναι και τα προυπαρχοντα για τη μαθηση **«Πασα διδασκαλια και πασα μαθησις διανοητικη εκ προυπαρχουσης γινεται γνωσεως. Φανερον δε τουτο θεωρουσιν επι πασων. Αι τε γαρ μαθηματικαι των επιστημων δια του τροπου τουτου περαινονται, και των αλλων εναοτη τεχνων. Ομοιως δε και περι τους λογους κτλ. κτλ.** Αφτα που λει ο Αριστοτελης, αρχετα καλος διανοουμενος κι' αυτος κι' ακαδημαϊκος μαλιστα, περι του πως πρεπει ν' αρχιζει η τεχνη της διδασκαλιας για να βγαζει περα το εργο της, το Πανεπιστημιο μας δεν τα εγκρινει: τα βρισκει φαινεται δημωδη, χυδαια κτλ.

Το μορφωτικό καλώς ορισες στο παιδί είναι μια κατακεφα-
λία.

Ερχεται να μορφωθεί για το συνάνθρωπο βίο τον εθνικό. Σ' αφτονα μέσα εξήσε ως τώρα ασυνείδα' μα είναι αρχαριος. Ο αρχαριος θα επικοινωνήσει με το μαστορή που θ' αρχίσει να τονε μορφώνει συνειδητά. Το πανεπιστήμιο μας κιβδηλεψε το δασκάλο κ' αφτος κιβδηλεβει το παιδί. Σβυνει το γνησιο και του προσφέρει το κιβδηλό. Κατι και «δια του τροπου τουτου περαινεται» μα το κατι τουτο είναι κιβδηλία. Ο μαθητης καταγινεται να αποκτησει το κιβδηλό για να συνενο- ηθει με τον κιβδηλεφτη. Μα η δοιλια αφτη απαιτει καιρο και κοπο κι' εξοδα. Η αγωγή κι η μόρφωση φυσικα μενουں κατα μερος για ν' αρχινισουν αφου αποκτησει το κιβδηλό. Οσο διαρκει ομως η σπουδη αφτη περαινουνται αλλα κι' αλλα.

Παιδια με ψυχικη συσταση μετρια, με ηθος χαλαρο, χαρα- χτηρα εφκολοπλαστο παιρνουνε στα σοβαρα την κιβδηλη προσφο- ρα' ξετελωνοντας το συστημα αποχτουν και την επαρη για το αποκτημα' θλιβερα οντα, ξοανα ξεπαρμενα για το διπλωμα της κιβδηλιας, διχως αγωγή, διχως μορφωση, οργανα για τους επιτη- δειους.

Αλλοι με ηθος αστατο, με ροπη προς το ψεμα, βρισκουνε στον κιβδηλό διαλογο εκεινο ισα ισα που τους χρειαζεται για την υποκριση και αποφοιτουνε μαστοροι του αδειου λογου διπροσω- ποι, δημαγωγοι, κιβδηλεφτες των παντων. πληγη που παραλει κα- θε συνανθρωπη δραση. Απο τα δυο αφτα ειδη βγαζει το Πανε- πιστημιο μας φουρνιες καθε χρονο' πηγη αστερεφτη κακων. Κατηγοριες ακουμε ακομη κι απ' τους φιλους μας και το βλε- πουμε πως γενικα αγωγή και μορφωση μας λειπει, αφου αμορ- φωτοι κι αναγωγοι διοικουν τη χωρα. Μα που και ποτε να την αποκτησουμε, αφου τα καλιτερα μας χρονια ξοδιαζουνται για ν' α- σκηθουμε στην κιβδηλια, αφου το εκπαιδεφτικο μας συστημα κιβ- δηλεβει εκεινο που εφκολα θα γινοτανε αγωγή και μορφωση και θ' αλλαζε την οψη μας την ελεεινη σε λιγα χρονια.

Στου Πανεπιστημιου τη μετωπη ταιριαχτη επιγραφη θα ειταν. **Κιβδηλιας Παγος**: οπερ εστι μεθερμηνευομενον' ανω- τaton κιβδηλοποιειον του Ελληνικου Κρατους. Ειδαμε την κατα-

σχηνη της φοιτητικης νεολαιας στα Εβαγγελικα. Τωρα καμαρω- νουμε τους εβαγγελισταδες. Απο τα Νοεμβριανα Εβαγγελια ενα κηρυξε την εκπαιδεφτικη αναστηλωση, παλι δηλαδη το σβυσιμο και την αντικατασταση, Εξι διανοουμενοι, δειγματα διαλεχτα απ' το φλογερο καμινι, ακαδημαϊκοι, μελλοαθανatoi πες γιατι σιγου- ρα θα γινουν αθανatoi οι κακομοιρηδες να τους.

Σακελλαροπουλος, γενικος γραμματευσ του Υπουργειου της Παιδειας, Α. Σκιας Καθηγητης του Πανεπιστημιου Ν. Εξα- χοπουλος, Καθηγητης του Πανεπιστημιου, Θ. Μιχαλοπουλος, Διευθυντης Διδασκαλειου' Ι, Μεγαρευσ, Τμηματαρχης της Δημο- τικης Εκπαιδευσεως. Χ. Οικονομου, Εκπαιδευτικος Συμβουλος.

Αυτους καλεσε ο αβουλος Υπουργος συμβουλους περι του πρακτεου «δηλαδη περι της αναστηλωσεως της κιβδηλιας». Καί απεφάνθησαν οι εξ' οτι δεον να εκβληθωσι παραντα εκ των scho- λειων και καωσι τα εν χρησει αναγνωστικα ως εργα ψευδους και κακοβουλου προθέσεως του καταλυθεντος Καθεστωτος. Καί ο 'Υ- πουργος της Παιδειας κ. Θ. Ζαίμης εισηγήσατο τη Συνελεύσει των 'Ελλήνων τους νόμους της γλώσσης, ην πρέπει να εκμάθωσι οι παίδες ημών εν τοις σχολείοις, ίνα μη σειρώμεθα προς τα κά- τω, προς την βαρβαρότητα. Καί ταίς εν σκότει καθημέναις φά- λαξι έγένετο φως μεγα από της πυρᾶς των καιομένων βιβλίων και των σωμάτων των κακοβούλων εργατων αυτων.»

Και ούτω μετά την επιστημονικην έτμηγοριαν των εξ' εισ- ηγουμένου του βαρβαροφάγου ύπουργου, εωρτάσθη υπό τας έ- πευφημίας των ιερεξεταστων ή αναστήλωσις της κιβδηλιας και ξαναρχισε παλι η αντικατασταση της διανοιας των παιδων.

Αντικατασταση με τι; Στα 1760, (οπως λεγει ο Buckle στην ιστορια του Πολιτισμου) κατιοι κυβερνητικοι με τολμηρες ιδεες προτεινανε να παστρεψουν τους δρομους της Μαδριτης- Γενικη αγαναχτηση. Και φωναζε οχι μονε ο λαος, μα κι' οι κα- λοαναθρεμενοι κρατουσανε το ισο. Η Κυβερνηση αναφερε το ζητημα στο ιατρικο σωμα ως τον ανωτατο προϊσταμενο της υγει- ας. Το ιατρικο σωμα διχως δισταγμο γνωμοδοτησε. Για το σήκω- μα των σκουπιδιων ουτε λογος να γινει' μα ουτε να μετακινη- θουνε καν' πειραμα τετιο θαταν αδυνατο να υπολογισει κα- νεις τις συνεπειες του. Οι πατερες μας ζουσαιε μες στο σκουπιδι

γιατι ταχα να μη ζησουνε και οι κυριοι αφτοι; Κι ειταν εκεινοι ανθρωποι γνωστικοι. Ξαιρανε πολυ καλα τι κανανε. Οι μυρωδιες που γι' αφτες δα μερικοι παραπονιουνται, ειναι πιθανοτατα κατι πολυ υγειινο· ο αερας της Μαδριτης ειναι τσουχτερος· οι αναθυμιες πολυ πιθανο πως κανουν την ατμοσφαιρα βαριτερη και καταπολεμουν ετσι τις βλαβερεις της ιδιοτητες. Και λοιπον οι γιατροι της Μαδριτης γνωμοδοτησαν πως το καλλιτερο ειτανε ν' αφισουν το καθε τι εκει που το ειχαν οι προγονοι, και να μη μετασαλειψουν τα σκουπιδια απο εκει που κοιτουνταν.

Ποσο ανωτερο το Υπουργειο της Παιδειας στην Αθηνα του 1921. Ξοδιαζει εκατομυρια για να φερει πισω τα σκουπιδια που οι τολμηροι ανθρωποι «του καταλυθεντος» ειχανε σηκώσει απο τους μικρους δρομους οπου συχναζουν τα παιδια. Και σ' εμας οι καλοαναθραμενοι, οι διανοουμενοι της Αυτοτελειας, λενε πως με τις αναθυμιες των κουτσουλιων της κουκουβαγιας μορφωθηκε η διανοια μας επι τοςες γενεες. Μα επιστημονικότερο το Υπουργειο της Παιδειας του 1921, διοριζει επιτροπη και «*ή επιτροπεία μετά επισταμένην μελέτην του ως άνω ύλικού και των συναφών ζητημάτων αποφαίνεται ότι τὸ ἀπὸ τῶν σκυβάλων διὰ τῆς καθαρουσύσης ὁδοῦ παρασκευαζόμενον ἐκχύλισμα, ὡς εἶδος λίξεργη, καὶ τὸ ἀπὸ ταύτης ἀναδιδόμενον ἀρωματικώτατον ἀναθυμίαμα εἶναι τὸ ἀριστον διαπλαστικὸν τῆς διανοίας τῶν ἑλληνοπαίδων.*»

Αφτα εκαμε το Κρατος της Αναστηλωσεως. Που πηγαν να βρουν τέτια προδοτικη λεξη! Αναστηλωσανε σ' ολα το αισχος της κιβδηλιας, και περιφερει η Κυβερνηση την Αυτοτελεια της. Αλλη παλε προδοτικη λεξη. **Αὐτοτέλεια.** Τα κρατη ζητουνε συμμαχους. Τα εθνη νιωθουνε την ανεπαρκεια τους· προσπαθουνε συνεινίζοντας να καμουν την κοινωνια των εθνων. Οι αντρες δε θελουνε με κανενα τροπο την αφτοτελεια, προτιμουνε τή γυναικα. Ποιση, καλλιτεγνια, ολα τα ωραια, σ' αυτον τον ποθο, σ' αφτη τη μη αυτοτελεια εχουν την πηγη τους. Κι' απομενουν με την αυτοτελεια τους μονε οι ευνουχοι και οι βλακες. Αλλοτες ο-χληροι αλλοτες διασκεδαστικοι οι βλακες. Ολεθριοι οι ευνουχοι· ο φθονος τους, η λυσσα τους σπρωχνει το εθνος μας στον γκρεμο!

(Η συνεχεια στο ερχομενο φυλλο)

ΦΩΤΗΣ ΦΩΤΙΑΔΗΣ

Ο ΔΙΗΓΗΜΑΤΟΓΡΑΦΟΣ ΔΗΜΟΣΘΕΝΗΣ ΒΟΥΤΥΡΑΣ

(Κριτικό σημείωμα)

Ἄν τὰ πλατειὰ ρέματα ποὺ ταραΐζουν σήμερα τὴν εὐρωπαϊκὴ σκέψη φέρνοντας τὴν σὲ διάφορες κι' ἀντίθετες ἄκριες, εἴτε δηλαδὴ σὲ ἰδεολογίες ἐθνικιστικὲς καὶ φυλετικὲς ὀρθωμένες δικαιολογημένα καὶ θεωρητικὰ ἐνάντια σὲ κοσμοπολιτιστικὲς ἢ κομμουνιστικὲς ἢ κατὶ διάμεσο, ἂν ἡ φοβερὴ σύγκρουση τῶν νέων κοινωνικοφιλοσοφικῶν ἰδεῶν ποὺ ξαπλώθηκαν διὰ πλατες ὕστερα ἀπὸ τὸ μεγάλο εὐρωπαϊκὸ αἱματοκύλισμα, πρὸς τις παλιέες, ἢ μεγάλη θέλω νὰ πῶ χειραφέτηση τῆς ἐργασίας ἀπέναντι στοῦ κεφάλαιο καὶ ἡ ὑποστήριξη τοῦ ἔνοσ κατάντικρα στοῦ ἄλλο ἢ ὁ συμβιβασμὸς τους, ἂν ἡ ἀναγνώριση τῶν πλέριων δικαιωμάτων τοῦ ἀνθρώπου κι' οἱ νέες ἀντίληψεις ἀπάνω σ' ὄλην τὴν πνευματικὴ ζωὴ κλπ. δὲν κρυσταλώθηκαν ἴσια μὲ σήμερα σ' ἑλληνικὰ ἔργα ἄξια γιὰ σοβαρὸ λόγο θαρρῶ νὰ μὴν εἶνε κι' ἄξιο γιὰ ν' ἀπορήσει κανένας.

Οἱ ἑλληνικὲς μάζες δὲ συνταράχτηκαν ἀκόμα ἀπὸ κανένα κοινωνιολογικὸ πρόβλημα καὶ πολὺ λίγη φύσηξε ὡς σήμερα ἀπάνω στὴν ἑλληνικὴ διανοητικὴ φιλοσοφικὴ πνοή. Μεγάλοι ὄγκοι ἑλληνισμοῦ τῶρα προβέλλουν στοῦ φῶς τῆς ἐλευθερίας, ἐνῶ ἄλλοι ἀπ' ὅπου θὰ εἶχαμε δίκιο νὰ περιμένουμε κάτι, στηθοσκοπημένοι ἀποδείχονται ὀλότελα ἀσυγχρόνιστοι πρὸς τὴ σημερινὴ σκέψη καὶ δουλώμενοι ψυχικὰ.

Ἔτσι τὸ ἑλληνικὸ κοινωνικὸ σύνολο ἀσήμαντον ὡς τῶρα ἔδωκεν ἀντίλαλο κατάντικρα στοῦ μεγάλο ἀνατάραγμα τῶν ἰδεῶν καὶ τὲς νέες πνευματικότητες καὶ ἡ ἑλληνικὴ ψυχὴ ὀδηγιέται ἀπὸ πρωτόγονα ἀκόμα ἐθνικιστικὰ ἔνστιχτα μὴν ἀνεδασμένα σὲ περιωπὴ δόγματος, ἢ σέρνεται ἀπὸ μικροπλουτοκρατικὲς καὶ μικροαστικὲς θεωρεῖτες ποὺ δὲν ἔφτασαν ἴσως ἔως τὴν καπιταλιστικὴν ἐπιβολή.

Σε φυλή όπου οι πιό σημαντικοί και διαλεχτότεροι συγκεντρωμένοι της πληθυσμοί μισούν το αξιο δασκάλεια και πρό πάντων το αξιο βιβλίο, είτε τα χρόνια που άρχισαν νάχουν μ' αυτό κάποια σχέση μετριοούνται στα δάχτυλα του ένοσ χειριού, ή επίδραση της κάθε σκέψης και πρό πάντων της νέας με πολλή μεγάλη δυσκολία μπορεί να γίνει αισθητή άφου για τουτο χρειάζεται διείσδυση και καλλιέργεια περισσότερο ή λιγώτερο μακροχρόνια.

Το κοινωνικό μυθιστόρημα, δράμα ή διήγημα άντλώντας από την τριγυρινή ζωή, τις τριγυρινές μαζικές εκδήλωσες δέν μπορεί παρά να είνε εικόνα των, συνταραγμένη από τις άγωνίες της, τις λαχτάρες και τις σύγκρουσές της, τις επιθυμίες της, τις χαρές και τις λύπες. Οι ήρωες της τέτοιας λογοτεχνίας, οι ψυχικές και ζωικές τους σχέσες, οι αντίθεσες κι' οι δμοιότητές τους πρέπει να υπάρχουν και να αναπνέουν μέσα στο όλογυρινό περιβάλλο, έτσι που άπάνω σ' αυτές να χτίζει ο συγγραφέας το οικόδομημά του, πραγματικό και ζωντανό γεμάτο αίμα και νεύρα, άλλοιως κιντινεύει να είναι ξένος πρός το περικύκλωμά του και κατά συνέπεια ψεύτικος άφου είναι πανθομολογούμενο πως ή άληθινότερη επίδραση που δέχεται είνε της κοινωνίας που τον έχει στα σπλάχνα της και που άνταυγάζει την ψυχή της.

Μ' αυτά δέν έννοώ πως ο συγγραφέας στέκεται ένα παθητικό μόνο όργανο, καθρέφτης άπλδς χωρίς πρωτοβουλία κι' αυτοκίνητη σκέψη. Όλωσ διόλου το ένάντιο. Ό συγγραφέας είνε ο οδηγός, ο διαμορφωτής κι' ο Δάσκαλος που με τη δύναμη, τη σκέψη και τη διαίσθησή του θ' άνοίξει τους δρόμους και θα ξεφράξει τα μάτια. Αυτός θα ρίξει το φώς και θα διαλύσει το γυμνοσάλιαγκα της πρόληψης και της ψευτιάς, αυτός θα φανερώσει τις πληγές και τις γάγγραινες, το όλικό δμως που θα μεταχειριστεί θα τοσ το χαρίσει ή κοινωνία του και τα πρόσωπα που όλόγυρά του νοιώθει κι' αιστάνεται.

Κοινωνία που μόλις άρχίζει να σκέπτεται είνε άνίκανη να δώσει έναν τύπο Αζενόρ Κλαιραμπώ ή παρόμοιο και συγγραφέοι που δέν είδαν μπροστά τους όλοζώντανη την κοινωνική πάλη, δέν μίσησαν κατάβαθα το κοινωνικό ψέμα, δέν τρυπήθη-

καν ως το αίμα από τ' άγκάθια των φριχτών εκδηλώσεών του είναι άδύνατο να δώσουν κοινωνιολογικό έργο αξιο για τέτοιό όνομα και τρανή άπόδειξη πως όσοι στη λογοτεχνία μας το προσπάθησαν, στάθηκαν άναιμικοί, χωρίς να μπορέσουν να φτάσουν σ' άνώτερη πνευματικότητα από έναν έδηγό τράμ την παραμονή της άπεργίας, ή τον πρώτο δημοκόπο που φαφλατεύει στο πιό τυχαίο συλλαλητήριο. Όμως νομίζω πως σήμερα άσυγχώρητη άρχίζει πια να καταντά μια λογοτεχνία αν δέ δείξει έργα γενικών τάσεων και άγγίγματα πλατιών συγκινήσεων προερχομένων από τη δόνηση μεγάλων χορδών της τενωμένης στα ύψη έλληνικής ψυχής. Σήμερα που οι ιδιότητες της φυλής έντάθηκαν από κάθε άποψη στη διαπασών, αύλακώθηκαν οι μεγάλες γραμμές και ξετυλίγονται τα τραγικά δράματα διαπερασμένα με τον πιό αίχμηρό πόνο, ή λογοτεχνία μπορεί ν' άντλήσει άπ' αυτά πέλαγα συγκινήσεων κι' είνε θαλαμμένη θαρρώ από το δρόμο της αν τριγυρίζει στις άκρολιμνές την ώρα της θαλασσοταραχής και του σίφωνα.

* *

Ό κ Δημοσθένης Βουτυράς ένας από τους πιό σημαντικούς σήμερα αντιπροσώπους του έλληνικού διηγήματος άνήκει κι' αυτός στη σειρά εκείνων που έμειναν κλειστοί ακόμα στους μεγάλους πόνους και τις μεγάλες λαχτάρες της ψυχής και δέν κλυδωνίστηκε από την άνεμοταραχή που μανιάζει όλόγυρα μας.

Λείπουν από μέσα του ή πλατειά πνοή, οι μεγάλοι παλμοί, ή γενική σκέψη.

Δέ θέλω μ' αυτά να κακολογήσω το συγγραφέα και να ύποτιμήσω τη μεγάλη του φιλολογική αξία που θα προσπαθήσω να φανερώσω, λέω μόνο πως άκολουθάει όσα πιό άπάνω άνάφερα, παιδί της σύγχρονης έλληνικής πνευματικότητας και πρόδρομος στεκόμενος στο κρίσιμο σημείο όπου κλείνεται ένας κόσμος για ν' άνοίξει ένας νέος.

Τό έργο του κ Βουτυρά είνε μακρύ, πολύμορφο και πολυσύνθετο. Κανένας δέ γνωρίζει πόσα διηγήματα έγραψε ο άκαταπόνετος αυτός συγγραφέας. Βρίσκονται δημοσιευμένα δε-

ξιά, ἀριστερά σὲ περιοδικά, σὲ ἐπιθεώρησες, σκόρπια ἀνάκατα, πολλά ἄγνωστα κι' ἀνεύρετα. Τελευταία ἐκδόθηκαν πολλά ἔργα του σὲ τόμους κι' ἔτσι ἕνα ἄρκετὸ μέρος τοῦ ἔργου τοῦ συγγραφέα ἔγινε εὐκόλα προσιτὸ στὴ μελέτη. Στὸ σημεῖωμα αὐτὸ ἔχω μπρὲς μου τοὺς πέντε τόμους τοῦ κ. Βουτυρά καὶ πλήθος ἀλλαδιηγῆματα δημοσιευμένα σὲ περιοδικά. (Γράμματα, Νέα Ζωή, Ἀνθρωπότης, Χαραυγὴ κλπ.)

Καὶ μιὰ διαστικὴ μόνο σύγκριση τοῦ διηγήματος τοῦ κ. Βουτυρά μὲ τὸ παλαιότερο ἑλληνικὸ ἀντιπροσωπεμένο ἀπὸ τοὺς Παπαδιαμάντη, Μωραϊτίδη, Βιζυηνό, Καρκαβίτσα κλπ. καὶ μὲ τὸ σύγχρονο τοῦ Θεοτόκη, Χατζοπούλου, Ξενοπούλου κλπ. μπορεῖ νὰ μᾶς κάμει νὰ νιώσουμε πόσο νέο ὕλικὸ ἔμπασε ὁ κ. Βουτυράς στὴ λογοτεχνία μας ὕλικὸ ποὺ πλάτυνε σημαντικὰ τὸν κύκλο ἔπου τριγυρίζει ἢ ἑλληνικὴ πεζογραφία δίνοντάς της νέα πρόσωπα, νέα κατατόπια, νέο περιβάλλο.

Πολὺ δύσκολα μπορεῖ νὰ χαρακτηριστεῖ μὲ μιὰ λέξη ὁ διηγηματογράφος γιατί καθὼς εἶπα οἱ ἐκδήλωσες του εἶναι πολὺμορφες καὶ πολυσύνθετες. Σὲ κάθε ἑμῶς περίστασις ὁ κ. Βουτυράς εἶνε ὁ σκληρὸς ρεαλιστὴς ποὺ στυλώνει διαπεραστικὸ μάτι ἀπάνω στὸν τριγυρινὸ κόσμον γιὰ ν' ἀντλήσει ἀπ' αὐτὸν σὰν ἀπὸ μιὰν ἀπέραντη θάλασσα, εἶνε ὁ ἐξηγημένος ἀπὸ τὸ νοῦ συχνὰ πολὺ λεπτὸς ἀνατόμος τοῦ ἑαυτοῦ του, ὁ ἀναλυτὴς τῶν αἰσθημάτων, ὁ ἐμπρεσσιονιστὴς μὰ καὶ σύγχρονα κατὰ μιὰ παράδοξη ἀντίθεση ὁ φανταστικὸς, ὁ θεμελιωτὴς ἰσπανικῶν παλατιῶν, ὁ κάτοχος ἀχαλίνωτης φαντασίας, ὁ ὄνειρευτὴς ποὺ ἔχει σχέση μὲ τὰ φαντάσματα καὶ τὶς ἐπιβίωσες νεκρῶν ποὺ ξαναγυρίζουν. Λίγο ποιητὴς δὲ συγκινεῖ μὲ μιὰ λεπτὴ μελαγχολία, δὲ χαϊδεύει οὔτε νανουρίζει μὲ γλυκὰ νοσταλγικὰ λόγια, περπατεῖ μόνον σκληρὸς ἀνάμεσα στὴ ζωὴ ἀγγίζοντας μὲ ροζισαμένα χέρια τὴν ἀνθρώπινην ἀθλιότητα καὶ ξετάζοντας την γιὰ νὰ ξαπλώσει κατόπι τὶς διαφορὲς ὄψεις τῆς ἀληθινῆς κι' ὅπως εἶναι, μπροστὰ στὰ μάτια μας. Ἡ πεσσιμιστικὴ του διάθεσις ζητᾷ τὶς πληγὲς καὶ τὶς γάγγραινες. Ὅμως πεσσιμιστικὴ διάθεσις καὶ μόνον, ὄχι ἀνεδασμένη ἕως μιὰν ἀνώτερη φιλοσοφικὴ ἀντίληψη, γιατί ἀπὸ τὸν κ. Βουτυρά λείπει ἡ γενικότητα τῆς σκέψης κι' ἡ ἐξύψωση σὲ ἀρχὲς ἀπ' ὅπου νὰ θγαίνουν τὰ συμπεράσματα. Τὸ κοινωνιολο-

γικὸ καὶ φιλοσοφικὸ μέρος τοῦ ἔργου του εἶναι ἀσυστηματοποίητο ἀντιφατικὸ, δείχνοντας ἄνθρωπον, ποὺ δὲν μπόρεσε νὰ ταξινομήσει τὶς ιδέες του ὥστε νὰ προτείνει καὶ νὰ ὑποστηρίξει κάποιες λύσες στὰ προβλήματα ποὺ πρέπει νὰ ἐμολογήσουμε πὼς μᾶς βάζει ἄς εἶναι καὶ χωρὶς πρόθεσις.

Εἶνε ἀλήθεια πὼς ὑπάρχουν κάποτε καὶ κομμάτια γενικῆς διανοητικῆς προσπάθειας, προβάλλουν ἕμῶς καὶ φαντάζουν τυχαῖα σὰν ἐυρήματα τῆς στιγμῆς, ἐπεισοδικά, στερημένα ἀπὸ προηγούμενη παρασκευὴ καὶ ἐπώαση. Σημαδεύω μόνον τὸ περιστατικὸ χωρὶς νὰ νομίζω ὑποχρεωμένο τὸν καλλιτέχνη νὰ δάζει στὸν ἑαυτὸ του ζητήματα γιὰ λύση, εἴτε ἀναγκασμένο νὰ θεμελιώνει κοινωνικὲς θεωρεῖες, ἴσως ἕμῶς ἄλλος νὰ εἶχε νὰ παρατηρήσει πὼς δὲν ἄρκει νὰ δέρονται μόνον προβλήματα παρὰ χρειάζονται καὶ λύσες.

Καμμιά ἀμφιβολία δὲν μπορεῖ νὰ ὑπάρξει πὼς πρῶτος ὁ κ. Βουτυράς ἔμπασε ἕνα κομμάτι τῆς ἑλληνικῆς λαϊκῆς ψυχῆς τῶν πόλεων μέσα στὸ διήγημά μας. Ἡ παράμερη συνοικία, ὁ ἀπόκεντρος δρόμος πέρα ἀπὸ τὴν στάση τοῦ τράμ, τὰ μπακάλικά τὰ μανάβικα κι' ἄλλα παρόμοια κατατόπια ἔπου συγκεντρώνεται ἢ τρεχοῦμενη ζωὴ τοῦ λαϊκοῦ κόσμου κι' ἀπάνω ἀπ' ἔλα ἢ ταβέρνα τὸ κρασοπουλεῖδ τῆς φτηνοπληρωμένης ρετσίνας εἶνε τὰ μέρη ἔπου ξετυλίγονται πολλὰ ἀπὸ τὰ διηγήματα τοῦ συγγραφέα. Μέσα ἀπὸ τὰ στενὰ παράθυρα τῶν φτωχῶν σπιτιῶν, τὰ στολισμένα μὲ τὶς γαρουφαλιές, τοὺς βασιλικοὺς τὰ γεράνια κρυφκοιτάζει ὁ κ. Βουτυράς γιὰ ν' ἀνακαλύψει. Ἐκεῖ μέσα ξαπλώνονται οἱ λαϊκοὶ ἔρωτες, ἐκεῖ θροντοῦν τὰ ξυλοκοπήματα τοῦ ἀντρόγυνου δταν ὁ σύζυγος γυρίζει τὸ βράδυ μεθυσμένος γιὰ νὰ δεῖρει ἢ νὰ δαρθεῖ ἀπὸ τὴν γυναῖκα του, ἐκεῖ ξετυλίγεται ἢ ἀθλιότητα τῆς φτώχειας, οἱ πόνοι τῶν ἀπαρτήρητων χωρισμῶν καὶ τοῦ θανάτου, ἀνθοῦν ὄνειρα καὶ φτερουρίζουν ἐλπίδες στολισμένες ὀλόγυρα μὲ ἔλα τὰ ξόμπλια τῆς πεζότητος, τῶν χυδαίων χειρονομιῶν τῶν χοντροειδῶν ἀστείων, ἐκεῖ κἀντοῦν οἱ κρυφὲς θυσίαι τοῦ λαοῦ, χύνονται δάκρυα ποὺ σκουπίζονται μὲ σκληρὸ μπαλωμένο μαντηλι.

Κάτω ἀπὸ τὰ τέτοια παράθυρα στέκεται ἢ πέτρινη αὐλή-τσα. Ἐκεῖ γίνεται ἢ γυναίκεια συνομιλία κι' ἀπλώνονται τὰ

πλυμένα ασπρόρουχα, ενώ πιδ πέρα τρέχουν τ' ακάθαρτα νερά, τὰ κάρα κι' οί σοδοτες περνοῦν φορτωμένες καὶ τὰ βρώμικα παιδιὰ παίζουν καὶ ξεφωνίζουν. Γενικά μιὰ λαϊκὴ ζωὴ περι- κλείνεται μέσα στὸ ἔργο τοῦ κ. Βουτυρᾶ φωτογραφημένη πιστὰ καὶ ζωντανὰ μὲ τὸ ἐνσταντανὲ τοῦ ματιοῦ του. Ποικιλία προ- σώπων κάθε ἡλικίας ἀπὸ τ' ἄθῶα παιδιὰ ὡς τοὺς ξαναμωραμέ- νους γέρους, κινημένᾳ ἀπὸ πλήθος αἰσθημάτων ζωγραφισμένων μὲ ὀλη τὴν ὠμὴ τους πραγματικότητα χωρὶς τὴν παραμικρὴ ἐκποιητικέψη ἢ ἐξιδανίκεψη. Καὶ τὰ πρόσωπα αὐτὰ προβάλλουν μιὰ στιγμὴ στὴ σκηνὴ ἀντλημένα ἀπὸ ἕναν κόσμον συγκεντρω- μένης παρατήρησης μὲ τὸ ξέχωρο ντύσιμό τους, τὴν ὀμιλία τους, τὸ περπάτημα, τὸ ἐπίθετό τους (γιατὶ πάντα μὲ τὸ ἐπί- θετο ἀναφέρονται) σὰν γιὰ νὰ ρίξουν μιὰ στιγμὴ τὴν ἀκτῖνα τους καὶ νὰ χαθοῦν μέσα στὸ σκοτάδι. Μοιάζουν σὰν κινημα- τογραφικὲς προβολές, μιὰ στιγμὴ ἐμφανίζονται γιὰ νὰ χαθοῦν ἀμέσως. Ὁ κ. Βουτυρᾶς μοιάζει βιαστικὸς νὰ τρέξει σ' ἄλλα πρόσωπα, πὺ ἀπ' αὐτὰ εἶναι γεμάτο τὸ παρατηρητικὸ καρνέ του. Πολύ σπάνια καταγίνεται νὰ παρακολουθήσει τὴ βαθμιαία καὶ ἐξακολουθητικὴν ἐξέλιξη τῶν χαρακτήρων.

Γι' αὐτὸ στὸ ἔργο τοῦ διηγηματογράφου δὲν ὑπάρχουν σχεδὸν προσωπικότητες πὺ νὰ μένουν στὸ νοῦ, οὔτε ἤρωες καὶ τύποι δουλεμένοι. Ἐναφέρω ἕνα δυὸ ἀπὸ τοὺς σπάνιους καλοψυχολογη- μένους τύπους πὺ ξεχωρίζω. Εἶνε ὁ ὄρατος «Συμβουλευτὴς», ὁ Σινέκας. Ἐμπορος ἀποικιακῶν μὲ τὴ μανία νὰ συμβουλεύει καὶ νὰ δασκαλεύει. «Πάντα ἔχοντας αὐτὸς κοντὰ του τρεῖς ἢ τέσσερις ἀκροατὲς τοὺς ἔλεγε πολλά, τοὺς μάθαινε τὸν κόσμον. Κανεῖς δὲν τολμοῦσε νὰ πεῖ τὸ ἐνάντιο.

—Μάλιστα! ἔκανε κλίνοντας τὸ κεφάλι στὸ τέλος τῆς ὀμι- λίας του δταν οἱ ἀκροατὲς του ἔλεγαν.

—Σωστὸ σωστό.

Αὐτὸ γινότανε στὸ κατάστημά του πὺ σιγὰ σιγὰ εἶχε με- ταβληθεῖ σὲ διδασκαλεῖο. Τὰ ἀποικιακὰ εἶχαν πέσει ἔξω, οἱ πελάτες ἀρχίσανε νὰ γίνονται σπάνιοι ἐνῶ πλήθαιναν οἱ μαθη- τές. Κι' ὁ δάσκαλος ἀντὶ πληρωμῆς κερνοῦσε αὐτὸς ἔδινε μὲ πίστωση ἐμπορεύματα στοὺς μαθητές. » Δεύτερος τύπος ὁ Κύρ-Βολβῆς. Τύπος τῆς ἀφροντισίας καὶ τοῦ «δὲ σκοτίζομαι».

Κοιτάζει μόνο τὴ μικρὴ ζωῖτσα του, δὲ χαλνάζει τὴ ζαχαρένια του, δὲ θυμώνει ποτέ, εἶνε ὀγδόντα πέντε χρονῶ καὶ φαίνεται μόλις ἐξήντα πέντε, ἔχει σκοπὸ νὰ γίνει Μαθουσάλας δὲν ἔκαμε τὸν κόπο νὰ μάθει τίποτα. Τὶ κέρδισαν οἱ ἄλλοι πὺ ἔμαθαν ; Κρῖμα στὸν κόπο τους. Ἡ θλίψη μακρυὰ ἀπ' αὐτόν. «Τοὺς ἔτυχαν συμφορὲς καὶ συμφορές, θάνατοι. Ἡ γυναῖκα του σὲ κάθε συμ- φορὰ ξεμαλλιαζότανε, φώναζε, χτυπιόταν, ζητοῦσε νὰ πεθάνει κι' αὐτὴ ! Αὐτὸς ἔπινε καφέ στὸ καφενεῖο γιὰ νὰ περάσει ἢ λύπη ».

Κατὰ δυστυχία τέτοια μὲ λεπτομέρεια κι' ἐξεικτικὰ ψυ- χολογημένα πρόσωπα λίγα βρίσκονται στὸν κ. Βουτυρᾶ. Ὁ συγγραφέας εἶνε ἐμπρῆσιονιστὴς, κηρυγὸς τῶν ἐντυπώσεων, πὺ ἔρχονται καὶ φεύγουν. Γι' αὐτὸ ἴσως δὲ μᾶς ἔδωσε ὡς τώρα μυθιστόρημα. Τὸ χαρακτηριστικὸ τῶν ἔργων του εἶνε θαυμάσιες σκηνές πολυποίκιλλες, στιγμὲς γεμάτες πνοή. Ἡ ἀλήθεια ξε- χειλίζει μέσα τους μ' ὀλη τῆς τὴ λάμψη πολύμορφη μὲ μύριες ἐκδήλωσες.

Ὁ συγγραφέας μελέτησε τὴ ζωὴ, τὴν ἀνθρώπινη ἀδικία τὴν ἐκμετάλλεψη τῶν ἱερώτερων. Ταράχτηκε ἀπὸ τὸ πέρασμά τους, συγκινήθηκε ἀπὸ τὴ θλίψη τους κι' αὐτὰ ἀποτελοῦν τὸ πιδ πλατὺ ἀντικείμενο τῶν ἔργων του. Ἐπὸτέλεσμα τῆς μελέ- τῆς του; Ἐνα φοβερὸ μῖσος γιὰ τὸν κόσμον, μιὰ φιλοσοφία πεσ- σιμιστικὴ μιὰ πίκρα πὺ στάζει ἀπὸ τὴν πέννα του.

Ἐνα σπουδαῖο μέρος τῶν προσώπων τοῦ διηγηματογράφου εἶνε οἱ ἀλητες. Οἱ ἀνθρωποὶ τῆς ταβέρνας τοῦ κρασσοπουλειοῦ, οἱ σχετικοὶ τῆς ἀστυνομίας καὶ τοῦ δικαστικοῦ κλητῆρα, οἱ κη- νυγημένοι τοῦ χωροφύλακα πὺ κρύβονται στὰ καπελεῖα γιὰ νὰ μὴν πιαστοῦν, γιοὶ ἀνθρώπων πὺ πέρασαν ἀπὸ τὴ λαϊμητόμο, φρεμένοι παλιόρουχα καὶ κάποτε φορεσιές πὺ ντύθηκαν νε- κροὶ μέσα στὸν τάφο (Ἡ Μαύρη φορεσιά). Ὁ κ. Βουτυρᾶς ἐκμεταλλεύτηκε αὐτὰ τὰ πρόσωπα πρῶτος στὴ λογοτεχνία μας ἔχοντας τα κι' ἀπὸ κοντὰ γνωρισμένα, μὰ κι' ἐπηρεα- σμένος ἴσως ἀπὸ ἕνα Γκόρκι ὅπως στὸ ρεαλισμὸ του ἀπὸ ἕνα Ζολᾶ.

Ἡ εἰσαγωγὴ ἀλητῶν στὸ ἑλληνικὸ διήγημα ἔκαμε πολ- λὴν ἐντύπωση καὶ γι' αὐτὸ κοινὰ ὁ διηγηματογράφος νομίζεται

ζωγράφος αὐτῶν καὶ μόνο, ἐνῶ καὶ τὸ ὑπόλοιπο μέρος τοῦ ἔργου τοῦ εἶνε πλατὺ καὶ πλούσιο. Ἔτασμένοι οἱ ἀλῆτες τοῦ κ. Βουτυρά εἶνε πρόσωπα ρωμαίικα, πελάτες τῆς ἑλληνικῆς ταβέρνας καὶ πρὸ πάντων τῆς ἀθηναίικης. Γενικὰ ἀλῆτες κατώτεροι, ὄχι κατανημένοι ἐκεῖ ἀπὸ ἀηδία κούρασμα τῆς ζωῆς ἢ περιφρόνηση τῶν κοινωνικῶν συνθηκῶν παρὰ ἄπλοοι μόνο ὀπαδοὶ τοῦ κρασιοῦ καὶ τῆς ρετσίνας.

Γεννήθηκαν τέτοιοι καὶ εἶνε, περνώντας τὴ μέρα τους στὴν ταβερνα χωρὶς καμμιὰ σκέψη ἢ ἐπανάσταση γιὰ κάτι ἐξιδανικεμένο ἢ λαχταρισμένο ὅπου νὰ λείψει ἢ φτώχεια κι' ἢ ἀθλιότητα. Εἶνε κι' αὐτὸ ἓνας λόγος ποὺ ἐπιμένω πὼς οἱ ἀλῆτες τοῦ κ. Βουτυρά εἶνε Ἕλληνες ἀφοῦ εἶνε γνωστὸ πὼς ἐκεῖνοι ποὺ μποροῦν νὰ προσδιοριστοῦν γιὰ ἀνώτεροι λείπουν σχεδὸν ἀπὸ τὸ ρωμαίικο. Στὸ σύνολο ὄλων τῶν τέτοιων προσώπων δυὸ τρεῖς κάνουν μόνο ἀπόπειρα σκέψης. Ἀναφέρω τὸ Νικία στὰ «Λόγια σου τὰ θεῖα», τὸ Βαλάντα στὸ «Γιὰ ἓνα τραγοῦδι». Εἶνε ἀφθονα προικισμένοι οἱ περισσότεροι μὲ τὸ χαρακτηριστικὸ τοῦ συγγραφέα μῖσος. Ὅμως μῖσος χωρὶς κατεύθυνση (Τὸ μῖσος τὰ Καμένα, Παράλαμα) καὶ σκοπὸ. Πιὸ πολὺ διψοῦν ἐκδίκηση προσωπικὴ ἀόριστη καὶ τυφλὴ ἀνθρώπων ποὺ ὑποφέρουν καὶ πάσχουν. Κάποτε γίνεται ὀμιλία γιὰ «σῆκωμα δυστυχισμένων» ἀλλὰ ἡ ὄψη δὲν πλατεῖα φιλοσοφημένη, κι' ἐνσυνείδητη. Καταντὰ κάποτε ὡς τὴν ἐπανάσταση ἐνοῦ μικροῦ μαθητευόμενου ποὺ δάρθηκε δίκαια ἢ ἀδικα ἀπὸ τὸ μάστορή του. (Ἐκδίκηση ποὺ θὰ ἔρθει).

Σὲ γενικώτερη σύλληψη φτάνει ὁ κ. Βουτυράς στὸ διήγημα τοῦ «Διήγησες τοῦ ἀτσιγγάνου» καθὼς καὶ στὸ ὄρατο ἐξέσπασμά του στὸ τέλος τοῦ «Τὰ λόγια σου τὰ θεῖα». Ἐκεῖ δεῖχνει φανερὰ τὴ γνώμη του, ὅμως φαίνεται περισσότερο διασμένος νὰ τὴν πει καὶ προβέλοντας πάντα μὲ κάποιο φόβο καὶ δειλία.

Γι' αὐτὸ συνολικὰ κοιτάζοντας τὸν κ. Βουτυράς θαρρῶ νὰ τοῦ λείπει ἢ δυνατὴ ἐπαναστατικὴ δύναμη. Βλέπει νοιώθει ζωγραφίζει, μὰ τοῦ λείπει ἢ μεγάλη δύναμη νὰ σπάσει, νὰ συντρίψει κι' ἄθελα μοῦ ἔρχεται στὸ νοῦ ἓνας ἄλλος ἥρωάς του ὁ Νιδάρης (Μιὰ Ἐπιθυμία) ποὺ μοῦ φαίνεται νὰ ζωγραφίζει

καλλίτερα τὸ συγγραφέα. «Εἶδε τοὺς ἄλλους τοὺς ἀλῆτες, τοὺς κλέφτες νᾶχουνε σηκωθεῖ καὶ νὰ χορεύουνε χωρὶς καμμιὰ στενοχώρια, καμμιὰ σκέψη, νὰ διασκεδάζουν ὅπως θὰ διασκεδάζαν ἄνθρωποι μὲ ἡσυχὴ συνείδηση καὶ μὲ ἡσυχὴ τὴ σκέψη γιὰ τὴ ζωὴ.

—Αὐτοὶ εἶνε εὐτυχημένοι! εἶπε μὲ τὸ νοῦ του πεντάρα δὲ δίνουνε γιὰ τὸν κόσμον δὲν ἔχουνε οὔτε νόμον οὔτε τίποτα... Κι' ἐπεθύμησε νᾶταν κι' αὐτός, νὰ μὴν ἔχει νόμον, μῆτε συνείδηση κι' οὔτε νὰ κρατιώταν ἀπὸ τίποτα καθὼς αὐτοὶ, ἀλλὰ μ' αὐτὴ του τὴν ἐπιθυμία σὰ νὰ κοιτάζε μέσα του στὰ βάθη τῆς ψυχῆς του, εἶδε τὴν ἀδυναμία του νὰ σφάζει ἄνθρωπον νὰ μαχαιρώσει καὶ τὸ φόβον μὴν κάνει κακὸ στὸν ἄλλον.

—Ἀδύνατο, ἀδύνατο εἶπε δὲν μπορῶ... ἀδύνατο...

Ὁ κ. Βουτυράς δὲν προχωρεῖ ποτὲ ὀρμημένος ἀπὸ γενικὴ ἀρχή, προβαίνει ἐμπειρικὰ βλέποντας μόνο μπροστὰ του τίς λεπτομέρειες καὶ χτίζοντας ἀπάνω σ' αὐτές. Νομίζω πὼς ἐσωτερικὰ κοιταγμένοι οἱ ἀλῆτες τοῦ διηγηματογράφου δὲν παρουσιάζουν ποικιλία. Εἶνε ἐπανάληψη δυὸ τριῶν προσώπων. Ἡ ζωὴ τους εἶνε ἐξωτερικὴ καὶ σ' αὐτὴν προσέχει πολὺ ὁ συγγραφέας, στὸ ντύσιμο τους, στὰ χαρακτηριστικὰ τοῦ προσώπου των, στὸ φαῖ ποῦ τρῶνε, στὸ κρασί ποῦ πίνουν, τὸ χοντρόχαρτο ποῦ σκουπίζουν τὰ χέρια ἀφοῦ πλυθοῦνε. Ἡ ποικιλία τῶν ἐξωτερικῶν λεπτομερειῶν εἶνε παμμέγιστη καὶ εἶνε ἀδύνατο νὰ βρεθεῖ ἔργο τοῦ κ. Βουτυρά ἄς εἶνε καὶ τὸ πιὸ ἄπλο, ὅπου νὰ μὴν ὑπάρχει διαδοχικὸ πέρασμα πολυποικίλων γεγονότων καὶ στιγμῶν ὀραίων.

Ὀνειρα πλοῦτου καὶ θησαυρῶν στοιχειώνουν τὴν τενωμένη ἀπὸ τὴ μέθη φαντασία τῶν ἀλητῶν. Μέσα τους βασιλεύουν παραίσθησες, ἐμφάνισες ἀνύπαρχτες τοὺς παρακολουθοῦν συγχισμένες μὲ τὴν πραγματικότητα. (Ὁ Θησαυρός, Κι' ἄλλα Κουφάρια). Τὸ πέρασμα παραισθήσεων εἶνε ἀπὸ τὰ κυριώτερα γνωρίσματα τοῦ ἔργου τοῦ συγγραφέα. Οἱ ὄνειροπόλησες τῶν ἀλητῶν συγκρουόμενες μὲ τὴν πραγματικὴ ἔχουν συχνὰ τραγικὸ ἀλήθεμα καὶ τότε μᾶς δίνονται δυνατὲς σκηνὲς φρίκης. Ὁ σκληρὸς ρεαλισμὸς τοῦ κ. Βουτυρά ἦταν ἀδύνατο νὰ μὴν τὸν φέρει καὶ σὲ ζωγράφισμα σκηνῶν χτηνωδίας.

Τὴν κατώτερη αὐτὴν ἀνθρώπινη ιδιότητα ἐκμεταλλεύεται πλατῶς φτάνοντας ὅμως κάποτε ὡς τὴ χυδαιότητα. Ὁ ἐργατικὸς κόσμος δίνει κι' αὐτὸς ὄχι λίγη θροφή στὸ διήγημα τοῦ συγγραφέα ὅμως δὲν παραδέχομαι τὴ γνώμη ἐκείνων ποὺ νομίζουν πὼς ὁ κ. Βουτυρᾶς εἶνε διηγηματογράφος τοῦ ἀλήτη μόνο καὶ τοῦ ἐργάτη.

Ἡ ἀστική τάξη τὸν ἀπασχόλησε πολὺ. Ἐχει μελετήσει καλὰ τὴν ἀστική οἰκογένεια, τὶς ἀστικές συναναστροφές, τὴν ἀστική ψυχολογία κι' ἔχει δώσει ὠραῖα τέτοια ἔργα. Κυρίως τὴ φτωχὴ ἀστική τάξη, ποτὲ τὴν πλουτοκρατική καὶ τῶν σαλονιῶν. Τὸ διήγημα τοῦ κ. Βουτυρᾶ ἀγκαλιάζει τὴν ἀστική οἰκογένεια ἀλλὰ ὄχι στὴν εὐτυχία καὶ τὴν ἁρμονία της. Πάντα στὶς σύγκρουσές της, στὶς διαφωνίες, στὴν ἀποσύνθεση. (Ξεχαρδάλωμα). Ὅμως οἱ σύγκρουσες δὲν εἶνε βασικῆς, οὔτε διαρκείας, δὲ βασίζονται ἀπάνω στὴν ὑπόσταση τοῦ μεγάλου αὐτοῦ κοινωνικοῦ θεμέλιου. Εἶνε ἀπλὰ ἐπεισόδια παροδικά. Κανένας δὲν μπορεῖ νὰ νοιώσει τὴν κοινωνιολογικὴ γνώμη τοῦ κ. Βουτυρᾶ. Ζητᾷ τὴν ἀπόλυτην ἐλευθερία τῶν προσώπων ἢ προτιμᾷ τὸ δικαίωμα τῆς πρόληψης ἀπάνω στὴ ζωὴ; Οἱ μικροεπαναστάτες ἐναντίον τῆς οἰκογένειας τιμωροῦνται (Μὲ τὰ χελιδόνια) ἢ στὸ τέλος φεύγουν. (Στὸν ἐρχομὸ τῆς εὐτυχίας).

Ὁ κ. Βουτυρᾶς ψυχολογεῖ πάντα ἀληθινὰ τὰ ἐπεισόδιά του, τόσο περισσότερο ὅσο κι' ὁ ἥρωάς του σχεδὸν εἶνε πάντα ὁ ἴδιος ὁ συγγραφέας στὰ ἔργα ποὺ μποροῦν νὰ θεωρηθοῦν ὑποκειμενικά. Ἀλλὰ τί σημασία ἔχει ὁ ἥρωας καὶ τὸ θέμα; Ἐχουν σημασία οἱ σκηνές.

Μιὰ ἀσήμαντη ὑπόθεση χρησιμεύει γιὰ βάση στὸ διηγηματογράφο καὶ μάλιστα τόσο ἀραχνένια ποὺ μὲ δυσκολία ξεχωρίζεται μέσα στὸ ἔργο του. Πολὺ συχνὰ λησμονιέται κι' οἱ σκηνές περνοῦν ἢ μιὰ ἀπάνω στὴν ἄλλη ἀστραφτερές, μυριόλαμπρες τὶς περισσότερες φορές, ὅμως κάποτε καὶ κοινότατες κι' ἐφημεριδογραφικῆς. Ἐχουν μεταξὺ τῶν πολὺ ἀδύνατων σχέση κι' ἀλληλουχία, σμιγμένες ἢ μιὰ πλάι στὴν ἄλλη ἀπὸ μιὰ στιγμιαία ἰδιοτροπία τοῦ διηγηματογράφου. Ὁ κ. Βουτυρᾶς βλέπει τὸ ἓνα καὶ θυμᾶται τὸ ἄλλο, συλλογιέται τὸ πρῶτο καὶ τοῦρχεται στὸ νοῦ τὸ δεύτερο. Χιλιάδες χαρακτηριστικὰ προσώπων

ἀνάμνησες φευγαλέες ἱστορίες, γεγονότα καμμιὰ φορὰ καὶ φλύαρα καὶ παραγεμίσματα. Ἐπειδὴ ὁ μῦθος τῶν ἔργων τοῦ διηγηματογράφου εἶναι πολὺ ἀδύνατος συχνὰ τὸ διήγημα κουράζει μ' ὅλη τὴν πρωτότυπη πολυποικιλία κι' ὠραῖα διακόσμηση. Ἡ ἀνάγνωσή του φέρνει δυσκολία τὶς πρῶτες φορές. Πρέπει νὰ τὸν συνειθίσουμε. Ὁ κ. Βουτυρᾶς προχωρεῖ στὸ διήγημά του ἀκολουθώντας μόνο ἐκεῖνο ποὺ λέμε συνειρμὸ τῶν παραστάσεων. Ἡ μιὰ παράσταση σέρνει τὴν ἄλλη, ἢ δεύτερη τὴν τρίτη ὥσπου νὰ μαζευτεῖ ἓνα τεράστιο πλήθος. Στὸ μεταξὺ ἢ ἀρχικὴ ἰδέα λησμονιέται κι' ἀπὸ τὸν ἀναγνώστη καὶ τὸν ἴδιο ἴσως τὸ συγγραφέα γιὰ νὰ προβάλλει στὸ τέλος ἢ στὴ μέση ἐνῶ ἀποροῦμε ἀπὸ ποῦ ξεφύτρωσε.

Ἐτσι δύσκολο εἶνε νὰ μείνει στὸ νοῦ ἓνα ἀκέρηο διήγημα τοῦ κ. Βουτυρᾶ. Σελίδες ὀλόκληρες μποροῦν νὰ περάσουν ἀπὸ τὸ ἓνα ἔργο στὸ ἄλλο χωρὶς ζημίαι ἢ ἀνακάτεμα. Ὁ διηγηματογράφος περικλείνει μέσα στὰ ἔργα του ὅτι βλέπει μπροστά του δὲν κάνει καμμιὰ ἐπιλογή. Οἱ μεγάλες στιγμὲς τῆς ζωῆς τὸν ἐνδιαφέρουν ὅσο κι' οἱ μικρές, τὶς δάζει τῆμιὰ πλάι στὴν ἄλλη μὲ τὴν ἴδια προσοχὴ καὶ σεβασμὸ. Δικαιολογιέται ἴσως ἀντίληψη του σὲ κάθε ὅμως περίσταση νομίζω, πὼς ὁ κ. Βουτυρᾶς ἐργάζεται χωρὶς σχέδιο. Χρειαζόνταν νὰ συνδέσει τὴν ἐργασία του αὐτὴ μὲ κάποια μεγαλειότερη ταξινόμηση κι' ἀλληλουχία.

Ἀφοῦ καθὼς εἶπα καὶ προτῆτερα ὁ συγγραφέας ἔχει κριστικὰ πλουτισμένο τὸ παρατηρητικὸ σημειωματᾶρι του, εἶνε φυσικὸ νὰ θελήσει νὰ τὸ ἀδειάσει. Νοιώθει καὶ πολὺ δίκαια πὼς ἐδῶ εἶνε μιὰ ἀπὸ τὶς καλλίτερες ιδιότητές του. Ἐνας τρόπος λοιπὸν πολὺ ἐπιτυχημένος εἶνε, νὰ μποῦν οἱ ἥρωες σὲ ἀδιάκοπη κίνηση. Τὰ πρόσωπα τοῦ κ. Βουτυρᾶ περπατοῦν πολὺ, πηγαίνουν ἀπὸ τὸ σπίτι τους στὴν ταβέρνα, ἀπὸ τὴν ταβέρνα στὸν περπατο, ἀπὸ κεῖ πάλι στὴν ταβέρνα κλπ. Ὁ συγγραφέας καιροφυλαχτεῖ ἀπὸ πίσω τους γιὰ ν' ἀρπάξει τὶς ἐντύπώσεις, τὶς ἀνάμνησες, τὶς σκέψεις τὰ ὄραματά τους. Ἀνθρώποι ποὺ νὰ κάθονται στὸ γραφεῖο τους μπρὸς σ' ἓνα βιβλίο ἢ ἓνα χαρτὶ εἶνε ἀποκλεισμένοι.

Ὅμως καὶ τὰ αἰσθήματα ποὺ ἀγγίζει ὁ διηγηματογράφος

είνε πολυποίκιλλα. Από την άθωα παιδική ως τη φτασμένη στο ξαναμύραμα γεροντική, όλες οι ηλικίες έχουν να του πουν ώραια μυστικά. Διάφορες ψυχολογικές καταστάσεις καλοξετασμένες κι' αναλυμένες αληθινά και ζωντανά μάς χαρίζονται πλούσια από το συγγραφέα, αλλά όχι αισθήματα φτασμένα σε δύναμη έντασης τόση, που να δημιουργηθούν ισχυρές σύγκρουσες και να καούν θυσίες. Η δυνατώτερη σύγκρουση που συνάντησα στο έργο του κ. Βουτυρά είναι του «Παπᾶ εἰδωλολάτρη» ἀναμεταξύ τῶν καθηκόντων τῆς ἱερωσύνης και τοῦ ἔρωτα.

Ἀποῦ λοιπὸν ἀντικείμενο τοῦ ἔργου τοῦ διηγηματογράφου εἶναι τὸ πολύμορφο πλῆθος ὁ κ. Βουτυράς δὲν περπατᾷ ἀπάνω στις κορυφές τῶν διαλεχτῶν αἰσθημάτων. Ὁ ἀντίποδας ἐνὸς Χριστομάνου κι' ἐνὸς Χατζοπούλου δὲ γνωρίζει τὸ λεπτεπίλεπτο, τὸ μυστηριακό, τὸ νευρασθενικό. Ὅπου θέλησε νὰ τὸ φτάσει ἀπότυχε. Νομίζω σ' ἓνα ἀπὸ τὰ ωραιότερα διηγήματά του τῆ «Ζωὴ ἀρρωστημένη» πὼς ζήτησε νὰ τὸ καταπιαστέι. Παρουσίασε ἓναν ἄρρωστο ἥρωα πὸν ὑποφέρει ἀπὸ τὴν ἀσθένεια και πάσχει. Συνέδηκε ὅτι γίνεται πάντα μὲ τὰ ἔργα τοῦ κ. Βουτυρά, ὁ ἥρωας δὲ δημιουργήθηκε. Ὁ διηγηματογράφος χώθηκε μέσα σὲ θαυμάσιες λεπτομέρειες, σὲ σκηνές, σὲ εἰκόνες. Ὁ ἥρωας του ἄλλως ὁ Ζάρας καθὼς ὀνομάζεται εἶμεινε χαμένος, κουκουλωμένος κάτω ἀπὸ τὸ περιβάλλο. Κάποτε ὁ συγγραφέας τὸν θυμάται, τοῦ σέρνει δυὸ τρεῖς πινελιές και φεύγει βιαστικὰ νὰ παρουσιάσει τὰ ὀλοτρογυρινά. Τότε βλέπομε νὰ μᾶς δίνονται σκηνές γεμάτες παρατήρηση, ζωὴ και προπάντων φρίκη. Μοῦ μένει και θὰ μοῦ μένει ἀλησμόνητη ἡ περιγραφή τοῦ νεκροῦ Λυμπέριου πὸν παρακολουθεῖ σ' ὅλη τὴν συνέχεια τοῦ ἔργου τὸ Ζάρα. Ὁμολογῶ πὼς ἀφότου τὴν διάβασα μὲ παρακολουθεῖ και μένα ἀλακωμένη βαθειὰ στὴν ψυχὴ μου.

Ἐνα μαυρο ροῦχο πὸν σκέπαζε τὴν κάσσα τὸ τράδηξε ὁ παπᾶς, και φάνηκε μιὰ κάσσα ἀπὸ ξύλα ἀμπογιατίστα. Οἱ τέσσερις, πὸν τὸν περίμεναν, σιγὰ σιγὰ τὸν ἔφεραν. Ἡ κάσσα ἦταν ἀπὸ παλιά ξύλα ἀπλάνιστα και βαλμένα ἀπὸ κάτω τὸ ἓνα μακρὰ ἀπ' τ' ἄλλο.

Ἄλλὰ γυμνὸς ἦτανε; Ἐνα πόδι μὲ βρώμικο πολὺ τὸ μεγάλο δάχτυλο, ἔβγαине ἀπ' τὸ σιντόνι, πὸν τοῦ εἶχανε ρίξει

ἀπὸ τὴ μέση και κάτω. Κύτταξε τὴ μορφή του. ὦ Θεέ!! Τί ἦταν αὐτό; Μὴ καθὼς τὸν κόβανε τὸν σχίζανε στὸ ἀνατομεῖο ἔβγαине ἔτσι; ἄνοιξε τὸ στόμα του, τὰ μάτια του; Ἐνα πρόσωπο μὲ γένεια μαύρα, ὄχι μεγάλα και μαλιὰ ὀρθὰ σχεδὸν και μικρὴ φαλάκρα ἐμπρός. Ἄλλὰ τί πόνο, τί ἀγωνία, τί τρομάρα ἔδειχνε τὸ μισανοιγμένο ἢ ἀνοιχτὸ στόμα του, πὸν ἦτανε σὰ νὰ ξεψυχοῦσε φωνάζοντας, τὰ ἀνοιχτὰ μάτια του μὲ τὸ γυαλένιο βλέμμα; Τὰ δόντια του μαύρα μαύρα. . . . .

τὸ πόδι του ἔβγαине ἔξω βρώμικο πολὺ. Τὰ χέρια του σταυρωμένα μὲ τὴ φανέλα πὸν θὰ τὴν εἶχε φορέσει κι' ὅταν ἦταν καλὰ μὲ γυρισμένα τ' ἄκρα της. Ἴσως νὰ τὰ εἶχε γυρίσει κι' αὐτὸς ὁ ἴδιος πάλι, ὅταν τὴν φοροῦσε».

Σκηνές παρόμοιες ἀληθινῆς φρίκης ἀπαντιοῦνται συχνὰ στὸ ἔργο τοῦ κ. Βουτυρά. Θὰ τὸν ἔλεγα Δάσκαλο τῆς φρίκης. Μπορεῖ νὰ τὴν φέρει και τὴν ὥρα πὸν ζωγραφίζει τὸ σφάξιμό μιᾶς ὀρνιθας (Ἀλανιάρηδες).

Δὲ συναντιέται ὅμως λιγώτερο συχνὰ κι' ἡ τραγικότητα. Ὅχι τραγικότητα στὴ φυσιογνωμία ἐνοῦ ἥρωα, ἀλλὰ στὶς διαφορὲς τῶν προσώπων, στὶς σχέσεις των, στὶς ἀντίθεσες, στὶς δυσαρμονίες, στὴ σκηνοθεσία. Ἀναφέρω πάλι ἓνα ἀπὸ τὰ ωραιώτερα ἔργα τοῦ συγγραφέα «Τὰ Δόγια σου, τὰ θεῖα». Τὸ λέω τραγικὸ μὲ τὸν τρόπο πὸν ἐξήγησα.

Ἡ ἀδελφὴ τοῦ Ἀράκη ἄρρωστη στὸ κρεββάτι ἐτοιμοθάνατη. «Στάθηκε και τὴν κοίταξε (ὁ Ἀράκης τὴν ἀδερφή του) τὸ βασανισμένο γλυκὸ πρόσωπό της, τὰ μαλιὰ της, τ' ἄφτιά της πὸν ἀκόμα εἶχανε κάτι μικρὰ σκουλαρίκια ψεύτικα!!» . . . . . Πιὸ κάτω ὁ ξαναμωραμένος παπὸς πὸν πότε τραγουδεῖ, πότε λέει πὼς θ' αὐταντωνήσει ἂν πεθάνει ἡ κόρη. Ἐξω ἀποκρηὰ κι' οἱ μασκαράδες ξεφωνίζουν. Ὁ μικρὸς ἀδερφὸς τρέχει πίσω ἀπὸ τὴ γυμνόποδη καμήλα πὸν χτυπάει ὀλοένα τὰ σαγόνια της. Ὁ Ἀράκης δὲν ἔχει λεπτό. Τὸ σχέδιό του πὸν εἶχε κάμει γιὰ τὸ μνήμα κάποιου πλούσιου ἀπορρίχτηκε. Γι' αὐτὸ βρίσκεται σὲ ἀπελπισία, ἐνῶ οἱ ἀληθεῖς φίλοι του πιομένοι τὸν συνοδεύουν ἢ ἔρχονται νὰ τὸν πάρουν κι' ὁ ἓνας τους ὁ Νικίας ἐκθέτει τὴ μεθυσμένη του φιλοσοφία. Μιὰ ξένη γειτόνισσα ξενοχτὰ στὸ

πλευρὸ τῆς ἄρρωστης ὡς τὴν ὥρα τοῦ θανάτου κινήμενη ἀπὸ μιὰ εὐγνωμοσύνη, πού τόσο συχνὰ βρίσκεται στὶς λαϊκὲς ψυχές.

Εἶναι τόσο τραγικὰ μαζεμένες οἱ σκηνές πού κινοῦν τὴν ψυχὴ σὲ οἶχτο καὶ ἐπανάσταση τόσο πού νὰ δικαιολογείται καὶ νὰ ταιριάζει θαυμάσια τὸ τελευταῖο πικρὸ ζέσπασμα τοῦ συγγραφέα ἐναντία στὴ ματαιότητα καὶ τὴν ἀδυναμία τῆς θρησκείας νὰ σωπάσει τὸν ἀνθρώπινο πόνο καὶ νὰ πνίξει τὴν ἀνθρώπινη δυστυχία μὲ ἔργα κι' ὄχι μὲ ἰδανικὰ λόγια.

«Τὰ μάτια του ἐπειτα(τοῦ Ἀράκη) πήγανε στὴν εἰκόνα τοῦ Χριστοῦ πού ἦταν ἀκουμπισμένη στὰ χέρια τῆς (τῆς νεκρῆς) καὶ ἔτσι τοῦ φάνηκε σὰ νὰ τὴ συντρόφευε στὸ θάνατο. Τραβήχτηκε πάλι καὶ πῆγε στὸ παράθυρο. Αὐτὴ τὴ φορὰ ὅμως σκέφτηκε:

— Ἄδικα, εἶπε, ἄδικα πήγανε τὰ λόγια σου τὰ θεῖα, εἶπε στὴ μορφή τοῦ Χριστοῦ, οἱ δυστυχισμένοι δὲν βρῆκαν ἀνακούφιση, τὰ λόγια σου πήγανε χαμένα! ὁ πονηρός, ὁ ἀχρεῖς, ἐξακολουθεῖ νὰ βασιλεύει! Ἴσως ἢ βία κάνει κάτι, ὅτι δὲν μπό-
ρες ἐσύ!

Ἡ ἴδια τραγικότητα βρίσκεται καὶ στοὺς «Ἀλανιάρηδες.»

Ὁ κ. Βουτυρᾶς δὲν ἀγαπᾷ οὔτε τὴν κορύφωση τοῦ ἔρωτα. Ἐρωτες μεγάλοι δὲν φαίνονται στὰ ἔργα του. Οἱ περισσότερες ἡρωίδες του εἶνε κοριτσάκια, ἀγαπημένα μὲ παραφορὰ ἀπὸ νέους πού δὲ φτάνουν μακρύτερα ἀπὸ φιλιὰ κι' ἀγκαλιάζματα. Ἐπιτηδεύεται κάποτε τὴ λαγνεία ἀλλὰ εἶνε ἀδύνατος. Ἴσως γιατί δὲ μελέτησε τὸ δυνατὸ σαρκικὸ πάθος Θαρρῶ πὺς τὴν ἰδέα του γιὰ τίς γυναῖκες τὴν εἶπε φανερὰ σ' ἓνα διήγημα του μὲ τὸν ἀκόλουθο ἰδανικὸ τρόπο.

— Ἐλα τοῦ εἶπε (ὁ Βαλάντας) ἄρχισε τὴ λύρα σου, ἀλλὰ μὴν τραγουδᾷς οὔτε νὰ παίξεις τὸ τραγοῦδι τῆς γυναίκας πού σκότωσε τὸν ἄντρα τῆς συρμένη ἀπ' τὴν ἀγάπη ἑνὸς φονιά! Παῖξε ἄλλο. . . Γιὰ μᾶς τοὺς δυστυχούς ἐργάτες τῆς σκέψης ἢ γυναῖκα στέκεται ψηλὰ ἱερή, καὶ δὲ θέλομε θρῆσιες γιὰ τίς γυναῖκες! . . . (Γιὰ ἓνα τραγοῦδι).

Σ' ἓνα χαρακτηριστικὸ του διήγημα «Ἄμα σκάνουν τὰ λουλούδια» δὲ δείχνει λαγνεία ἀλλὰ μιὰ χτηνώδικα ἐπιθυμία θερειμένη μπρὸς τὸν ὠραῖο ἔρωτα τῶν δυὸ κοριτσιῶν.

Ὁ κ. Βουτυρᾶς βλέπει τὰ πράγματα ὅπως εἶνε μὲ τὴν ἀλή-

θινη τους ὄψη. Ξεχωρίζει τὰ κρυφὰ τους ἐλατήρια. Δὲ συγκι-
νιέται ἀπὸ κούφιος καπηλικὲς ἱερὲς συγκλίσεις. Βάζει τὸ χέρι
στὶς πληγές καὶ τίς ξεσκεπάζει. Κι' ἐκδικιέται τὸ καπήλημα,
τὴν ἐκμετάλληση τὴν ἀπάτη. Ἡ ἐκδίκηση, εἶνε ἀπλή καὶ φο-
βερή. Δὲν εἶνε παρά μιὰ ἀληθινὴ περιγραφή τῶν γεγονότων.
Ἐνα ξεγύμνωμα τῶν ψυχικῶν ἐλατηρίων. Τραδιέται ὁ διάφα-
νος συμβατικὸς πεπλὸς, διώχεται τὸ μορμολύκειο καὶ ἐγαίνει ἡ
μαύρη ἀλήθεια ἀπὸ κάτω.

Πραγματικὰ σπάνια ἢ ἴσως ποτὲ δὲ διάβασα ζωγραφιὰ ἐπι-
παλαιότητας φαφλατίας, φαναρισμοῦ, κούφιων λογιῶν, κευ-
χησιολογίας, ζούρλιας, ρωμαϊκοῦ Δὸν Κιχωτισμοῦ τελειότερα
ἀπὸ τὸ Λαγκᾶ τοῦ κ. Βουτυρᾶ. Θέλησε νὰ περιγράψει τὴν κα-
τάσταση τῆς Ἀθήνας στὶς λίγες μέρες τοῦ πολέμου τοῦ 1897.
Οἱ ἀδέσποτες κι' ἀχαλίνωτες διαδήλωσες, οἱ ταρταρινισμοὶ μέ-
σα στὰ μπακάλικα καὶ στοὺς δρόμους οἱ θερμοκέφαλες συζήτη-
σες μέσα στὰ σπίτια οἱ δημοκοπικὲς ἐπίδειξες, ὁ ψευτοπαλληκα-
ρισμὸς ὁ ψευτοεγωῖσμὸς τὰ ξετραχηλισμένα ὄνειρα τοῦ ὄχλου
κι' ἔπεινα ἢ ψυχρολουσία τῆς ἤττας, ἢ ἀνάνηψη, τὰ τραγικὰ θύ-
ματα δὲν μπορούσαν νὰ ἔδωκον ζωντανότερη ἀπεικόνιση. Καὶ κά-
τω ἀπὸ τὸ ἀδυσώπητο ζωγράφιμα βρίσκεται ἡ φοβερὴ εἰρωνία
ὁ σαρκασμὸς πού καίει καὶ καυτηριάζει. Ἐκδίκηση ἀλύπητη τοῦ
διηγηματογράφου γιὰ τὸ γενομένο κακό. Οἱ σελίδες αὐτὲς τοῦ
Λαγκᾶ εἶνε ἀπ' τίς καλλίτερες τῆς νεολληνικῆς πεζογραφίας.

Κατὰ μιὰ παράξενη τύχη ὁ ρεαλιστὴς διηγηματογράφος,
κατέχει καὶ μιὰ δυνατὴν, ἀχαλίνωτην φαντασία πού τὸν ὀδη-
γεῖ σὲ κόσμους χιμαιρικὸς ἀνύπαρχτους. Ἡ φαντασία του δρι-
σκεται πάντα σὲ ἐξέγερση. Δοκιμάζεται στὴν ἀρχὴ σὲ παράξενα
καὶ φριχτὰ ὄνειρα γιὰ νὰ πυκνωθεῖ κατόπι σὲ ὠραῖα φανταστι-
κὰ διηγήματα πρῶτυπα στὴ λογοτεχνία μας. Ἡ πληθώρα ὀνει-
ρων στὸ διήγημα εἶνε χαρακτηριστικὸ τοῦ συγγραφέα. Κανένας
ἄλλος δὲν ἔχει τόσα.

Φαίνεται νὰ μὴν τοῦ ἀρκεῖ ὁ φυσικὸς κόσμος καὶ ζητᾷ νὰ
κινήθῃ πρὸς ἐλευθερία καὶ πρὸς ἀθάλητα στὸ φανταστικόν. Ὅμως
ὅλα τὰ ὄνειρα δὲν εἶνε ὠραῖα καὶ συχνὰ δὲν ἔχουν καὶ τὸν τό-
πο τους. Εἶνε βαλμένα κάποτε πολὺ ἄσχημα. Καμμιά φο-
ρὰ στὴν κρισιμώτερη στιγμή βάζει πολὺ ἀψυχολόγητα τὸν ἥρωά

του να κοιμηθεί για να ιδεί όνειρο. Τά κοιτάζω μόνο σαν πηγή των φανταστικών διηγημάτων που έχουν μιá παράξενη και ιδιαίτερη χάρη ανάμεσα στο ρεαλιστικό έργο του διηγηματογράφου. (Πόλη της Κατάρας, Μετά τό κακό, Τόποι ψυχών κλπ.). Οι εμφάνισης που παρουσιάζονται στο είδος αυτό έχουν κάτι τό περίλυπο, που σμιγμένο με μιá αυστηρή λιτότητα συγκινεί βαθιά φέρνοντας και κάποιο φόβο.

Παραβάλλω τόν κ. Βουτυρά με τούς αρχαιότερους μυθιστοριογράφους που βιάζονταν να τελειώσουν τό έργο τους μην προσέχοντας ούτε σέ τέχνη, ούτε σέ ύφος για να προφτάσουν να πληρωθούν τό ταχύτερο άφου ήταν να γίνει ό λογαριασμός με τό τυπογραφικό φύλλο. Ό κ. Βουτυράς προσέχει πολύ λίγο στο ύφος και στή γλώσσα του. Δέ δουλεύει τά έργα του, πιστεύω ούτε να τά διορθώνει.

Έτσι κρατεί μέσα στα διηγήματά του μιá φανερά άταξία άπ' όπου τόν σώζει μόνο ή ιδιοφυία του. Καμμιά φορά κατορθώνει μ' ένα έφημεριδογραφικό ύφος να μας δώσει άστραφτερές σκηνές όμορφιάς. Ρυθμός, μουσική γλώσσας είναι άγνωστα στόν διηγηματογράφο. Οι λατρευτές του βρίσκουν και σ' αυτό τή χάρη του πρωτόγονου τού άπλοου, που δέν τό μόλεψαν μελέτες και σοφία άντλημένη άπό κείμενα.

Δέ συμφωνώ σ' όλη τή γραμμή μ' αυτή τή γνώμη. Θαρρώ πως πολύ περισσότερο θ' άνάδειχνε τόν συγγραφέα μιá εργασία πιο προσεχτική, και μελετημένη μαζί μ' ένα δούλεμα και πλούσιμα τής άκατάστατης και φτωχιάς γλώσσας του.

Η τεχνοτροπία τού κ. Βουτυρά είναι άπλούστατη και μιá. Προχωρεί πάντα με τόν ίδιο τρόπο, όμαλά στοιχειώδεια. Είναι φεγγερός και εύκολόνητος. Δέ ζητάει να εκπλήξει ούτε να θαυμάσει. Δέει όρθά κοφτά ότι θέλει να πει χωρίς να κρύψει τίποτε.

Στό έργο τού συγγραφέα χτυπούν άπό τήν πρώτη στιγμή ένα πλήθος πρωτότυπων ίμπρεσιονιστικών παρομοιώσεων. Ό κ. Βουτυράς δέν παρομοιάζει ποτέ όπως οι άλλοι. Έχει τρόπο δικό του πλατύ και ιδιαίτερο. Παρομοιάζοντας μου κάνει τήν έντύπωση άκροβάτη άπασχολημένου σέ δύσκολα γυμνάσια.

Πολύ συχνά ό συγγραφέας επιτυχαίνει θαυμάσια. Φέρνω

ένα δυό παραδείγματα. «Άπό μιá καπνοδόχο εργοστασίου καπνός έφευγε, έτρεχε γρήγορα σκυφτός στο γεμάτο σύννεφα όρρανό κι' έτρεχε σαν πλήθος φυλακισμένων που δραπετεύουν και φεύγουνε γρήγορα όσο μπορούνε» (Ζωή άρρωστημένη). Έπειτα. «Ένα κυπαρίσσι μεγάλο, γιγάντιο, έβγαине πάνω άπ τά ψηλά κλαδιά μεγάλων δέντρων και κουνιότανε κουνούσε τήν κορφή του σά γίγαντας φιλόσοφος μαυρός μαυρός που σκέπτεται μεσ' τή χαρά των άλλων τή ματαιότητα και τό χαμό». (Ζωή άρρωστημένη). Ό διηγηματογράφος κάνει κατάχρηση μπορώ να πώ παρομοιώσεων, έρχονται άπανωτές ή μιá άπάνω στήν άλλη σαν ένας σωρός. Σε μιá σελίδα μέτρησα ξεη.

Πολλές είνε άστοχες και αυθαίρετες δέν τηρείται ούτε άναλογία ούτε σχέση αναφέρω μιá δυό πρόχειρες. «Μιá μεγάλη πεταλούδα σά ζωντανό λουλούδι φτερούγισε πάνω άπό ένα σωρό λουλούδια» (Συμβουλευτής). «Ήταν μέρα γεμάτη ήλιο. Στά θουά όμως τά χιόνια δέν είχαν λιώσει, ήταν σπαρτά έδω κι' εκεί. Σύννεφα ήταν πλαγιασμένα στις ράχες τους, λές κι' έτρωγαν τά σπαρμένα χιόνια.» (Παπás Ειδωλολάτρης).

Οι επιτυχημένες παρομοιώσεις τού διηγηματογράφου μου θυμίζουν τις καλλίτερες ίμπρεσιονιστικές μερικων σύγχρονων γερμανων συγγραφέων, λ. χ. Ό Γκέοργκ Ένγκελ παρομοιάζει τό άργό περπάτηγμα των ήμερων μ' ένα κοπάδι χήνες που προχωρούν ή μιá πίσω άπό τήν άλλη, πλατύσκελες, κουνιστές βαρειές.—Ό Ίωσήφ Λάουφ παραβάλλει τις μανιασμένες φροντίδες που περικυκλώνουν τόν ήρωά του με πεινασμένους ποντικούς που τρίζουν τά ροκανοδοντάκια τους, κουνούν τις λιγδερές τους ούρες κι' είνε έτοιμοι πάντα να τού πηδήξουν στο λαιμό.

Όμως τόν κ. Βουτυρά δέν άπασχολεί μόνο ό ανθρώπινος κόσμος. Τόν ενδιαφέρουν πολύ τά ζώα και τό μέρος που πέρνουν στήν ανθρώπινη ζωή. Πρώ πάντων όρνιθώνας. Οι πετεινοί εμφανίζονται συχνά στα διηγήματά του, συντροφεύουν τούς ήρωές του, κάνουν τούς έρωτές τους, οι όρνιθες σκαλίζουν.

Κατά δυστυχία καθώς είπα και στην αρχή τό έργο τού κ. Βουτυρά δέν είνε συμμαζεμένο άκόμα. Στα διάφορα περιόδικα που σέρνεται νομαδικό και φερέοικο είνε δύσκολο κανείς να τό παρακολουθήσει, για τοότο τό σημείωμα αυτό δέ στηρίζεται

σὲ σύφυξη τὴν ἐργασία τοῦ συγγραφέα, νομίζω ὅμως ν' ἀγγίζει ὅλα τὰ γενικὰ χαρακτηριστικὰ τῆς. Μερικὰ διηγήματα ποῦ διάβασα ἐνῶ ἔγραφα δὲ μ' ἔκαμαν νὰ προσθέσω σημαντικὲς παρατήρησεις, μ' ἔδειξαν μόνο πῶς ἀδρῆ τῆ φυσιογνωμία τοῦ ξέχωρου αὐτοῦ ἑλληνικοῦ ταλέντου μ' ὅλα τὰ πρόσοντα καὶ τὰ ἐλαττώματα τοῦ, τὸ συγγραφέα αὐτὸν τὸν ἀνθρώπινο, τὸν ἐμπροσ-
σιονιστὴ ποῦ ἐνοιωσε πολλὰς μερὶς τῆς ζωῆς καὶ πόνεσε μὲ πολ-
λοὺς τοὺς πόνους.

ΑΝΤΩΝΗΣ ΓΙΑΛΟΥΡΗΣ

ALPHA LYRAE

(Ἀπόσπασμα.)

... Τὸ μυαλό μου εἶναι πανταχοῦ παρόν. Λογιῶν λογιῶν ἰδέες. Μέρα καὶ νύχτα. Εἶναι ἰδέες ποῦ περνοῦν ἀπ' τὸ κεφάλι τοῦ ἀνθρώπου κάθε ἑκατὸ χρόνια—ἄλλες κάθε διακόσια κι' ἄλλες κάθε χίλια χρόνια. Εἶναι κι' ἄλλες ποῦ περνοῦν γιὰ πρώτη καὶ γιὰ τελευταία φορά. Μάλιστα! Γιὰ πρώτη καὶ γιὰ τελευταία! Τότες καταλαβαίνει κανένας πὼς ἀνοίγουνε οἱ ραφές τοῦ κεφα-
λιοῦ του καὶ πὼς πηδᾷ ἕνα πράσινο παλιόμυρο φῶς ἀπὸ μέσα. Μιά μονάχη κἄν μέρα δὲν περνᾷ δίχως νὰ μοῦ φέρει καινούργια εὐτυχία. Ἄν ἀγαπῶ τὴ ζωὴ, βρίσκω πὼς δὲν ἔχω ἄδικο, γιατί περιμένω μὲ νέα πάντα λαχτάρω τὸ Νυμφίο ποῦ ἔρχεται. Θαμάζω πὼς γίνεται νάναι πάντα καινούργιος ὁ κόσμος μπροστά μου! Κάθε μέρα βλέπω τὰ ἴδια τὰ βουνά καὶ τὴν ἴδια θάλασσα. Ὅστος ὅλοένα περιμένω καινούργιες στιγμές, καὶ εἶνε νὰ πορῆσει κανένας ποῦ βρίσκεται ἢ αἰώνια, ἢ ἀξόδεφτῆ ἀγάπη μου γιὰ τόσα πράγματα, κι' ἢ ἄσωστη εὐτυχία ποῦ μοῦ δίνουν. . . Περνοῦν μέρες ὀλόκληρες, ἑκατομύρια καινούργιες στι-

γμές, ποῦ εἶνε μιὰν ἀκοφτῆ σειρὰ ἀπὸ μυστήρια, ποῦ πανηγυρίζουν γύρω μου μὲ κινέζικα φαναράκια. Εἶμαι μέσα σὲ λουλούδια φερμένα ἀπὸ τόσο μακριά, ποῦ ξέρω πὼς θὰ πέθαινε ἢ ψυχὴ μου ὡς νὰ φτάξει σ' ἐκεῖνο τὸ χαμένο ἄστρο. Μολατάφα μοῦ μιλοῦν καὶ καταλαβαίνω στὴν ἐντέλεια τὰ λόγια τους, σὰ νὰ σκυφα καὶ τὰ εἶδα ἀπ' τὸ παραθύρι μου. . .

Ἄφτῆ εἶναι ἡ τελευταία στιγμή στὴν περασμένη ζωὴ μου, ἀλλὰ ἡ ψυχὴ μου περνᾷ τὴν τελευταία στιγμή ὄλου τοῦ κόσμου. Κάθε μινουτο καταλαβαίνω πὼς περνᾷ μέσα μου, σὰ δοξαριά, ὀλόκληρη ἡ ζωὴ τῆς Γῆς, ἀπ' τὸν Τριλοβίτη ὡς τὰ τώρα. Μιὰ φλέβα ἀναβράζει μέσα μου σὰ συντριβάνι. . . Οἱ σκέψεις μου εἶνε κατακάθαρες,—λὲς δὲν εἶνε γυρίσματα τοῦ μυαλοῦ, παρὰ νότες· εἶναι νότες· εἶναι λόγια νέτα ποῦ τὰκούγω μὲ τ' ἀφτιά μου! . . .

Ἐχω συνήθειο νὰ κάνω τὴν προσευχὴ μου πρὶν πλαγιασῶ: τίς περισσότερες νύχτες γυρίζω καὶ λέω μέσα μου: Μὴν κάνεις τίποτα ἄλλο μέρα νύχτα παρὰ νὰ προσεύκεσαι; . . Ἀλήθεια! Ἐνας ἀδιάκοπος ὕμνος θγαίνει ἀπὸ τ' ἀθῶο καὶ πρωτομίλητο στοματάκι τῆς κάθε μου στιγμῆς. . . Ἡ ζωὴ μου περνᾷ μέσα σὲ μιὰ βαθεῖα ἡσυχία, ποῦ γεμάτη ἀπὸ ἁρμονία, γεμάτη ἀπὸ ἕναν ἀκριβὸν αἰθέρα ἁρμονίας. Μυριάδες πράγματα, ἀμέτρητα πράγματα, χρώματα ποῦ δὲ μπορεῖ νὰ τὰ ξεχωρίσει τὸ μάτι, μούρμουρα ποῦ δὲ μπορεῖ νὰ τὰ πιάσει τὸ ἀφτί, μυρουδιὲς ἀπὸ λουλούδια ζωτικά καὶ ἄγνωστα, χύνουν τὴν ἀκατανόητη καὶ μακάρια τούτην ἁρμονία! . . Μυριάδες πράγματα, πράγματα μυστηριώδη! . . Τὸ στόμα τους, ὅπως τὸ δικό μου, εἶνε σφαλιστὸ—τὸ μάτι τους καλυμμένο. . . Προσοχή! Μιὰ ἀναπνοὴ μπορεῖ νὰ τὰ σκορπίσει. . . Μολοντοῦτο ἔχουνε γιομίσει τὸν κόσμο χαρὰ κι' ἐλπὶδα. . .

Πόσες φορές χαμογέλασα, ἀκούοντας νὰ λὲν πὼς ἡ Ἐφτυχία περνᾷ γλήγορα! . . Ἡ ἐφτυχία τοῦ ἐνὸς καὶ τ' ἄλλουνοῦ! Ἐμένα ὅμως ἡ ἐφτυχία μου εἶνε ἕνα φρέσκο, ἕνα παντοτινὸ κορίτσι· ἕνα ἀμάραντο λουλούδι ποῦ τὸ δροσιζεῖ κάθε στιγμή τὸ χέρι τοῦ Κυρίου. Ἡ χάρη τοῦ κάνει νὰ βλασταίνεται ἢ κάθε μου ὥρα σὰν τὸ ἔλαστρο ραβδὶ τοῦ Ἄαρων. . . .

Περνοῦν ἀπ' τὸ μυαλό μου μακρυνὰ χρόνια—πεθαμένα χρό-

νια—λές έρχονται νά ζήσουν πάλι μιὰ στιγμὴ μέσα στὸ μυαλό μου... "Ένας νέος πού δὲ μιλοῦσε ὀλότρελα... Τραβοῦσε ἐξ' ἀπ' τὴν πολιτεία καὶ τρούπωνε μέσα σὲ μιὰν πόρτα, πούτανε γκρεμνισμένη καὶ δίχως φύλλα. Ἄφτὴ ἡ πόρτα εἶτανε ἐνοῦ παλιοῦ περβολιοῦ, πούχε στοιχιώσει. Ἡ θάλασσα μουρμούριζε σὲ δυὸ πατήματα ἀπ' τὸν ἀψηλο τοῖχο τοῦ περβολιοῦ—κι' ἀπάνου ἀπ' ἀφτὸν τὸν τοῖχο ἴσκιωναν τὸ δρόμο κατὶ κλωνιὰ ἀπὸ ἔλατα πού κρεμόντουσαν σὰ μαύρα κουρέλια. Ἐκεῖ μέσα τρούπωνε κείνος ὁ ἄνθρωπος γιατί εἶτανε ἐρωτεμένος... Ἄν τὸν ἐπερνες κατόπι θὰ τὸν ἔχανες ἂν τοῦ χάριζες μονάχα δέκα πατήματα μπρός. Τὰ χορτάρια ἐκεῖ μέσα εἶτανε θεριεμένα, τὰ βάρτα σοῦ κόβανε τὸ δρόμο. Μὰ αὐτὸς ἤξερε τὰ κατατόπια... Στὸ βάθος, πού ψήλωνε τὸ χῶμα σὰ μικρὸ βουνό, στεκόντανε καμμιὰ δεκαριὰ μεγάλες κουκουναριὲς μὲ μπλεγμένα κλαδιὰ, ἔτσι, πού ἐμοιαζαν σὰν μιὰ πράσινη σπηλιά, γεμάτη σκοτάδι καὶ ὕγρασία... Στέκοσσαν κι' ἄκουγες ἓνα δυὸ πουλιά, πού σφύριζαν μὲ τὴ σειρά τὸνα κατόπι ἀπὸ τ' ἄλλο σὰ νὰ σοῦλεγαν: βρὲς ἂ μπορεῖς πού στέκουμαι! Καὶ σι' ἀλήθεια, τὸ μάτι σου τᾶψαχνε νὰ τᾶβρει, ἀλλὰ μάταια... καὶ ὅμως ἄκουες καθαρὰ ἓνα πικικί, πού τέλειωνε σ' ἓνα τοῖγκ τοῖγκ, σὰ νᾶταν ἐκεῖ ἀπάνου, μέσα στὰ βελονοτὰ φύλλα κανένα ἠλεκτρικὸ κουδοῦνι...

"Ὁ κόσμος εἶναι πάντα καινούργιος μπροστὰ μου... Στήνω τ' ἀφτί μου σὲ τοῦτο τὸ γενναῖο καὶ γλυκὸ χάχλασμα. Ἡ ψυχὴ μου θρέφεται ἀπ' τὴν ἀδιάφορη κι' αὐστηρὴ ἀφτὴ νότα, πού σιγολαλεῖ κατάντικρυ στὰ τιποτένια ἀνθρώπινα καθέκαστα. Ἡ ζεστὴ πνοὴ τῆς πλάσης μου δίνει ἐλπίδα κάθε φορὰ πού θὰ χάσω τὴν ἐχτίμηση στὸν ἑαυτό μου, χάνοντάς τον γιὰ τοὺς ὁμοίους μου. Ναι ναι, γιατρέβομαι πάντα, καὶ κάθε φορὰ καταλαβαίνω πὼς ποτέ, ποτέ πειὰ δὲ θὰ χάσω τὸ δρόμο πού πάει στοὺς Ἐμμαοὺς καὶ πού μου κρατᾶ συντροφιά ὁ Θεός...

Τὸ κῆμα στοιβάζει τὰ φύκια κουβάρες στὴν ἀκρογιαλιά. Στὸν πάτο ξεχωρίζει ἓνα μαγικὸ περιβόλι μὲ μονοπάτια πού νερὸ στρωμένα μὲ σιντέφια. Ἐκεῖ ἀνθίζουν παράξενα φυτὰ, καὶ μέσα στὸ καθένα εἶνε κλεισμένη μιὰν ἀκατανόητη καὶ ξυπνη-

τὴ ψυχὴ, πού βλέπει ὀλοένα γύρω τῆς μὲ χιλιάδες μάτια. Κάτου ἀπ' τὰ σκοτεινὰ φυλλώματα οἱ ἴσκιοι εἶνε σὰν κομμάτια μάβρο βελουδο. Ἀπάνου πάλι στὸν καθαρὸ ἄμμο σαλέβουν κατ' ἀπ' τὸ νερὸ μυστηριώδη πράματα... Κῦτταξε· γλιγγορο ἴσκιοι γλυστρᾶνε ἀπάνου στὸν ἥλιο, πούνε ἀπλωμένοι κάτου ἀπ' τὴ γάζα τοῦ νεροῦ... Ἄφτὰ τὰ βλέπω μπροστὰ μου, μὰ πειὸ πέρα, σὲ δυὸ, τρεῖς ὀργές νερό, ὁ Θεὸς πειὰ μονάχα μπορεῖ νὰ ξαίρει τί γίνεται. "Ὅλα θαμπώνουν μέσα στὰ βάθεια,—ἐκεῖ γίνονται πράματα μυστικά—μυστικά κι' ἀλλόκοτα... Τσιμουδιά!... Ἐδῶ ἡ σιωπὴ μακραίνει τίς ὥρες· μοναχὰ τὸ μάτι μελετᾶ τὴν ἄγνωστη γλῶσσα πού δὲν τὴν ἀγροικᾷ τὸ ἀφτί κανενὸς ἀπ' ὅσα πλάσματα ζοῦν στὴ στερήν, καὶ προσέχει τοὺς σπάρους πού ἀνοιγοκλείνουν τὰ στόματά τους, τραγουδώντας μυστηριώδη πράματα... Ὁ Γερο-Νειρέας κοιμάται δίχως νὰ σαλέψει, γιατί τ' ἀφτιά του εἶναι μουδιασμένα... Ὅσοσο καταλαβαίνεις ἓνα σωρὸ χαρούμενα γέλοια, πούνε πνιμένα μέσα στὸ βούϊσμα τῆς σιωπῆς. Ὅποιος δὲν ἔχει μάτια δὲν ζεῖ ἐδῶ κάτου! Τὸ μεσημέρι ἐδῶ εἶναι ἴδιο μὲ τὰ μεσάνυχτα, ἡσυχὸ καὶ σοβαρό! Σὰν νᾶναι μακρὰ πικέττα, ἔτσι μπερδεύουνε οἱ ξιφίες τίς μύτες τους δίχως ν' ἀκουστεῖ τίποτα. — Τὸ ἴδιο κ' οἱ ἀστακοὶ δίχως βρόντο ταραζοῦν τὴν πάνοπλη δόξα τους. Ἡ χαρὰ τῆς ἱπποκάμπης εἶνε βουδὴ, ὅπως βόσκᾷ ἀνάμεσα στὰ κίνητα ριπίδια τῆς ἀνεμώνης... Παντοῦ παραφυλᾶνε ἀκοίμητα μάτια... Ὅπως κρασόχρωμη πέτρα ἀπάνου σὲ δαχτυλίδι, ἔτσι μοιάζουν τὰ μάτια τῆς πέροδικας ἀπάνου σι' ἀσημένια λέπια... Τσιμουδιά! Κ' ἓνα φιλί μας θᾶν ἔκοβε τὸν ὕπνο τοῦ καρχαρία, γιὰ δὲς τον: Πλαγιάζει πάντα θυμωμένος ἀνάμεσο στὶς κόκκινες χειρονομίες τοῦ κοραλιοῦ, τριγυρισμένος ἀπὸ περίεργα μάτια πού τὰ γουρλώνουν χίλια δυὸ λουλούδια, ἐνῶ τὸ φεγγάρι ἀπ' ἐκεῖ ψηλὰ ἀπλώνει τὴν χλωμὴ σκέψη του ἀπάνω σ' ἀφτὸ τὸ βασίλειο τῆς Σιωπῆς... Ἐσὺ πού διαβάξεις μὴν τὸ μουρμουρίζεις,—συλλοῦσου το μοναχὰ δίχως νὰ παίξουν τὰ χεῖλια σου: σ' ἀφτὸ τὸ βασίλειο τῆς Σιωπῆς!...

Τώρα εἴμαστε χωμένοι βαθειὰ—κάτου—μέσα στὰ πατα νερά τῆς Γραπωνίας. Ὁ ἀγέρας μπορεῖ νὰ θρηνεῖ σὰ σκυλιὰ ἀ-

νάμεσα στὰ ξάρτια τοῦ καραβιοῦ—ὅπως τό ἴδιο ὁ ἥλιος μπο-
ρεῖ νὰ ραίνει τὴ χαρὰ τοῦ ἀπάνου στὶς μακρινὲς καταπράσινες
δεντροστοιχίες στὸ Φουκουσίμα εἴτε στὸ Ναγκάνο... Ἄφτὰ ὅ-
λα μπορεῖ νὰ γίνονται στ' ἀλήθεια, μὰ ἐδῶ κάτου ἐμεῖς εἶ-
μαστε στραβοὶ καὶ κουφοὶ ! Τὰ μάτια μας εἶνε γιομάτα ἀπ' ἕ-
να σκοτάδι, πὸ λὲς τὰ σπρώχνει νὰ τὰ χῶσει πειθὸ μέσα στὶς
ματότρυπές τους. Θεὸ παντοδύναμη ! Ἐνα σκοτάδι πὸ μᾶς
πνίγει σὰν ἕνας πυχτὸς καπνός, αἰώνιος κι' ἀτελείωτος ! ...
Μοναχὰ τὰ χέρια μας ψάχνουν μέσα σὲ μιὰ λάσπη, πὸ λὲς
εἶνε μυστηριώδες πρᾶμμα, ἕνα παμπάλαιο πρᾶμμα, πὸ βρίσκε-
ται ἐκεῖ ἀπὸ καταβολῆς κόσμου δίχως νὰ τὸ ταραξεί ἕνα κἂν
μαμοῦδι... Τὰ χέρια ψάχνουν, κι' ἂν τὰ δάχτυλα τοῦ ἐνοῦ τύ-
χει νὰ γγίξουν ἀπάνου στ' ἄλλο, σὰν φριχτὰ σκουλίκια ἀνα-
τριχιάζει... Ὅλο λάσπη—νεκρὴ λάσπη—στραβή, βουβή, καὶ
κουφὴ λάσπη ! ... Γιὰ ξανασυλλοῖσου το: τὸ βασίλειο τῆς Σι-
ωπῆς... ὥστόσο ! Ἄ ! μπορεῖς ἀκόμα νὰ θυμηθεῖς πὸς εἶσιν
ἄνθρωπος, πὸ ἐβλεπε κι' ἄκουγε, μπορεῖς νὰ σκεφτεῖς πὸς σὲ
κάποια μεριά μέσα σὲ τοῦτο τὸ ἔρεθος, πὸ κι' ὁ Θεὸς δὲ ξέρει
τὴ χαμένη ἀφτὴ μεριά, κείτουνται, ἀπὸ πολλὰ χρόνια, ἕνα σω-
ρὸ καδένες κι' ἀνθρώπινα κόκκαλα. Μπορεῖς νὰ τὸ φανταστεῖς;
Κείτουνται κει πέρα, χωμένα μέσα στὴ νεκρὴ λάσπη. Ἄνεῖχες
τὰ μάτια τοῦ Θεοῦ ἤθελες δεῖ ν' ἀσπρίζουν δὲ ἀπ' τὴ λάσπη
μόνο τὰ παληὰ καύκαλα καὶ τὴν εἰρήνη νὰ τὰ χαϊδεύει ἀργὰ
ἀργὰ μὲ τ' ἀγαμνὸ χέρι της.

Φ. ΚΟΝΤΟΓΛΟΥΣ

ΑΠ' ΤΑ ΠΕΖΑ ΜΟΥ

I

Πολυρροαντισμένος ἀπ' τὶς μοῖρες
μὲ τῶν τραγουδιῶν μου τὸ κλάμμα,
διωγμένος ἀπ' τὴ ζωὴ κι' ἀπ' τὸ χάρο,
πὸ τραγουδῶντας ἰκέτευσα,
ξένος στὶς χαρὲς τοῦ κόσμου
καὶ σὲ κάθε παληὸ καὶ νέο,
πὸ δὲ φιλήθηκε,
ἀπ' τὸ μυστικὸ κῦμα τοῦ πάθους
καὶ τὴ μοσχοβολοῦσα δροσοπνοὴ τῆς ἀλήθειας,
μακρὺ, πολὺ μακρὺ, κι' ἀπ' τὴ παρηγοριά,
τὴν ἐπίγεια,
πὸ δὲ φτάνει νὰ μ' ἀγγίση,
φιλοσοφημένος ἀνατόμος τοῦ Κάτι
κι' ἀρνητὴς μελετημένος τοῦ Ἄνυπαρχτου,
ἀψηλοθώρης ξεδιαλυτῆς τοῦ Ἀμάντευτου,
βαβίζω, οὐρανοθωρῶντας, νύχτα,
τὸν πόνο μου στὸ ἄδειο τόσο θλιβερά,
πὸ ὁ ἀντίλαλος τοῦ βαβισμάτου,
ἀτόνιστο πικρανᾶκρουσμα πρωτάκουστου τραγουδιοῦ
ἄφτερου,

νυχτοπέραστου πουλιοῦ,
 ἀπόηχο ἀνθρώπινου κελαϊδισμού,
 πιὸ εὐωδιασμένου
 ἀπ' τὸ μυστικὸ κλαμμὸ κι' ἀπ' θρηνητικιά
 σιωπῆ τοῦ ἀθώου
 ἀγγίζει καὶ σκάβει τὰ τετραμέλινα τῆς οὐσίας
 τῶν μυστικισμῶν, τὰ περνᾷ καὶ φτάνει
 παλμὸς πλέον λευκῆς ἰκεσίας
 κι' ἀπηχᾷ . . . . . στὸ φῶς,
 ποὺ τὴ δόνηση τῆς ἀναλαμπῆς του ἐντός μου
 καὶ τὴν ἀνάπαυση τῆς ἀνταύγειάς του
 μέσα καὶ πίσω ἀπ' τὸ μυστήριον
 κι' ἀκούω καὶ θωροῦ.

II

Τὴν ὥρα,
 τῆς πειὸ λυρικῆς ἀγρύπνιας,
 ποὺ ὅλα μυστικὰ γύρω μου προσεύχονται
 κι' ἀκράτητη ἡ ψυχὴ μου ὑψώνεται
 ἰχνεύτρα τοῦ Ἀπόλυτου,
 δυὸ τεράστια δάχτυλα,
 ἀόρατα,
 μοῦ θλίβουν τὸ κρανίον τόσο δυνατὰ,
 ποὺ στὸ τριξίμο τῶν κοκκάλων του
 ἀκούω τὴν ὠραιότερη κι' ἁρμονικώτερη νότα

καὶ διαβάζω τὸ πειὸ λυρικὸ ποίημα
 τῆς ἀνθρώπινης νόησης
 γιὰ τὴν ματαιότητα τῆς ζωῆς
 καὶ τὴ μηδαμινότητα τοῦ ἀνθρώπου.

III

Ἄργα,
 στῆς θλιβερῆς νύχτας τὴ σιωπῆ,
 τὴν ὥρα, ποὺ λυτρωμένες
 ἀπ' τὴν κουρασμένη σάρκα,
 οὐρανοδρομοῦν οἱ ιδέες ἀκολουθώντας
 τὴν ἀχτίνα τῆς δύνάμης ποὺ τὶς σέρνει,
 κάποιο μυστικὸ, μακρυνὸ θρόον
 φτερουγίσματος
 ἀγροικῶ στὸν αἰθέρα.
 Νοιώθω πῶς δὲν εἶναι πουλιοῦ·
 τ' ἀκροφτέρουγά του ψαύουν τῆς ψυχῆς μου τὰ φτερά!
 ὦ, ἄς ἤμουν ὁ ἐξαῦλωμένος
 κι' αἰώνιος παλμὸς
 τοῦ θρόου ἐκείνου
 νὰ δονοῦσα τὶς ἐκλεχτὲς ψυχὲς στὴν κατανόηση του.

ΑΠ. ΜΑΜΜΕΛΗΣ

ΑΠ' ΤΑ ΠΟΙΗΜΑΤΑ ΜΟΥ

Η ΠΕΘΑΜΕΝΗ

Αὐγή.

Στῆς ἔρμης ἀγριοτζιτζιφιᾶς
 μὲ τὰ γυρτὰ λευκόφλουδά της κλώνια
 καὶ τ' ἀπολόγυρτα λευκόχνουδά της φύλλα,
 στῆς ἔρμης ἀγριοτζιτζιφιᾶς
 τῆ μοσχοβολημένη ρίζα,
 ἀπ' τοῦ ἄγριου σπάρτου τὶς βαρειές πνοές,
 ποὺ τὶς βαρειές καρδιές μεθοῦνε κι' ἀτονοῦνε
 καὶ τῆς λευκάνθιστης ἀγριογιωλάντας
 τὶς γλυκειές, λευκὲς μοσκιές,
 σ' ἔκσταση ἀγάπης μυστικιά, ἢ γλυκειὰ γερμένη,
 ξωτικιά κόρη,
 ἢ πεντάμορφη τοῦ ἄγριου δρυμοῦ,
 ποὺ ἔλευκοφόρει,
 οὔτ' ἐληθάργει τώρα, οὔτ' ἐκοιμώτανε,
 οὔτ' ἐθώρει,
 μόνο μιὰ,
 ἀραχναφρόπτερη μικρὴ ψυχὴ, νοητή,
 πὰ στ' ἀνθινὰ της χεῖλη ἐβόσκει
 κ' ἀπ' τὰ χρυσότριχα ζεφυροφίλητα σγουρᾶ της

μισοανοιγμένο ἓνα ἄγριο κρῖνο.

ὦ, μόνο, μόνο ἐκεῖνο,
 ἀντὶ θρῆνο,
 τὴν τρισπονετικιά του ξέχυνε εὐωδιά,
 στὴν τρισπονητικιά βαρειὰ καρδιά!

ΑΠ. ΜΑΜΜΕΛΗΣ

ΛΗΣΜΟΝΗΜΕΝΟ ΜΠΟΥΚΕΤΟ

Γέρνουν οἱ κρῖνοι ἀσπρόχλωμοι
 στ' ἄδρσα φούλια ὅπου θρηνοῦνε
 τὶς πασχαλιές ποὺ ξεψυχοῦν
 μὲ τοὺς λεμονανθούς καὶ τὶς μιμόζες
 πὰ στὰ κλαμένα γιασεμιά
 καὶ στὰ μοσχοτριαντάφυλλα ὅπου χύνουν
 τὴν ἄτονή τους εὐωδιά στὶς μαργαρίτες ποὺ πεθαίνουν
 φιλῶντας μὲ τ' ἀγιόκλημα γλυκὰ τοὺς ξέπνοους με-
 νεξέδες!

Νά, πῶς φυλλορροεῖ ἡ ζωὴ,
 Νά, πῶς πεθαίνουν τ' ἀνθια
 στὸ κάμμα τῆς λησμονισιᾶς
 καὶ στὸ ἀσυγκράτητο τοῦ χρόνου διάβα,
 ποὺ μόνο ἀφυλλορρόητος
 φωλιάζει ὁ μαρασμὸς ὁ αἰώνιος!

ΑΠ. ΜΑΜΜΕΛΗΣ

ΡΟΗΣ ΜΟΥ ΤΩΝ ΔΑΚΡΥΩΝ

Κρουσμένα ἀπ' Τόν, πού ἀγνίζει μου τὸ βίο
 ἄταφο λησμονῶντάς με στὴ φύση,
 βαρειά, ἀργοσήκωτα, στεγνὰ
 τὰ κουρασμένα βλέφαρά μου ἀνοιξαν,
 τοῦ ἀόρατου ἡλίου τὸ ἀχτιδόρροο πέλαο
 τὰ δυὸ ἀχτιδοκαμένα μάτια ν' ἀτενίσουν
 καὶ τῶν φωτοπαλμῶν τὸ ἄχραντο νάμα,
 τὸ οὐρανικὸ τῶν νοσταλγῶν χρυσανάμα,
 στὴ συμφορὰ, στερνὴ φορὰ νὰ κοινωνήσουν.
 Κι' ἀτένισαν στὴν Ἄρνηση, ἀμετάλαβα,
 τ' ἀργόκορα κι' ἀπαρρόνετα φωτόρφανά μου !
 καὶ μὲ τριπλόζωσε ἀπ' τὴν ἄβυσσο τῆς Ἄρνησης
 καινούργια νύχτα ἀχάραγη,
 καινούργιο ἀνέλεο κάμμα,
 πού γιὰ νὰ μὲ δροσελεήσουν ἡμεροὶ οἱ παλαιοὶ καημοί,
 ἀπὸ τοὺς μυστικὸς κρουνοὺς τοῦ ἀέναου πόνου
 καὶ τῆς ψυχῆς τὰ πολύρροα ρεῖθρα,
 ὀλονυχτὶς τὰ λούζουνε μὲ ἀνθόνερα καὶ μῦρα !

ΑΠ· ΜΑΜΜΕΛΗΣ

ΣΑΠΦΩ

ΥΜΝΟΣ ΣΤΗΝ ΑΦΡΟΔΙΤΗ

Πλουμόθρονη κι' ἀθάνατη Ἀφροδίτη,
 τοῦ Δία θυγατέρα, δολοπλέχτρα,
 παρακαλῶ σε μὴν παιδεύεις μου μὲ θλίψεις,
 κυρὰ μου, τὴν καρδιά.
 Μόν ἔλα ἐδῶ, καθὼς καὶ πρὶν πού μ' ἄκουες
 γροικῶντας μακρυάθε τὴ φωνή μου,
 κι' ἀφίνοντας τοῦ κύρη σου τὸ σπίτι
 ἐρχόσουν τὸ χρυσὸ
 ζεύγοντας ἄρμα σου. Ταχιά κι' ὠραῖα
 πάνω ἀπ' τὴ μαύρη γῆ σὲ φέρνανε σπουργίτια
 γοργὰ ἀναδεύοντας μέσ' στὸν οὐράνιο
 ἀθέρα τὰ φτερά.
 Καὶ φτάναν στὴ στιγμὴ. Κ' ἐσύ, ὦ μακάρια,
 μὲ τὴν ἀθάνατη μορφὴ χαμογελῶντας,
 μοῦ ρώταγες τί πάλι νάπαθα καὶ πάλι
 γιὰτὶ νὰ σὲ καλῶ,
 τ' εἶναι πού τόσο θέλω νὰ μοῦ γίνεῖ
 στὴ φλογισμένη μου καρδιά — ποιὸν πάλι
 ποθεῖς στὸν ἔρωτά σου νὰ σκλαβώσεις,
 καὶ ποιός, Σαπφῶ, σὲ τυραννεῖ;

Κι' ἄν φεύγει σε, ταχιά θὰ σ' ἀκλουθήσει,
καὶ δῶρα θὰ δεχτεῖ καὶ θὰ σοῦ δώσει,
δὲ σ' ἀγαπᾷ, ταχιά θὰ σ' ἀγαπήσει
καὶ θέλοντας καὶ μῆ.

Ἔλα καὶ τώρα, βγάλε με ἀπ' τὶς μαῦρες
τὶς συλλογές μου κι' ὅσα νὰ μοῦ γίνουν
ποθεῖ ἢ καρδιά μου, κάμε τα' καὶ πάλι
γίνε μου ἐσὺ βοηθός.

Ἄ. ΜΠΕΚΕΣ

“ΔΙΑΥΛΟΣ”

Ο ΠΟΙΗΤΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΟΣ

I

Τίποτα!

Ὅλα νὰ τάρνιστῶ τάνθρωπινα

θέλω.

Ὁ νοῦς μου ἄς πλανεθῆ στὸ γύρο μου ἄπειρο
— στόνειρο αὐτὸ τὸ ἀτέλειωτο καὶ θεῖο! —

Τίποτα!

Νόμοι, θρησκείες, πατριδες, ἀγάπες, εἰδῶλα,

ὅλα πεθάναν — πάντα θὰ πεθαίνουν. —

Ἄπαρητης τῶν πρόσκαιρων δημιουργημάτων
προβάλλω στὸν ἀγῶνα. . . .

Σκλάβο της μ' ἔσυρε ἡ Ζωὴ καὶ δοῦλο μ' ἔκαμε
κάθε ὁμορφιάς καὶ κάθε ἀδυναμίας.

Χόρτασ' ἀπὸ τὶς ἡδονές κι' ἀπ' τὰ φιλήματα
τοῦ ὠραίου τοῦ πάθους·

κι' ἀπ' τὸ ξεφτέλισμά μου τοῦτο ντράπηκα
χίλιες φορὲς τὸν κόσμον τὸ νοητό μου:
τὸ ἐγὼ μου πάλεβε μέσα μου, θέρριβε,
μὲ τυραγνοῦσε.

«Τίποτα» κραύγαζε μέσα μου ἀδυσώπητα,
«τίποτα ἐσὲ δὲ θὰ σ' εὐχαριστήσῃ».

Κι' ἔφεβγα ὅπως ἡ μέλισσα ἢ ἐκλεχτικιά
ἀπ' ἄνθη σ' ἄνθη . . . .

Κι' ἔφεβγα ὅπως ὁ κολασμένος ὁ ἀνήσυχος
ἀπὸ μιὰ φλόγα σ' ἄλλη νόησης, πάθους.

Τρύγησα τὸν καρπὸ τῆς γνώσης τῆς ἀνήμερης,
τρύγησα τοὺς ἀνθοὺς τοῦ ὠραίου καὶ τῆς ἀγάπης
μὰ ὄλωνε ἡ θεϊκότητα μὲ σύντριψε
ὅπως σπειρὶ τοῦ σιταριοῦ σὲ τροχὸ μύλου!

. . . . .

Ἄλοίμονο!

ὅλα νὰ τάρνιστῶ τάνθρώπινα

θέλω·

ἡ ὑπαρξή μου ἄς κυλιστεῖ στῆς σκέψης τὸ ἄπειρο
σὰ βαρεῖα σφαῖρα ἀμολυμένη ἀπὸ τὰ ὕψη . . .

II

Ἐνα γιγάντιο θέμα δόθηκε : ἡ ζωή.

Ἐγὼ δὲν εἶμ' ἐκεῖνος πού θὰ τρέξει
ἀρματωμένος μὲ ἰσόθεη σκέψη
τοῦ εἶναι τῆς τὸ μυστήριο νὰ νοήσει . . . .

Ἐγὼ δὲν εἶμ' ἐκεῖνος πού πετάει

στὴν ὑπαρξη τῆς τὸ «γιατί»

κι' ἀπελπισμένος δίχως

ἀπάντηση πεθαίνει.

Ἐγὼ δὲν εἶμ' ἐκεῖνος πού ζητᾶ

νὰ νοήσει ὅσα δὲ δόθηκε νὰ νοήσουμε.

Ἐγὼ τὴ λύρα μου θὰ πάρω

καὶ στῆς ζωῆς θὰ κάτσω τὸ πανέμορφο ἀκρογιαλί

ὄσπου νῦρθει ἓνας ὕπνος νὰ μὲ πάρει

καὶ νὰ μὲ πάει ἄλλου—

ὅπου ποθεῖ . . .

Τὴν ὄψη ἐγὼ τῆς πλάσης θ' ἀπολάψω

καὶ τὴ συνείδηση τοῦ ὠραίου θ' ἀφουγκραστῶ

καὶ θὰ κόψω ἀπ' τὸ λόγγο χλωρὴ δάφνη

νὰ στεφανώσω ὅσα μὲ συγκίνησαν

κι' ὅσα μοῦ ράγισαν

καρδιὰ καὶ λύρα !

ΦΟΙΒΟΣ ΑΝΑΤΟΛΕΑΣ

ΣΤΟ ΣΤΑΒΡΟ ΚΑΝΟΝΙΔΗ

ΓΙΑ ΤΗΝ «ΕΛΕΟΥΣΑ» ΤΟΥ

Καλέ μου, τὸ τραγούδι σου τὸ μαυροφορεμένο
τάκούει ἡ καρδιά μου, σκίζεται, τάκούει ἡ ψυχὴ μου,
[λυώνει.

τάκούει ἡ μέρα τ' Ἀπριλιοῦ καὶ χάνει τὴ δροσιά τῆς,
τὰνδόνια τῆς μοιρολογοῦν, σκεπάζεται ὁ Κύρ-Ἥλιος
καὶ τὰγεράκι τὸ γλυκό, πού σκάλωνε στὶς λεῦκες,
ἀνιστοροῦσε κ' ἔλεγε μὲ λυπερὴ φωνίτσα :

« Ἄργα κινᾶς τὸ δειλινὸ καὶ πᾶς στὴν Ἐλεούσα,
παίρνεις τὰ μνήματα σειρὰ καὶ τὸ τραγούδι ἀρχίζεις
καὶ τὸ τραγούδι θλιβερὸ σὰν ἐπιτάφιος θρηῆνος.

— Ἄ, τῆς κοκόμοιρης φυλῆς ἡ πονεμένη γέννα!—

Περνᾶ ὁ διαβάτης σιωπηλὰ καὶ τὸ σταυρὸ του κάνει,
περνάει κι ὁ φίλος ὁ καλὸς καὶ συμπονεῖ καὶ κλαίγει,
περνάει σὰ μαῦρα κ' ἡ φυλὴ, μοιρολογάει καὶ κλαίγει.

ΔΗΜ. Ν. ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΗΣ

ARISTIDES E. PHOUTRIDES

ΣΤΟΝ ΚΩΣΤΗ ΠΑΛΑΜΑ

Πέρα τὰ δάση ξάπλωναν μαυρίλα περισσὴ
πάνω στοὺς λόφους. Γκρίζος οὐρανός! Κ' ἔμπρός μου
ἡ θάλασσα χωρὶς ρυθμὸ γελοῦσε θλιβερῆ
κ' ἐγὼ βουβὸς στὴν ἀμμουδιὰ στεκόμουν μοναχός μου.

Καὶ νά, πέρ' ἀπ' τ' ἀτέλειωτα τὰ κύματα
ποὺ σὰν σαπφείρινα σηκώνονταν βουνά,
καὶ σὲ ἀφρῶν χιονάτα σβυῶνται μνήματα,
τὸ μάγο σου τραγοῦδι ἀντήχησε ψηλά,
καὶ χύθηκε ἀρμονία ὅλη του ἡ ψυχὴ
νά μου γεμίσει τὴν ψυχὴ ἔκστασες θεῖες.
Φήμης νιογέννητης ὀλόφωτοι οὐρανοὶ
παιδιὰ τοῦ νοῦ σου οἱ ρυθμικὲς σου ὀπτασίες,
τὰ πύρινα τῆς σκέψης σου ἀφίνουν κάστρα,
καὶ στοῦ φωτός σου γέρονουν τὶς βουνοκορφές,
σὰν πολιτεῖες ποὺ τεχνίτη τέχνη πλάστρα
σ' ἄψυχη μᾶζα μάρμαρου ἐδούλεψε λαμπρές.

E. Lansing, Mich 1921.

ΠΑΝΟΣ ΦΛΩΡΗΣ

ΠΕΘΑΙΝΟΝΤΑΣ

Μάταιη ψυχὴ, στὴν ἀτονίαν ἐσπέρας ἐαρινῆς,
ἐνῶ θὰ κλείνεις τὰ χρυσὰ φτερά σου πληγωμένη,
τὴν ὥρα ποὺ σὰ λύτρωση κάτι θὰ καρτερεῖς,
φτωχὴ καρδιά, θανάσιμα μὰ αἰώνια λυπημένη·
ὅταν, φτασμένη πάνω στὸν ὀρίζοντα, θὰ ἴδεῖς
μίση νὰ φεύγουν οἱ ἔρωτες, χολὴ τὰ πάθη σου ὅλα,
ὅταν ἀνέβει ἀπὸ τὰ ἐξαίσια τᾶνθη τῆς ζωῆς
μῦρον ἢ ἀπογοήτευση, ψυχὴ μου ὄνειροπόλα·
τὴν ὥρα τὴν ὑπέρτατη ποὺ θὲ νὰ θυμηθεῖς
μ' ἓνα μόνο χαμόγελο τὰ φίλα καὶ τὰ ἐνάντια,—
μάταιη ψυχὴ, στὸ πέλαγο, στάγερὶ τί θὰ πεῖς;
ὦ, τί θὰ πεῖς, στενὴ καρδιά, στὴ γλωμὴ δύση ἀγνάντια;

ΔΕΝΤΡΟ

Μὲ ἀδιάφορο τὸ μέτωπο καὶ προῶ,
τὰ δαίλια, τὶς αὐγὲς θὰ χαιρετάω.
Δέντρο θὰ στέκομαι, ὅμοια νὰ κοιτάζω
τὴ θύελλαν ἢ τὸν οὐρανὸ γαλάζιο.
Εἶναι ζωὴ, θὰ λέω, τὸ φέρετρο ὅπου
λύπη, χαρὰ τελιώνουνε τοῦ ἀνθρώπου.

Κ. Γ. ΚΑΡΥΩΤΑΚΗΣ

ΠΟΙΗΤΗΣ

Καὶ προχωρεῖ τοῦ πόθου του ἐρημίτης
 δισταχτικὰ σὲ νύχτα σκυθρωπή,
 ποὺ ἀχνοτρέμει θαμπὸς ἀποσπερίτης
 κι' ἄφραστοι ἐντὸς του σιγοκλαῖν σκοποί!

Μιά στρίγλα μὲ τὴ στειγγερὴ φωνή της,
 ποὺ τὴν ἀνάσα κάνει νὰ κοπεῖ,
 τονε καλεῖ, μὰ αὐτὸς χλωμὸς προφήτης
 γλυστράει βουβά στοῦ Ἀγνώστου τὴ σιωπή!

Ἄργεῖ ὁ Ναός... θὰ φτάσει στὴ λατρεία
 τοῦ Ἀπείρου φέρνοντας τὸ ὑπέρπνοο τάμα
 ποὺ ἡ ψυχὴ του νὰ δώσει λαχταραεῖ;

Καὶ τὴ βαρεῖα κρατῶντας πάντα ὕδρῖα
 μὲ ὑπερκόσμιων καῦμῶν γεμάτη ἀνάμα
 σκυφτός, τοῦ πόθου του ἐρημίτης πᾶει...

ΡΩΜΑΝΟΣ ΜΑΝΑΡΑΣ

Μ. ΒΑΛΣΑ

ΤΟ ΔΙΛΗΜΜΑ

Σκηνικὴ δράση σὲ τέσσερις πράξεις.

■ ■ ■ ■
 ; ; ; ;

(νὰ τί μάθαμε !)

ΠΡΑΞΗ ΔΕΥΤΕΡΗ

Η ΟΥΡΑ ΤΟΥ ΔΙΑΒΟΛΟΥ

Ἡ ἴδια σκηνοθεσία.

ΣΚΗΝΗ ΠΡΩΤΗ

Πουρίδης, Ἄγγελος.

(Ἀνάμεσα σ' αὐτὴ καὶ στὴν τελευταία σκηνὴ τῆς πρώτης
 πράξης μεσολαβοῦν μόλις δυὸ ἄλλα δευτερόλεπτα.)

Πουρίδης.—(στὴν ἴδια στάση καὶ θέση ποὺ εἶχε στὸ κατέ-
 βασμα τῆς αὐλαίας. Κατόπι σηκώνεται καὶ πηγαινοέρχεται.
 Ἄνυπομονεῖ βγάζει τὸ ρολόγι του.) Θάργῃση ἀκόμη ἄραγε;
 (Περιεργάζεται τοὺς τοίχους καὶ σταματᾷ στὴν προσωπογραφία
 γυρνῶντας στὴν πλατεία τῆ ράχη. Ἀνοίγει ἀθόρυβα ἡ πόρτα
 τοῦ ἰδιαίτερου γραφείου καὶ φαίνεται ὁ Ἄγγελος ποὺ μπαίνει
 κουμπώνοντας τὸ σακάκι του. Τὸν κυττάζει γιὰ μετ' ἑστῆς στιγμῆς. Ὁ
 Πουρίδης ξαφνίζεται ἀπὸ ἐνστιχτο καὶ στρέφει πρὸς τὸν Ἄγ-
 γελο τὸ κεφάλι.)

Ἄγγελος.—Ὁ κύριος Πουρίδης;

Πουρίδης.—Ὁ «Δόκτωρ» Πουρίδης, μάλιστα. Ὁ κ. Σω-
 κράτης Προβσσο;

Ἄγγελος.—Αὐτότατος.

Πουρίδης.—(Πλησιάζονται και ἀλληλοὑποκλίνονται) *Ἐχω τὴν τιμὴν.

**Ἄγγελος.*—Παρακαλῶ . . .

Πουρίδης.—Ἐθαύμαζα τὴν προσωπογραφία . . . τοῦ πατέρα σας βέβαια ; . . . τί κιμπάρης ἀνθρώπος !

**Ἄγγελος.*—Ὁ . . . πάππος μου.

Πουρίδης.—Τὸ ἴδιο εἶναι. *Ἡ ἀρχοντιὰ φαίνεται.

**Ἄγγελος.*—(ἔσρα) Καθῆστε παρακαλῶ (πάει καὶ κάθεται στὴ θέση τοῦ γραφείου).

Πουρίδης.—(σὰ μαχαίρι) Ξέρετε γιατί ἦρθα ! . . .

**Ἄγγελος.*—(ἀδιάφορα) *Ἐφτανε τὸνομά σας . . .

Πουρίδης.—(προσβλημένα) Πῶς ! ! ; . . .

**Ἄγγελος.*— . . . γιὰ νὰ σὰς ἀνοίξω τὸ σπῆτι μου.

Πουρίδης.—(μικρὴ παύση) Χαίρω πολὺ τοῦ σὰς ἐγνώρισσα καὶ . . .

**Ἄγγελος.*—(πάντα ἀδιάφορα) Καὶ ἐγὼ ἄλλο τόσο . . . [σὰν καὶ σὰς.

Πουρίδης.—(καλοθρονισμένος μὲ τὸ ἓνα πόδι ἀπάνω στὸ ἄλλο) καὶ . . . πιστεύω νὰ ἔρθουμε σὲ συνεννόηση.

**Ἄγγελος.*—Εἶμαι δικός σας. Σὰς ἀκούω.

Πουρίδης.—(μὲ μόλις διακρινόμενη εἰρωνεῖα) Ξέρετε γιατί ἦρθα, γιατί θέλησα νὰ σὰς ἰδῶ.

**Ἄγγελος.*—Σὰς εἶπα πῶς τὸνομά σας . . .

Πουρίδης.—Ναί, ναί μὲ κολακεύεται . . . πολὺ. Μὰ δὲν ἀπαντᾶτε στὴν ἐρώτησή μου.

**Ἄγγελος.*—Ξέρω πολὺ καλὰ γιατί ἦρθατε καὶ εἶμαι ἀποφασισμένος νὰ μὴν ξαναησυχῆσω καὶ σὰς κάμω νὰ ξανάρχeste, νὰ τελειώσω μιὰν ὥρα ἀρχήτερα.

Πουρίδης.—(Πάντα εἰρωνικὰ) Εἶστε πολὺ εὐγενής. Λοιπὸν στὸ προκείμενο . . . ἃ μὲ συγχωρεῖτε. Τί ἀγενής ποῦ εἶμαι ! Ξέχασα νὰ σὰς ρωτήσω πῶς εἶναι ἡ ὑγεία σας.

**Ἄγγελος.*—(ἔσρα) Πολὺ καλὰ εὐχαριστῶ.

Πουρίδης.—(Μὲ προπέτεια) Καὶ ἡ κυρία σας ;

**Ἄγγελος.*—Στὸ προκείμενο λοιπὸν, κύριε Πουρίδη ! . . .

Πουρίδης.—Μάλιστα, ἀμέσως. Ὁ σκοπός μου δὲν εἶναι

ἄλλος παρά νὰ πληροφορηθῶ τὸ τί ἀποφασίσατε σχετικὰ μὲ τὰ συναλλάγματα.

**Ἄγγελος.*—Θαρρῶ πῶς δὲν εἶναι στόνομά σας.

Πουρίδης.—Νόστιμο ! *Ἐμένα θὰ μοῦ τὰ πῆτε αὐτά, κύριε Προῦσο ; (μὲ προπέτεια) κρῖμα τοῦ σὰς λένε καὶ Σωκράτη. Εἶστε μέσ' στὶς δουλειές . . . ἐγὼ ὅμως εἶμαι ἓνας . . . ἐπιστήμων . . . ἓνας διανοούμενος καὶ ὅμως ξέρω πῶς ἀρκεῖ νὰ ἔχω ἐγὼ τὰ συναλλάγματα καὶ ἄς μὴν εἶναι στὴ διαταγή μου . . . Μιὰ διαμαρτύρηση . . . Βλέπετε, σὰς μιλῶ καὶ μὲ ἐμπορικοὺς ὅρους.

**Ἄγγελος.*—Πῶς ; τὰ ἔχετε λοιπὸν προεξοφλήση . . . μὲ δικὰ σας χρήματα ;

Πουρίδης.—(Μὲ κακεντρέχεια, ὄλο μειδίαμα) Καὶ γιὰ παιδὸν μὲ πήρατε, γιὰ ἓνα ξυπόλυτο ; Εἶτε νομίζετε πῶς . . .

**Ἄγγελος.*—Ὅχι μὰ συνήθως οἱ διανοούμενοι δὲν προεξοφλοῦν συναλλάγματα . . . τοῦλάχιστον τέτοιου ποσοῦ.

Πουρίδης.—*Ἐχετε μεγάλο δίκαιο. Μὰ ὄριστε τὸ πρᾶμα πῶς ἔγινε. Εἶχα μεγάλες ὑποχρεώσεις—ἠθικὲς μὴ μὲ παρεξηγήσετε—σὲ φίλους, κάτι καλοὺς φίλους, ποῦ μὲ παρακάλεσαν νὰ σχοληθῶ γιὰ κάτι ψευτοδουλειές τους· γιὰ νὰ τοὺς παράσχω μιὰν ἐκδούλευση, δὲν ἀρνήθηκα.

**Ἄγγελος.*—(χτυπητὰ) Καὶ πόσα σὰς ἔταξαν γιὰ τὴν ἐκδούλευσή σας ;

Πουρίδης.—(Σὰ φειδι) *Α ! προσέξτε, κύριε Προῦσο. Μὴ μὲ προσβάλλετε. *Ἐχετε μπροστὰ σας ἓναν πολὺ τίμιον ἀνθρώπο ποῦ ἡ τιμὴ του μόλις ἰσιάζει τὴν ἀξιοπρέπειά του.

**Ἄγγελος.*—Σὰς βεβαιώνω πῶς δὲ ξέρω ὡς που φτάνει ἡ ἀξιοπρέπειά σας γιὰ νὰ καθορίσω τὴν τιμὴ σας.

Πουρίδης.—(σχυφτὰ) *Ἄς εἶναι . . . θὰ λογαριασθοῦμε ἀργότερα (μισσοσηκώνεται) ἀφοῦ δὲ φαίνεστε διατεθειμένος . . . κυττάζω μὲ ἄλλα μέσα.

**Ἄγγελος.*—Φεύγετε ;

Πουρίδης.—Οἱ τρόποι σας μὲ προσβάλλουν καὶ θίγουν τὴν ἀξιοπρέπειά μου.

**Ἄγγελος.*— Εἶστε πολὺ εὐκλοπεύραχος. Καθῆστε δά, ἀφοῦ ἦρθατε γιὰ νὰ συνεννοηθοῦμε . . .

Πουρίδης.—(Σὰ λύκος) . . . γιὰ νὰ τελειώσουμε. (Παύση.)

Ἡρεμώτατα, με μεϊδιάμα,) Ἡξέρα πῶς δὲ θὰ μ' ἀφίνατε νὰ φύγω. δὲ σὰς συμφέρει. ἂν ἀγριέψω (γλυκύτατα) θὰ με κάμετε καὶ τεμενάδες.

Ἄγγελος.—Θὰ τὸ ἰδοῦμε.

Πουρίδης.—Καθὼς ξέρετε, οἱ φίλοι μου ποῦ μέβαλαν νὰ σιάξω αὐτὴ τῆ δουλειά τους, με ἀνέθεσαν νὰ κανονίσω αὐτὰ τὰ συναλλάγματα (πιάνωντας τὸ πορτοφόλι του) τὰχω ἀπάνω μου. Ξέρετε, τὸ ποσὸν εἶναι στρογγυλούτσικο.

Ἄγγελος.—Ὁ ἀριθμὸς μου εἶναι ἀδιάφορος.

Πουρίδης.—Καὶ ἔμω.

Ἄγγελος.—Ἐπειδὴ λογαριάζω νὰ μὴν τὰ πλερώσω.

Πουρίδης.—Γιατί λοιπὸν νὰ χάνουμε τὴν ὥρα μας;

Ἄγγελος.—Ἴσως νὰ μὴ χάσετε (μετρημένα) χάνωντας τὴν ὥρα σας.

Πουρίδης.—Γιατί; δὲ σὰς καταλαβαίνω.

Ἄγγελος.—Μὴ βιάζεστε. Θὰ σὰς κάμω τίς ἴδιες προτάσεις ποῦ σὰς ἔκαμαν καὶ οἱ. ἄς πῶ τὴ λέξη. οἱ ἐχθροί μου.

Πουρίδης.—(ἀξιοπρεπέστατα) Μὲ πήρετε λοιπὸν γιὰ κανέναν ἐκβιαστή! (μισοσηκῶνεται).

Ἄγγελος.—(σηκῶνεται καὶ χαμογελῶντας τὸν βάζει νὰ καθίσῃ) Θεὸς φυλάξοι! Ἐκβιαστή! Θέλετε ἀπλούστατα με τὸ ζῶρι νὰ με βάλετε τὰ δυὸ ποδάρια σένα παποῦτσι! Ἐκβιαστή! ποῦ τὸ συλλογιστήκατε! (παύση) Κύριε Πουρίδη, πραγματικῶς ἀρκετὸ καιρὸ χάσαμε στὶς φλυαρίες. Γιατί δὲν πετάτε τὴ μάσκα σας;...

Πουρίδης.—Ἡ εὐγένεια ἀπαιτεῖ νὰ τὴ βγάλω κατόπι σας.

Ἄγγελος.—(Μὲ δισταγμὸ) ἄς εἶναι ἄς μιλήσωμε παστρικά πράματα.

Πουρίδης.—Θαρρῶ πῶς ἔτσι μονάχα θὰ βγῆ κάτι.

Ἄγγελος.—Ἐγὼ εἶμαι βέβαιος. Λοιπὸν ἄς ξεμασκωθοῦμε. Ξέρετε ποῦ βλάκας δὲν εἶμαι, καθὼς κι' ἐγὼ εἶμαι βέβαιος γιὰ τὴν κατεργαριά σας.

Πουρίδης.—Θέλετε νὰ πῆτε τὴν ἐξυπνάδα μου.

Ἄγγελος.—Ἐπάρχει μιὰ μικρὴ διαφορὰ, μὰ λίγο με κόφτει. Τὰ συναλλάγματα λοιπὸν δὲν τὰγοράσατε. Θὰ σὰς ἔχουν τὸ δίχως ἄλλο προσφέρῃ ἓνα ποσόν, ξέρετε ποιοί, ὥστε εἶναι

περιττὸ νὰ τοὺς ἀραδειάζουμε, γιὰ νὰ μοῦ κάμετε τὴν ἐπίσκεψη ποῦ ἔχετε τὴν τιμὴ νὰ μοῦ κάμετε καὶ ποῦ δὲν δέχομαι με τοὺς ἴδιους ὄρους. Ἐγὼ θὰ σὰς μετρήσω ὅτι θέλετε γιὰ νὰ σὰς ξεφορτωθῶ.

Πουρίδης.—Εἶναι κάπως τσουχερὸ τὸ λεχτικὸ σας. Μὰ. . . μέπιτρέπετε νὰ μιλήσω κι' ἐγὼ δίχως γάντια;

Ἄγγελος.—Θὰ σὰς παρακαλοῦσα.

Πουρίδης.—Τὸ τί πῆρα καὶ δὲν πῆρα, αὐτὸ δὲ σὰς ἀφορᾷ. Ἐνα πράμα μονάχα σὰς ἐνδιαφέρει, πῶς ἀρκεῖ νὰ θελήσω καὶ μπρῶ νὰ διαμαρτυρήσω αὐτὰ τὰ συναλλάγματα καὶ νὰ σὰς κάμω μασκαρᾶ, νὰ σὰς κόψω κάθε δουλειά, κάθε πίστωση, νὰ σὰς καταστρέψω σὲ εἰκοσιτέσσερις ὥρες. Ὅλα αὐτὰ ἐξαρτῶνται ἀπὸ μένα ἢ μάλλον ἀπὸ σὰς κύριε Προῦσσο.

Ἄγγελος.—(μὲ αἰνιγματῶδες χαμόγελο) Ὁ κύριος Προῦσσοσ σὰς εὐχαριστεῖ ποῦ τὸν εἰρωνεύεστε.

Πουρίδης.—Δὲ ξέρω ποῖς ἀπ' τοὺς δυὸ μας κοροϊδεῖ τὸν ἄλλο. Ἄς εἶναι. Μπορεῖ ἔμω τὸ πράμα νὰ γυρίσῃ ἄσκημα.

Ἄγγελος.—Ἐγὼ ἐπιμένω στὴν ἀρχικὴ μου ἰδέα. (παύση. Κυττάζωντάς τον) Πόσα; (σιωπὴ) Κερδίζετε καὶ ἀπ' τίς δυὸ μεριές.

Πουρίδης.—Ὁρισμένως πέφτετε ἐξω μαυτὴ σας τὴν πρόταση. Πρέπει νὰ τὸ καταλάβετε μιὰ γιὰ πάντα πῶς εἶμαι ἀδέκαστος ἐντελῶς. Τὸ ἱερὸν καθήκον τῆς φιλίας.

Ἄγγελος.—Σὰς τιμοῦν πολὺ αὐτές σας οἱ ἰδέες, μὰ κοντὰ στὸ ἱερὸν καθήκον τῆς φιλίας εἶναι καὶ ἡ σεβασμία μορφή τοῦ... (τρίβει τὸ δείκτη μὲ τὸ λιχανὸ ὑπονοῶντας τὸν παρᾶ).

Πουρίδης.—Ξέρετε, ἡ φιλία μου εἶναι τόσο μεγάλη!..

Ἄγγελος.—Βαλθῆτε νὰ τὴ μεγαλώσετε ὅσο μπορεῖτε.

Πουρίδης.—...ποῦ τὸ συμφέρο μου τὸ ἐκμηδενίζει... Πρέπει τὸ συμφέρο μου νὰ εἶναι τόσο μεγάλο ποῦ νὰ ξεπεράσῃ τοὺς θεσμοὺς τῆς μεγάλῃς μας φιλίας.

Ἄγγελος.—Βλέπω πῶς ἀρχίσαμε νὰ συνεννοοῦμαστε.

Πουρίδης.—Θαρρῶ ἔμω πῶς δὲν εἶστε ἱκανὸς νὰ κλονίσετε... τὴ φιλία μου

Ἄγγελος.—Εἶστε σπάνιος φίλος. φαίνεστε. Ἐγὼ ἔμω θὰ προσπαθῆσω. Ἡ φιλία, φιλία, καὶ τὸ συμφέρον, συμφέρον, λέγει ὁ λόγος. Τώρα, ἀναιμεταξὺ μας, ἐγὼ ξέρω τὸ τί ἀξίζει ἢ

φιλία σας. Μου τὸ ἀποδείξατε μὲ τὴ σταθερὴ σας στάση, καὶ μιὰ πού δείχνεστε τόσο καλὸς φίλος, μιὰ πού κατάλαβα πόσο ἀξίζει ἡ φιλία σας θὰ τὴν ἀγόραζα ἀπὸ τοὺς ἐχθροὺς μου.

Πουρίδης.— Ἀκριδῶτερα.

Ἄγγελος.— Αὐτὸ νὰ λέγεται! Δέ σὰς ἔλεγα πῶς ἀρχίζου-
με νὰ καταλαβαίνουμε ὁ ἓνας τὸν ἄλλο;

Πουρίδης.— Κι' ἐγὼ ἐρχόντας ἐδῶ πέρα ἔλπιζα πῶς σὲ
κάτι θὰ καταλήγαμε. Δυστυχῶς ὅμως βλέπω πῶς γελαστήκατε.
Μὲ πέρνετε λοιπόν, κύριε Προῦσσο, γιὰ κανένα βλάκκα, κανένα
ἠλίθιο, εἴτε ἓναν κακῶς πληροφορημένο. Ἐχετε ἀνάγκη... τῆς
φιλίας μου (σηκῶνεται καὶ πηγαινοέρχεται).

Ἄγγελος.— Γιατὸ καὶ τὴν ἀκριδοπληρώνω.

Πουρίδης.— (δολονὲν αὐθαδέστερα) Ἡ καλή σας ὅμως πρό-
θεση εἶναι μονάχα πρόθεση καὶ δὲ συμφωνεῖ μὲ τὴν πραγματι-
κότητα. Σὰς εἶπα πῶς εἶμαι καλὰ πληροφορημένος καὶ ἓνας ἄν-
θρωπος σὰν ἐμένα ξέρει πὺθὸν θὰ δίδει. (μὲ ὑποκρισία) Μὲ κάμετε
προτάσεις πὺθὸν καθεὶς τίμιον ἄνθρωπο θὰ τὸν ἔκαμαν νὰ καλλο-
συλλογιστῇ (φειδίσια) ἐγὼ ὅμως πὺθὸν εἶμαι ἓνας ἀπ' ἐκείνους
πὺθὸν ξέγραψεν ἡ κοινωνία σας ἀπὸ τὸ τεφτερί της, δὲν εἶμαι ἀπ'
αὐτοὺς πὺθὸν θὰ ἐμβάλλατε εἰς πειρασμό. Δὲν ἔχω πειὰ καμμιά
τιμὴ καὶ καμὴν ὑπόληψη νὰ χάσω...

Ἄγγελος.— Αὐτὸ τὸ ξέρω πολὺ καλὰ δὲν ἔχετε ἀνάγκη νὰ
τὸ τονίσετε οὔτε νὰ τὸ πολυφωνάζετε.

Πουρίδης.— Ἐννοια σας καὶ ξέρω πόσο ἀξίζει ἡ εἰρωνεία
σας. Εἰρωνεύεστε μὲ λόγια· ἐγὼ ὅμως θὰ σὰς εἰρωνευτῶ μὲ ἔρ-
γα καὶ ἴσως γρηγορότερα παρ' ὅσον θαρρεῖτε.

Ἄγγελος.— Ἐξηγηθῆτε.

Πουρίδης.— Ἀργότερα. Καιρὸς παντὶ πράγματι. Μοιάζετε
ἐκείνον τὸν ἀπελπισμένο πὺθὸν ξέρει πῶς βρίσκεται στὸ χεῖλος
τοῦ τάφου καὶ ζητᾷ νὰ διασκεδάσῃ τὴν ἀμηχανία του θρίζων-
τας τὴν εἰμαρμένη. Ἡ πρότασή σας νὰ μὲ ἀγοράσετε, ἐμένα
τὸν πωλημένο στοὺς ἐχθροὺς σας, δὲν μὲ πολυξαφνίζει γιὰ δυὸ
λόγους. Πρῶτα ἐπειδὴ ξέρω πῶς δὲν μπορεῖτε νὰ μὲ ἀγοράσετε,
εἴτε τὴ φιλία μου, καθὼς λέγετε τόσο εὐγλωττα, καὶ ἔπειτα ἐ-
πειδὴ ἐργάζομαι καὶ... γιὰ λογαριασμό μου. Αὐτὸ εἶναι κάτι
πὺθὸν θὰ σὰς ἐκπλήξῃ. (κοσμικώτατος) Σὰς ἐφύλαγα μιὰ μικρὴν

ἐκπλήξῃ, ἂν δὲ θὰ μποροῦσα νὰ σὰς θάλω στὰ σύγκαλά σας.

Ἄγγελος.— Ἡ πρότασή μου πάντα ἰσχύει. Τίποτε δὲ μὰς
ἐμποδίζει νὰ μάθουμε τοὺς ὄρους τοὺς δικούς σας. Μπορεῖτε
ὅμως προκαταβολικῶς νὰ μάθετε πῶς εἶμαι πρόθυμος νὰ σὰς
μετρήσω...

Πουρίδης. (κατάντικρυ στὸ τραπέζι πὺθὸν κάθεται ὁ Ἄγγε-
λος· μὲ προπέτεια, τὰ χέρια στὶς τσέπας) Περιττό, περιττό.
Λαγούς μὲ πετραχήλια! Εἴστε πετσί μὲ πετσί. Ὁ κύριος Σελ-
λούδης, πρεσβευτὴς τῆς σεβαστῆς Ἑλληνικῆς κυβερνήσεως...

Ἄγγελος.— (σηκῶνεται μισοαπειλητικῶς) Περιττό νὰ ἀνα-
κατώνουμε πρόσωπα ξένα στὶς δουλειές μας. Εἴστε ἐλεύθερος νὰ
πιστέψετε ὅτι θέλετε.

Πουρίδης.— (πρόστυχα) Ξέρετε ὅταν πλερώνομαι τοῖς με-
τρητοῖς καὶ δὲ σκοτίζομαι γιὰ ὑποσχέσεις... Μήπως θὰ μοῦ ὑ-
πογράψετε συναλλάγματα;... πόσα ἑκατομμύρια; χὰ, χὰ. Νὰ
χαίρεστε τὴν ὑπογραφή σας;

Ἄγγελος.— (προχωρεῖ ἀπειλητικῶς κατὰ τοῦ Πουρίδη, μὰ
σταματᾷ μπρὸς στὸ εἰρωνικὸ καὶ διαβολικὸ του χαμόγελο) Ἄς
εἶναι, ἂς ἀκούσω τοὺς ὄρους σας. Εἶμαι πρόθυμος! Τί μὲ προ-
τείνουν;

Πουρίδης.— Μὰ μὴ παραφέρεστε κύριε Προῦσσο! Ἐσυχά-
στε, καθῆστε παρκαλῶ, πάρτε ὄλο σας τὸ θάρρος, ὄλη σας τὴν
ψυχραιμία. (τὸν βάζει καὶ κάθεται σὲ μιὰ πολυθρόνα) Μὴ βιάε-
ξεστε (βγάζει ἀργὰ ἀργὰ τὰ γυαλιά του καὶ τὰ σκουπίζει) Μ-
συγχωρεῖτε· εἶμαι τόσο μύωψ, εἶμαι θεόστραχος (ὁ Ἄγγελος ση-
κῶνεται καὶ πέρνει μὲ τρόπο ἀπ' τὸ συρτάρι τὸ περιστροφὸ τῆς
πρώτης πράξης καὶ τὸ θυλακίον, θαρρῶντας πὺθὸν δὲν τὸν βλέ-
πει ὁ Πουρίδης πὺθὸν ἀντελήφθη τὸ κίνημα). Τί; σηκωθήκατε;

Ἄγγελος.— Τίποτα, τὸ μαντήλι μου (ξανακάθεται).

Πουρίδης.— (ἔφου ξαναβάλλῃ τὰ γυαλιά του) Λοιπὸν οἱ ὀ-
ροι μας... (ψάχνει στὸ πορτοφόλι του σιγὰ σιγὰ) πὺθὸν εἶναι οἱ
ὄροι μας; ἂα... νάτοι. Λοιπὸν ἀρχίζω νὰ σὰς διαβάσω. Πρῶτον
... (ἔξαφνα διακόπτεται καὶ ρωτᾷ γελῶντας τὸν Ἄγγελο) Δὲ
μοῦ λέτε, εἶναι γεμᾶτο τὸ «μαντήλι» σας.

Ἄγγελος.— Δὲ σὰς καταλαβαίνω.

Πουρίδης.— Ἐχω κι' ἐγὼ ἓνα «μαντήλι» σὰν τὸ δικό σας.

.. όταν σηκωθήκατε τώρα και τὸ πείρατε ἀπ' τὸ συρτάρι.. ἂ παράλλακτο. Εἶναι και γεμάτο μὲ ἔξη σφαῖρες σὰς προσιδοποιῶ. (παύση) Καλὰ λέγατε πὼς θάρχιζαμε νὰ συνεννοοῦμαστε. Ξέρετε δὲ φταίγω ἐγὼ, σὰς εἶδαν τὰ γυαλιὰ μου.. "Ἐπειτα ἐπιτρέψατέ με, .. εἶμαι μύωψ εἶμαι θεόστραβος, .. ἂν ἔχετε κανένα δευτερομαντηλάκι.. δίχως γυαλιὰ βλέπω καλλίτερα. (σηκώνει τὰ γυαλιὰ στὸ κούτελό του) Διαβάζω δίχως γυαλιὰ, μὰ τὰ θάζω όταν κουδεντιάζω μὲ κανένα... λοιπὸν.. πρῶτον!..

"Ἄγγελος.—Εἶστε πολὺ εὐκρινῆς ἄνθρωπος.

Πουρίδης.—Κι' ἀκόμη ποῦ! Σὰν μὲ γνωρίσετε.. Πρῶτος ἔρος (διαβάζει) ὁ κ. Προῦσος ὑποχρεοῦται νὰ ἐξοφλήσῃ ἀμέσως τὰ συναλλάγματα τὰ ὅποια θὰ τῆ παρουσιάσῃ ὁ Δόκτωρ Πουρίδης. "Ἐρος δεύτερος. "Υποχρεοῦται νὰ προσυπογράψῃ ἕτερα γραμμάτια δι' ἕν ἑκατομμύριον δραχμῶν τὰ ὅποια θὰ..

"Ἄγγελος.—(ἔξω φρενῶν) Σκασμὸς πειὰ.. τολμᾶτε νὰ ἐξακολουθήσετε!

Πουρίδης.—(ἀτάραχος) Μὴ συγκινησθε, ἀκόμα ἕνας ἔρος και τελειώνει... ἕλο ἕλο τρεῖς μικροὶ ἔροι. Λέγαμε λοιπὸν... ἂ.. γραμμάτια δι' ἕν ἑκατομμύριον δραχμῶν τὰ ὅποια θὰ εἶναι ἄνευ ἡμερομηνίας και θὰ κυκλοφορήσουν εὐθὺς μόλις ἀναλάβῃ ὁ κύριος Προῦσος νέας ἐργασίας εἰς τὸ χρηματιστήριον.

"Ἄγγελος.—"Ὡστε λοιπὸν θέλετε νὰ μὲ ξεπαστρέψετε ἕλωσ διόλου. Ξέρετε πὼς λέγεται αὐτὸ ποῦ κάμετε;

Πουρίδης.—(ἄνομα πολὺ λίγο μ' ἐνδιαφέρει.) (Μὲ ἔχθηρητα) "Ἐσεῖς ποῦ σεδαστήκατε τὴν κυβέρνησιν, τὸ νόμοκλι τὴν κοινωνία, κυττάξετε νὰ ἰδῆτε τί μπορεῖτε νὰ κάμετε μὲ τέτοιους προστάτες, μὲ τέτοιους φίλους. "Ἐκτὸς τούτου μὴ ταραξέστε ἀκόμα! Εἶναι ἕνας ἔρος ἀκόμα και κατόπι εἶμαι στὴ διάθεσή σας γιὰ νὰ συζητήσω μαζί σας κάθε παρατήρησή σας. Τρίτος ἔρος λοιπὸν!... ἔρος ποῦ ἐπέμεινα πολὺ γιὰ νὰ προσεθῆ.. ὁ κύριος Προῦσος ὑποχρεοῦται νὰ μετρήσῃ διὰ μεσιτεῖαν και διαφόρους ἐνεργείας, δραχμὰς πενήκοντα χιλιάδων εἰς τὸν ἐκτελεστικὸν τοῦ παρόντος Δόκτωρα Πουρίδην.

"Ἄγγελος. (χυμὰ πάνω του) Παληάνθρωπε! Μπαγαπόντη!

Πουρίδης.—(τοῦ ξεγλυστρά σὰ χέλι) (ἔλετε λοιπὸν νὰ χειροτερέψετε τὴ θέσιν σας.

"Ἄγγελος.—Νομίζεις λοιπὸν πὼς θὰ μὲ πνίξῃς πὼς θὰ σ' ἀφήσω νὰ μοῦ περάσῃς τὴ θελειὰ στὸ λαιμό.. Πρόστυχε, θὰ σὲ πετάξω ἀπ' τὸ παράθυρο, σὰ σκυλί!

Πουρίδης.—Εὐχαριστῶ σας γιὰ τὴν εὐγενική σας πρόθεση. Μ' αὐτὴν ἔμως δὲ γλυτώνετε. Αὐρισ κι' ἔλας ἂν δὲ θελήσετε νὰ κάμετε ὅτι σὰς εἶπα, τὸνομά σας και ἡ ὑπογραφή σας θὰ εἶναι ἀτιμασμένα στὴν ἀγορά. "Ἄν ἔχετε μούτρα ζαναπεράστε στὸ χρηματιστήριον. "Ὅσο γιὰ τὶς πενήντα χιλιάδες, ξέρω θετικὰ πὼς θὰ εἶναι ἡ πρώτη δόση τοῦ κυρίου Σελλοῦδη. (Μὲ ταπεινότητα) Βλέπετε, εἶμαι πολὺ καλὰ πληροφορημένος.

"Ἄγγελος.—(ὀρμώντας κατεπάνω του) Δὲς μου τὰ χαρτιά! (βγάζει, πρὶν προφτάξῃ νὰ μυνθῆ ὁ Πουρίδης τὸ περιστροφὸ) σὲ ξαπλώνω σὰν τίποτε.

Πουρίδης.— Σὰς εἶπα πὼς δὲ μὲ φοβίζει τὸ περιστροφὸ σας (ἐνῶ παλεύει) γιὰτι κι' ἐγὼ (βγάζει κι' αὐτὸς ἕνα περιστροφὸ, μὰ ὁ "Ἄγγελος τοῦ στραμπουλά τὸ χέρι και τὸν κάμει και γονατίζει).

"Ἄγγελος.—"Ἀφησε! εἶδεμὴ σοῦ χύνω τὰ μυαλά!

Πουρίδης.—(Ἀφίνωντας στὰ χέρια τοῦ "Ἄγγελου τὸ περιστροφὸ, σηκώνεται και σιάζεται) Θὰ λογαριαστοῦμε, θὰ λογαριαστοῦμε.

"Ἄγγελος.—(ἄνω δὲ θὰ φύγετε ἀπ' ἐδῶ, δὲ θὰ κάμετε βήμα ἔξω, ἂν δὲ μοῦ δώσετε τὰ συναλλάγματα.

Πουρίδης.—(σιάζωντας τὰ ροῦχα του) "Ἀφήτε με νὰ νασάνω πρῶτα.

"Ἄγγελος.—Νὰ κάμετε ἀμέσως ὅτι σὰς διατάζω. "Ὡστε νομίσσατε πὼς ἔτσι εὐκολα θὰ μὲ πέρνατε στὴν ἀτιμὴ πάγίδα σας. Φανταστήκατε λοιπὸν πὼς δίχως κανέναν κόπο, μὲ τὶς καταχθόνιες σας ἐνεργείες, θὰ μὲ κλονίζατε ἀπὸ τὴν ἀγορά. Πὼς ἄρκοσε νὰ κοπιᾶσῃ ἕνας Δόκτωρ Πουρίδης γιὰ νὰ μὲ κάμῃ νὰ μεταλλάξω γνώμη και νὰ δεθῶ χειροπόδαρα. Θαυμάσιος καρακίόζης ὁ Δόκτωρ Πουρίδης (τοῦ δείχνει ἕνα καθρέφτη) μὰ ζωγραφιά! Μὲ πήρατε λοιπὸν γιὰ τόσο δλάκα ποῦ θαρρέψατε πὼς ἀφοῦ ἐδέχτηκα νὰ σὰς μπάσω σπῆτι μου πὼς θὰ περνοῦσαν τὰ πράματα καθὼς θὰ γυρεύατε; Φρόντισα, ἔννοια σας, και ἀπομάκρυνα ἕλο τὸν κοσμο. "Ἡ γυναῖκα μου, οἱ φίλοι μου,

είναι δλοι φευγάτοι. Ἡ μόνη ὑπηρέτρια ποὺ ἔμεινε ἔχει ὁδηγί-
ες ρητὲς νὰ μὴ μὲ ἀνησυχίῃ ὀτιδὴποτε καὶ ἂν συμβῆ. . . ὥστε
βλέπετε πῶς εἰστε σὴ διαθέσῃ μου.

Πουρίδης.—(σὺν νὰ ἔχη κι' αὐτὸς τὴν ἰδέα του) Θὰ ἰδῆτε,
θὰ ἰδῆτε, σὰς τῶλεγα καὶ πρωτῆτερα, τὴν ἐκπληξῆ.

Ἄγγελος.—Τὴν ἐκπληξῆ σὰς τὴν ἔκανα ἐγὼ. Χὰ χά! ἔ;
δὲν τὸ περιμένατε. Τὰ νομίσατε ὅλα ρόδινα. Ἦρθατε καὶ μὲ
περίστροφο· ἂμ' ἔπρεπε νὰ ξέρατε καὶ νὰ τὸ χειριστήτε!

Πουρίδης.—Θὰ γελάσῃ καλὰ ὁποῖος γελάσῃ τελευταῖος.

Ἄγγελος.—(τὸν πλησιάζει ἐκεῖ ποὺ κάθεται ἀωριασμένος)
Ἐμπρός λοιπὸν γρήγορα νὰ μὴ χάνωμε καιρὸ. Ἐμπρός! (τὸν
ἀπειλεῖ μὲ τὸ περιστρόφο) Ἐμπρός τὰ συναλλάγματά μου. Βέ-
βαια ἤρθατε μὲ τὴν ἰδέα νὰ μοῦ τὰφήσετε πληρωμένα, μὰ τὰ-
φίνετε ἀπλήρωτα· δὲν ἔχει νὰ κάμῃ, τὸ ἴδιο εἶναι. Ἐμπρός
λοιπὸν; Τί χασομεράτε; Εἶμαι διαστικὸς ἀπόψε.

Πουρίδης.—Τὸ ξέρω, σὰς περιμένουν στὴν ὁδὸ Πλάτωνος.

Ἄγγελος.—Ναί, ναί. . . (μὲ ἐκπληξῆ σὺν κάτι νὰ θέλῃ νὰ
συνταυτίσῃ) στὴν ὁδὸ Πλάτωνος; Περιττὸ νὰλλάξετε κρουβέντα.
Γρήγορα, τὰ συναλλάγματα καὶ πηγαίνετε νὰ γκρεμοσακκηστήτε
νὰ μὴ σὰς ἴδου νὰ μάτια μου.

Πουρίδης.—Καὶ μήπως νομίσατε πῶς τὰ ἔχω ἀπάνω μου;

Ἄγγελος.—Μοῦ εἶχατε βεβαιώσῃ τὸ ἐναντίον πρὸ ὀλίγου.
Ἐπειτα, αὐτὸ θὰ τὸ ἴδουμ.

Πουρίδης.—Ἄπορῶ μ' ἐσὰς. Κρίμα ποὺ εἰστε καὶ ἔμπο-
ρος. Ἐγὼ ὁ ἄνθρωπος τῆς σκέψῃς σὰς βάζω τὰ γυαλιά. Ἄ-
κούσατε ποτὲ πῶς ἔτσι χέρι μὲ χέρι θὰ πέρνατε τὰ συναλλά-
γματα; Ἄν σὰς εἶπα πῶς τὰχα στὸ πορτοφόλι μου τῶλεγα γιὰ
νὰ σὰς ἐπηρεάσω. Πρῶτα πρῶτα δὲν θὰ ἔχετε πᾶν σὰς ἀρκετὰ
χρήματα γιὰ νὰ ξωφλήσετε, καὶ ἔπειτα. . . ἐγὼ δὲν εἶμαι τρα-
πεζιτικὸς εἰσπράχτορας! Κύριε Προῦσσο, τὰ συναλλάγματα εἶ-
ναι στὴ μπάνκα στὸνομά μου καὶ θὰ σὰς δῶθου τότε μονάχα
ὅταν τὰ ξωφλήσετε (πέρνωντας θάρρος ὀλοένα) ἂν θέλετε τῶρα
μπορεῖτε νὰ σκοτώσετε ἕναν ἄσπλο. . . ἕναν ἄθῃο!

Ἄγγελος.—(σχεδὸν μέσα του) Κόντεψα νὰ προδοθῶ (στὸν
Πουρίδη μὲ ὄλο τὸ ἐπίπλαστο θάρρος ἐνὸς ποὺ δὲ ξέρει κατὰ πό-
σο θὰ ἐπιτύχῃ) Ἄα! μὰ δὲ ξέρετε τί ἄνθρωπος εἶμαι. Βλέπε-

τε οἱ συνθήκες ἄλλαξαν. Σεις εἰστε ὁ ἔμπορος καὶ ἐγὼ εἶμαι ὁ
ἐκδιαστῆς.

Πουρίδης.—(μὲ δέος) Τί θέλετε νὰ πῆτε;

Ἄγγελος.—Περίεργο νὰ μὴν καταλαβαίνετε τὸ ἐπάγγελμά
σας (σημαδεύοντάς τον μὲ τὸ περιστρόφο) Ἄκουστε με καλὰ.
Εἶμαι ἀποφασισμένος νὰ κάμω τὸ κάθε τί. Μὲ φέρατε σὲ θέσῃ
νὰ μὴ διστάζω γιὰ τίποτε. Παρατραβήξατε τὸ σκοινί. Ὅστε
λοιπὸν δὲν ἔχετε πᾶν σὰς τὰ συναλλάγματα; Ζητούσατε νὰ
μὲ γελάσετε ἀκόμα μιὰ φορά. Μὰ πρῶτα πρῶτα θὰ σὰς ψάξω
(τοῦ ψάχνει τις τσέπες διαστικὰ) Ὁραῖα, φαίνεται πῶς μιὰ φο-
ρὰ στὴ ζωὴ σας εἶπατε καὶ σεῖς τὴν ἀλήθεια. Δὲν ἔχει ὅμως
νὰ κάμῃ καθόλου ποὺ δὲν ἔχετε τὰ συναλλάγματα. . . Σὲ ποιὰν
τράπεζα τὰ καταθέσατε;

Πουρίδης.—Στὴν Τράπεζα τῆς Πανελληνίου Συναλλαγῆς.

Ἄγγελος.—Καὶ πῶς νὰ σὰς πιστέψω;

Πουρίδης.—Ὅριστε ἢ ἀπόδειξη. . . ἐπιστολές. . .

Ἄγγελος.—(ἐνῷ ἐξετάζει) Πραγματικῶς. Τῶρα ἂν θέλετε
κσιπιάστε στὸ ἰδιαίτερό μου γραφεῖο· ἐδῶ. (τὸν θροιάζει στὸ
γραφεῖο τοῦ βάθους) Καθῆστε καὶ γράψετε ὅτι θὰ σὰς ὑπαγορέ-
ψω (ὁ Πουρίδης κάμνει ν' ἀντισταθῆ) Παρακαλῶ. . . παρακαλῶ.
Τίποτε! Γιὰ μένα ἡ ζωὴ σας εἶναι σκουπίδι. Τὸ ἴδιο καθὼς ὁ
στρατηγὸς ποὺ θὰ δώσῃ τὸ σημεῖο τῆς ἐφόδου. Καθῆστε λοιπὸν!
Γράψετε στὴν ἀρχὴ ἕνα γράμμα στὴν τράπεζα τῆς Πανελληνί-
ου Συναλλαγῆς, διατάζοντας νὰ περάσῃ στὸ λογαριασμό μου τὰ
συναλλάγματα. Ἐν τῷ μεταξύ θὰ συγκεντρώσω τις ἰδέες μου
γιαὐτὸ ποὺ θὰ σὰς ὑπαγορέψω.

Πουρίδης.—Ἐχω τὸ λόγο σας πῶς ἂν κάνω ὅτι θελήσετε,
δὲ θὰ μὲ πειράξετε καὶ θὰ μὲ ἀφήσετε νὰ φύγω;

Ἄγγελος.—Ἄκουτ' ἐκεῖ; Τί θὰ τὴν κάνω τὴν παρουσία
σας; Εἰστε ἕνα ἀντρεωμένο παλληκάρι. . . (παύσῃ· μαζεύει τὰ
γυαλιά του ποὺ εἶχανε πέσῃ καὶ τοῦ τὰ προσφέρει) Τὰ ματο-
γυαλιά σας, θὰ ἰδῆτε καλλίτερα.

Πουρίδης.—Δίχως γυαλιά γράφω πεῖδ εὐκολα (τὰ βάζει
στὸ κούτελό του).

(συνέχεια στὸ ἐπόμενο)

ΓΡΑΜΜΑΤΑ

ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΤΙΚΡΙΤΙΚΗ

Με χαρά βλέπω να μου δίνεται η ευκαιρία —ταχύτερα απ' ότι λογάριζα—να ξαναμιλήσω για ένα αγαπημένο μου θέμα, γκαί η χαρά μου είναι τόσο μεγαλύτερη, όσο βλέπω ότι έχω ν' απαντήσω πρὸς ένα σοβαρὸ ἄνθρωπο.

Ἡ ἀντικριτικὴ τοῦ κ. Βέγας δὲ μὲ ξάφνισε γιατί εἶταν κάτι πού τὸ φύλαγα ξαίροντας τὸ φόβο πού δείχνει ὁ Ρωμῖος, γκαί κάθε τι ἀνυποψίαστα μεγάλο πού τοῦ παρουσιάζεται στὸν ἥσυχο βίῳ του. Κι αὐτὸς ὁ φόβος τὸν κάνει, ὄχι μόνο νὰ μὴ θέλει νὰ πιστέψει στὴν καθάρια ἐλληνικότητα τοῦ μεγάλου αὐτοῦ ἔργου, παρὰ καί νὰ γλευάσει ὅτι θὰ πῆ κάποιος ἄλλος προτιμότερα του, ἀδιάφορο ἂν ὁ ἴδιος πιστέψει ἀργότερα τὸ ἴδιο πρᾶμα. Πολὺ σωστὰ λέει ὁ J. Boulenger: «δὲν ὑπάρχει τίποτα πού νὰ ξαφνίζει τόσο γενικά τὴν ἐποχὴ μας, ὅσο τὸ νὰ φανεῖ κανεῖς βαθειὰ συγκινημένος ἀπὸ τὴν ὁμορφιά. Ἐκεῖνος πού δὲ θὰ προσβάλουνταν καθόλου ἂν τοῦλεγαν ὅτι εἶναι ἀνίκανος νὰκολουθήσει τὸ στοιχειοδότερο κριτικὸ, ἐπιστημονικὸ ἢ μεταφυσικὸ συλλογισμό, θεωρεῖ τὸν ἑαυτὸ του βαρεῖα προσβλημένο ἂν τοῦ ποῦν πὼς ἴσως νὰ ὑπάρχει στὴν Τέχνη κάποια κρυμμένη ὁμορφιά πού τοῦ διαφεύγει».

Τὸ στερονόγραφο τοῦ κ. Βέγας ἀναίρει ὅλη του τὴν κριτικὴ καί δικαιολογεῖ ὅτι εἶπα παραπάνω. Μόνο πού κρύβει τὸν ἐνθουσιασμό του γκαί τὰ μεγάλα ἔργα ἢ πού δὲν ἐνθουσιάζεται εὐκολα. Τοῦτο ὅμως εἶναι ζήτημα ἰδιοσυγκρασίας (ἢ καί ἀντίληψης) καί ὄχι ἀποτελεσματικῆς ἡλικίας ὅπως θέλει νὰ πιστεύει. Ρίχνοντας τὸ μάτι μας στὰ γύρω, βλέπουμε πὼς ὅλοι ἐκεῖνοι πού εἶχαν τὴν τύχη νὰ γνωρίσουνε τοὺς μεγάλους καλλιτέχνες καί νὰ γράψουνε γι' αὐτούς, δὲν μπόρεσαν νὰ κρατήσουν τὸν ἐνθουσιασμό τους, γκαί τὸ ποιητὴς πού γνώριζαν ἐξασκούσε ἐπάνω τους καί τὴν ἐπιρροή τοῦ ἀτόμου του ὡς ἀνθρώπου κοινωνικοῦ, καί τὴν ἀγάπη του. Τέτοιες οἱ κριτικὲς τοῦ Duhamel γκαί τὸν Claudel, τοῦ Raynaud γκαί τοὺς μεγάλους συμβολιστὲς καί πολλῶν ἄλλων. Στὴν Ἑλλάδα, εἶμαι τῆς ἰδέας, πὼς ἔπρεπε νὰ ἐπιβάλλεται ὁ ἐνθουσιασμός ἀντὶ νὰ ξαφνίζει, ἰδίως ὅταν πρόκειται γκαί τόσο ἀποκαλυπτικὰ ἔργα σάν τοῦ Καστανάκη.

Τ' ὁμολογεῖ κι ὁ κ. Βέγας πὼς τὸ ἔργο τοῦ Καστανάκη δὲν εἶναι δυνατό ν' ἀφίσει ἀσυγκίνητο κανένα, γκαί φέρνει στὴν Τέχνη μας κάτι τὸ φανατισμένο ἀληθινὸ καί τὸ ὑποβλητικὸ καινούργιο. Δὲ μπορούσε παρὰ νὰ μ' ἐνθουσιάσει, ὅπως καί πολλοὺς ἄλλους, πρέπει δὲ συνάμα νὰ ξαίρουμε πὼς ὁ τίμιος ἐνθουσιασμός ὁδηγᾷ πάντα τὸ θετικισμό τῆς κρίσης. Ἄς μοῦ ἐπιτρέψει ὁ κ. Βέγας νὰ τοῦ πῶ ὅτι δὲν κατάλαβε τὸ ἄρ-

θρο μου, ὄχι ἐξ αἰτίας τῆς στρυφνότητος τοῦ ὕφους, παρὰ ἐξ αἰτίας τῆς τολμηρότητάς του στὴν ἀντίληψη τῆς ἀλήθειας.

Τὸ ἄρθρο μου γκαί τὸν Καστανάκη δὲν εἶταν παρὰ μιὰ ἀμυδρὴ εἰσαγωγὴ στὸ ἔργο του. Δὲ ζήτησα νὰ κρίνω, γκαί τὴ κρίση πρέπει νὰ ἀκολουθᾷ τὴν παρουσίαση ἑνὸς ἔργου. Γι' αὐτὸ ζήτησα μόνο νὰ τὸ παρουσιάσω: νὰ δείξω τὴν ὑπεροχὴ του μέσα σ' ὅτι παρουσιάστηκε ὡς σήμερον νὰ δείξω τὴν πηγὴ αὐτοῦ τοῦ ἔργου, νὰ παρουσιάσω τοὺς λόγους γκαί τοὺς ὁποίους φαίνεται ἀκατάληπτο, νὰ ξαλείψω τὴν ἰδέα τῆς σχέσης του μετὰ τὸ συμβολισμό. Ἄν ἡ ἀντίληψη ἢ ἰδέα αὐτοῦ τοῦ ἔργου εἶναι μεγάλη, δυνατὴ ἢ ὄχι, τοῦτο εἶναι ζήτημα ἄλλης ἐξέτασης. Γι' αὐτὸ καί λέω ὅτι θὰ ξαναγυρίσω στὸ ἴδιο θέμα. Ἐπιμένω δὲ πὼς τὰ μεγάλα ἔργα ἔχουνε ἀνάγκη λεπτολογημένης ἐξέτασης, γκαί τότε μόνο μπορεῖ ἡ κριτικὴ νὰ τὰ περιλάβει.

Ἡ ἔλλειψη ὕφους ἀπὸ τὴν κριτικὴ δὲν εἶναι λογικὴ συνέπεια ἔλλειψης ἀτομικῆς ἀντίληψης. Ἄπ' ὅπου λείπει τὸ ὕφος ἴσως νὰ λείπει γούστο καλλιτεχνικῆς ἐπέξεσης. Τίποτε παραπάνω. Τὸ ὅτι ἡ οὐσιαστικὴ ἰδέα δὲν μπορεῖ παρὰ ν' ἀποκρυσταλλωθεῖ μαθηματικῶτα, εἶναι ἰδέα ἀρκετὰ παλιά, πού ἐξέφραξε ὁ Nordau καί πού ἐδῶ δὲν ἔχει τὸν τόπο τῆς.

Τὸ ὅτι ὁ κ. Βέγας δὲν κατάλαβε τὸ ἄρθρο μου, φαίνεται ἀκόμα καλύτερα ἐκεῖ ὅπου νομίζοντας ὅτι με ἀντιλέγει, δὲν κάνει παρὰ νὰ λέει τὰ ἴδια πρᾶματα, ὅπως γκαί τὴ Φύση. Στὸ σημεῖο τοῦτο δὲν εἶπα παρὰ κάτι τὸ κοινότατο, πού ὅλοι, κριτικοὶ καί καλλιτέχνες, τὸ παραδέχονται. Εἶπα πὼς ἡ φύση εἶναι μονότονη καί πὼς ὁ ποιητὴς παίρνωντάς τὴν γκαί ἐλατήριο, θὰ μᾶς τὴ δώσει με μᾶν ἐντονότερη μορφή καί ζωή. Ὁ κ. Βέγας με φέρνει παραδείγματα πού δὲν κάνουν ἄλλο παρὰ νὰ ἐπικυρῶνουν τὴ σκέψη μου. Ὅταν ὁ Παλαμᾶς μᾶς λέει:

στοῦ κάμπου τοῦ κατάσπαρτου τὸ καταπράσινο τραγοῦδι
δὲ μᾶς δίνει παρὰ μιὰ φύση καλλωπισμένη πού τὴ χαιρόμαστε πιότερο
γκαί ὁ ποιητὴς ξύπνησε μέσα μας τὴν ἔννοια τοῦ τραγοῦδιου. Ἴσως μετὸν Ὅμηρο νὰ μπορούμε νὰ κάτσουμε ὄρες «παρὰ θίνα πολυφλοῖσβοιο ἄλος» (ὄχι θαλάσσης). Μόνοι μας ὅμως, ὅταν μάλιστα ἔχουμε τὴν ἀτυχία νὰ μὴ εἶμαστε καί ποιητὲς εἶναι ἀδύνατο νὰ μείνουμε ἔστοι καί μιὰ ὥρα γκαί ἡ θάλασσα δὲν εἶναι ἢ μᾶλλον δὲ μᾶς γίνεται πολυφλοῖσβος παρὰ ἀφοῦ μᾶστὸ πῆ ὁ Ποιητὴς. Γκαί τὴν ἐξοχὴ θυμόμαστε τίς πιότερες περιγραφές πού τυχὸν διαβάσαμε καί γκαί τὴ ζωὴ σκεπτόμαστε συχνότατα ὅπως σκέφτηκε ὁ Ποιητὴς; Γκαί ἡ φύση καί ἡ ζωὴ ἀπλὲς ὅπως εἶναι μᾶς εἶναι ἀπελιπτικὰ ὁμοῖες.

Ἐκεῖ ὅπου λέω «ἀδύναμοι ὄχι μόνο ... κλ.» κάθε ἄλλο ἔννοῶ παρὰ τοὺς ἀναγνώστες μου. Ἐννοῶ, καί τοῦτο φαίνεται καθαρότατα, ὅλη τὴν περασμένη κριτικὴ τοῦ XIX αἰῶνα πού ἔπαιρνε γκαί βάση τῆς τὸ περιβάλλο καί τὴν ἱστορία, με ἀρχηγὸ τῆς τὸν Taine, καί δὲν πιστεύω νὰ ὑπάρχει σήμερον ἄνθρωπος πού νὰ παραδέχεται τὴν τότε νομοθεσίαν τῆς Τέχνης.

Μου φαίνεται πώς δὲν ἀξίζει νὰ ἀγανακτεῖ κανεὶς, καὶ μάλιστα ὅταν κατόπι βρίζεται στὴν ἀνάγκη νὰ ἀναιρέσει τὰ λόγια του, ὄχι λόγῳ τῆς ἡλικίας τοῦ κριτικοῦ παρὰ λόγῳ τῆς ἀλλαγῆς τῆς σκέψης του. Ἡ ἀγανάκτηση ποῦ ὑποκλίνεται μπροστὰ στὸν Καστανάκη στὸ στερνόγραφο, δὲ μου φαίνεται νὰ τὸν ἀφίνει ἀτεῖραχτο τὴν τελευταία φράση τοῦ κ. Βέγας. Τοῦτο δὲν πειράζει σὲ τίποτε. Εἶναι προτέρημα τῶν μεγάλων ἔργων νὰ ἐρεθίζουσι στὶς ἀρχές, γιὰ νὰ ὑποτάξουσι κατόπι καλότερα. Ὁ κ. Βέγας δὲν πρέπει νὰ τὸ θεωρήσει τοῦτο ὡς προσβολή γιὰτὶ θὰ παραγνωρίσει καὶ πάλι τὰ λόγια μου.

Τελειώνοντας ἀναγκάζομαι νὰ τὸ ξεμολογηθῶ πὼς ὁ κ. Βέγας μοῦ-
δωκε κάποια πονηρὴ εὐχαριστήση: ἡ ἀντικριτικὴ του λησιμονὰ τίς ἀθῶες
τῆς δυνάμεις, τὸ ἄκακο τῆς εἶναι, ὄχι γιὰ νὰ φτάξει τὴ συνείδηση τοῦ
Μεγάλου παρὰ νὰ πελαγῶσει τοὺς πειρασμοὺς μᾶς εὐκόλης ἀντίθεσης.
Καὶ μοῦ θυμίζει τὰ λόγια τοῦ Καστανάκη:

«Μποροῦμε νᾶμαστε εὐχαριστημένοι ὅσο ἔχουμε τὰ μάτια ἀνοιχτὰ πᾶ-
νω στὸν ἑαυτὸ μας; Κι ὅταν πάλι τολμοῦμε νὰ τὰ κλείσουμε μᾶς δένει
τὸ πλάνημα ὄχι τοῦ Μεγάλου μὰ τοῦ αἰῶνια εὐκόλου».

Εὐτυχισμένος ὁ κ. Βέγας στὴ δημοσιογραφικὴ του καλλιλογία. Μὰ τὸ
αἰῶνια εὐκόλο τὸν πῆρε στὸ λαϊκό του.

Παρίσι 5-3-22

Γ. ΜΠΕΛΛΑΣ

ΑΡΙΣΤΕΙΔΗ ΜΑΥΡΙΔΗ «ΧΑΡΕΣ ΚΑΙ ΛΥΠΕΣ»

Ὁ κ. Μαυρίδης εἶναι ὁ Βενιαμὶν τῶν νέων μας ποιητῶν. Σεφύτρω-
σε ἕνα πρωτὸ χωρὶς κανένας νὰ τὸν γνωρίζει οὔτε νὰ τὸν ὑποπτεύεται, ἀ-
κόμα καὶ ὅσοι τὸν γνώριζαν ἀπὸ πολὺ κοντὰ. Σὲ πολὺ λίγο διάστημα κα-
τάλαβε πολλὰ πράγματα καὶ χώνεψε ὅσα, ἄλλοι πολλοὶ χρόνια δὲν μπο-
ροῦν νὰ χωνέψουν. Μὲ μιὰν ὀρμὴ νεανικὴ τύπως κι' ἕναν τόμο ποιημά-
των γραμμένων μονοοῦφι σὲ μερικὸς μῆνες. Δὲν λέω πὼς εἶναι ἀρι-
στοουργήματα, ὅμως δείχνουν ἕναν ἄνθρωπο ποῦ συγκινιέται μπροστὰ στὸ
ῥαῖο. Μερικὰ σφάλματα μποροῦν νὰ συχωρευθοῦν σ' ἕνα νεώτατο (παιδὶ
ἀκόμα) ποιητῆ. Ὁ μελαγχολικὸς καὶ ὁ πονεμένος τόνος κυριαρχεῖ. Εἶναι
ποιήματα μᾶς καὶ τῆς ἴδιας ἐξέλιξης.

Ἐλπίζω πὼς τὸ μέλλον ἀνήκει στὸν κ. Α. Μαυρίδη, γιὰτὶ ἡ ποιητι-
κὴ φύση δὲν τοῦ λείπει. Τὸ αἰσθημὰ του εἶναι ἀπαλὸ καὶ τρυφερό. Ἀπὸ
τὴ συλλογὴ του πέρνω τὸ παρακάτω σονέττο...

ΣΤΕΡΝΕΣ ΑΝΑΜΝΗΣΕΣ

Καὶ στὶς στερνὲς στιγμὲς μου ὅπου πεθαίνω,
χαμένος σὺν σὲ πλάνο μονοπάτι,
ἡ ψυχὴ μου ἀπὸ ἀνάμνησες γιομάτη,
πονεῖ γιὰ κάτι πῶχει ξεχασμένο.

Τέτοιαν ὥρα σ' ἄλλον κόσμον ποῦ διαβαίνω,
καὶ στὸ στερνὸ μου σέρνομαι κρεβάτι,
κάποιας παλιᾶς ἀγάτης μου τὸ μάτι,
νοιώθω πὼς μένει ἀπόψε δακρυμένο...

Περίμενα. Δὲν ἦρθε νὰ γιατρέψῃ,
ἀγάτη πῶχει μέσα μου τρανέψει,
τῆς ζωῆς μου τώρα πᾶνωίωσα τὴ δύση,

νειρεύομαι τὰ μάτια τῆς τὰ πλάνη,
τὸ χέρι τῆς ποῦ τρέμει νὰ χτυπήσῃ
τῆς ἀγάτης μας τὴν ὕστερη καμπάνα.

ΑΝΤΩΝΗΣ ΓΙΑΛΟΥΡΗΣ

ΧΡΟΝΙΚΑ

ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ ΤΩΝ ΝΕΩΝ—ΣΜΥΡΝΗΣ. Ὅ,τι ζωντανὸ καὶ καθά-
ριο ἔχει ἡ σημερινήκη διανόηση, μᾶς τὸ φέρνει συγκεντρωμένο ἕνας ὁ-
μορφος τόμος μὲ τὸν τίτλο: «Τὸ βιβλίον τῶν «Νέων» Σμύρνης. Ὅλες οἱ
γνωστὲς μορφὲς τῶν γραμμάτων ποῦ ἔδωκαν, χρόνια τώρα, στὴν Ἰωνικὴ
Πρωτεύουσα μιὰ φωτόλουστη ὄντοτητα, μαζί μὲ δνόματα ποῦ μόλις
προωπεύουν τὸ πέταγμα τους, βρίσκονται ἐκεῖ ἀδελφωμένα καὶ «κα-
λοῦν τὴ νιότη τοῦ πνεύματος μαζί τους, πρὸς τὴν αὐγὴ τῆς νέας
ἐλεύτερης Τέχνης, πρὸς τὸ στερνὸ φῶς τοῦ λόγου». Ἡ πλούσια συ-
νεργασία τοῦ «Βιβλίου τῶν Νέων», θὰ μᾶς ἀπασχολήσῃ σ' ἐρχόμενο
φυλλάδιο τοῦ «Λόγου». Γιὰ σήμερα, δημοσιεύουμε ὀλόκληρη τὴ νευρώ-
δικη «προκήρυξη» μὲ τὸ διπλὸ σκοπὸ νὰ δείξουμε πόσον ὠραῖα δημιουρ-
γικότητα δίνει στὸ σφρῆγος τῆς ἡ σημερινῆς νεολαία καὶ νὰ παρουσιά-
σομε ἕνα κτυπητὸ παράδειγμα στὶς διάφορες ἀσυστηματοποίητες ἀκόμη
νεανικὲς μας προσπάθειες.

ΠΡΟΚΗΡΥΞΗ

Οἱ νέοι ποῦ μελετοῦν κ' οἱ νέοι ποῦ γράφουν, ὅσοι κι' ὅσες ἔχουν
ιδανικό τους τὴν Τέχνη—μακριὰ ἀπὸ τὴ ρουτίνα τῶν ἀδικῶν λόγων, ψη-
λά ἀπὸ τὸν ὁποιοδήποτε ἐκμεταλεμὸ της— ὅσοι κι' ὅσες νιώθουν τὰ νέα
φετερά τους ἄξια νὰ ὑψωθοῦν πρὸς τὸν ἀγνὸ οὐρανὸ τοῦ λόγου, ὅλοι μαζί
μας! Εἴμαστε σήμερ' ἀκόμα μιὰ συντροφιά μικρὴ στὴ Σμύρνη. Μὰ ἡ
νιότη μας εἶναι μεγάλη. Μεγάλη σὰ θέληση, γιὰ νὰ κἀνῃ κάτι στὴν Τέχνη.

Καί μεγάλη σά δύναμη, γιά νά δείχνη τί θέλει νά κάνη. Καί δέν θέλει πιά, ή νιώτη μας, τὸ χρεωκοπημένο τωρινὸ καθεστὸς τοῦ Λόγου: δέν θέλει τὴν ἐπίδειξη πού στήνει καινούργια τάχατες εἰδῶλα σὲ κάποιους ἐπάνω βωμοὺς καὶ σαλπίζει κάθε τόσο κι' ἄλλη θρησκεία, κι' ἄλλη δηλαδή σκλαβιά· μηδὲ θέλει τὴν ὁστρούκωση τῶν ἰδεῶν μὲς σὲ φτιασμένα καλοῦπια μὲ τὰ ἡχερά ὀνόματα, μὲς σὲ «συνθῆκες» τάχατες ὑποχρεωτικὲς γιά τὸ ὄρισμα τῶν δυνάμεων πού θὰ πραγματώσουν τίς ἴδιες συνθῆκες σκλαβιάς, θέλει τὴν Τέχνη ἐλεύθερη ἀπὸ κάθε παλιὸ δεσμό, ἀπὸ τὴν ἐπιβολὴ καθεμιάς φήρμας πού δὲ στεριώνεται στὴν ἀλήθεια, ἀπὸ τὴ φορὰ καθεμιάς παραδόσης πού δέν τὴν ἐμπνέει ὁ νόμος τῆς ζωῆς. Θέλει τὴν Τέχνη ἀνώτερη ἀπὸ κάθε Ἀκαδημία! Ἐπαναστάτες λοιπόν; Ναι, ἀλλὰ μαζὶ καὶ δημιουργοί. Νέοι ἐμεῖς ὅλοι, ἔχουμε τὰ νιάτα μας καλὸν ὁδηγὸ καὶ μεστήν ἐγγύησιν. Ἐγγύηση στὴ μελέτη καὶ στὰ θέματά της, κι' ὁδηγὸ στὴν πένα καὶ στὴν ὀρμή της. Ἡ Τέχνη εἶναι ἀγνή κ' ἔχουμε τὴν ἀγνότητά της. Γι' αὐτὸ λεμε: σεβαστοὶ οἱ δασκάλοι πού σέβονται τὴν ἀγνότητα τῆς νιώτης, μὰ σεβαστοὶ κ' οἱ ἀγνοὶ νέοι πού σέβονται τὴ διδασχὴ ὄχι τῶν δασκάλων ἀλλὰ τῆς Τέχνης. Εἴμαστε σήμερ' ἀκόμα μιά συντροφιά μικρὴ, μὰ τὸ πρόγραμμά της ἀγκαλιάζει κάθε νέα ψυχὴ, κάθε μελλούμενο φῶς τοῦ Λόγου, ἀπὸ παντοῦ. Φτάνει νά μὴν εἶναι ἀπὸ καμιάν Ἀκαδημία.

Τὸ πρόγραμμα τῆς συντροφιάς μας δέν πάει νά ἰδρῦση σχολὲς δέν εἶναι σχολαστικὸ μὰ ἐλευθερωτικὸ δέν κλείνει τάσες καθωρισμένες—μὰ κι' ἀβέβαιες πάντοτε. Εἶναι πρόγραμμα γενικὸ γιά μιὰν ἀπολύτρωση πρῶτα καὶ μαζὶ, γιά μιὰ δημιουργία: πάει ν' ἀνοίξη δρόμους, τοὺς δρόμους τοὺς κλειστοὺς γιὰτ' εἶναι ἀπάτητοι ἢ καὶ γιὰτ' εἶναι χλιοπατημένοι. Τὴν ἐφαρμογὴ του, τὴν ὑπογράφη ἢ πίστη μας στὴν ἀνατολὴ τῆς νέας ἐλεύθερης Τέχνης, ἢ πίστη ὀλονῶν τῶν νέων πού μελετοῦν καὶ τῶν νέων πού γράφουν, σκῦβοντας μόνο ἐπάνω στὸ ποιητικὸ τους ἐγώ. Καὶ τὴν ἐπιτυχία του, τὴν ἀσφαλίζει ὁ μέγας νόμος τῆς ζωῆς ὁ αἰώνιος, ἢ ἐξέλιξη. Σ' ἐμᾶς ἀνήκει τὸ Ἀἶριον. Στοὺς παλιούς, ἄς ἀνήκει ἢ τιμὴ νά μᾶς ἔχουν εὐκολύνη, βοηθόντας μας ἢ παραμερίζοντας...

Ἀπὸ τὴν πατρίδα τοῦ Ὀμήρου, ἀπὸ τὴν πρώτη-πρώτη Ἑλλάδα, ἀπὸ τὴν ἐλεύθερη πιά Σμύρνη, καλοῦμε τὴ Νιότη τοῦ πνεύματος μαζὶ μας πρὸς τὴν αὐγὴ τῆς νέας ἐλεύθερης Τέχνης, πρὸς τὸ στερνὸ φῶς τοῦ Λόγου. Ὅσοι νέοι κι' ὅσοι πιστοί, μ' ἐμᾶς.

Ο ΑΘΗΝΑΙ-ΚΟΣ ΤΥΠΟΣ ΓΙΑ ΤΟ «ΛΟΓΟ» ΜΑΣ ΕΝΑΣ ΚΑΘΡΕΠΤΗΣ («Πατρίς» 8 Ἀπριλίου 1922.)

Ἐχομεν ὑπ' ὄψει τὸν «Λόγον» τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Τὸ μηνιαῖον περιοδικὸν τῶν φιλολογοῦντων τῆς βασιλίδος. Ἀλλὰ τὸ ξεφύλλισμά του δέν δίδει τὴν ἐντύπωσιν ἀπλοῦ συνήθους περιοδικοῦ. Ὁ «Λόγος» ἀποτελεῖ ἕνα καθρέπτην, καθρέπτην τῆς πνευματικῆς ἐκδηλώσεως τῶν Ἑλλήνων τοῦ Πέραν, μᾶς ἐκδηλώσεως ἢ ὁποῖα ἀποτελεῖ καθαρώς φιλολογι-

κὴν ἐργασίαν, κινεῖται ἐν τούτοις μέσα εἰς ἕνα περιθώριον πατριωτισμοῦ, ὁ ὁποῖος συγκινεῖ ἴσως περισσότερον ἀπὸ μιὰν ἀριστοτεχνικὴν εἰμῶν καὶ ἀπὸ μιὰν καλοδουλεμένην πρόξαν ἢ καὶ ἀπὸ ἄλλο εἶδος φιλολογικῆς παραγωγῆς. Ὁ «Λόγος», παρ' ὅλην τὴν λογοτεχνικὴν του ἐμφάνισιν, εἶνε μιά εὐγλωττος λογοδοσία τῆς ἐθνικῆς ἐργασίας τῶν λογίων ἀνθρώπων ἐκεῖ κάτω, οἱ ὅποιοι προσφέροντες ἔργα τέχνης, διατηροῦν καὶ τὴν ἐλληνικότητα τῆς Πόλεως, ὡσὰν ἀφωσιωμένες ἰερεῖες τῆς Ἑστιάδος.

ISTITUTO PER L' EUROPA ORIENTALE καὶ τὸ ὄργανο τοῦ ἰνστιτούτου L' EUROPA ORIENTALE, μηνιαῖο περιοδικό, Via Nazionale 89, Roma—

Ἐχομεν ὑπόψει μας τὸν κανονισμὸ τοῦ ἰνστιτούτου, πού ψηφίστηκε στὴ γενικὴ συνέλευση τῆς 5 Φεβρ. 1922. Τὸ πρῶτο ἄρθρο λέγει: «Τὸ ἰνστιτούτο γιά τὴν Ἀνατολικὴν Εὐρώπη ἰδρύθηκε στὸ 1921 καὶ ἔχει σκοπὸ νά ἐπεκτείνει καὶ ἀναπτύξει μὲ μεθόδους καθαρὰ ἐπιστημονικῆς, τίς μελέτες τίς σχετικῆς μὲ τὴν ἀνατολικὴν Εὐρώπη».

Λάβαμε, μαζὶ καὶ τὸ φυλλάδιο τοῦ Μάρτη 1922 (χρόνος II, ἀριθμ. III) Περιέχει, μεταξὺ ἄλλων, καὶ μιὰ θαυμασία μελέτη τοῦ κ. Nino Cortese, γιά τὴ Βλαχία τοῦ Πριγκίπα Ἀλεξάνδρου Ὑψηλάντη (1774—1782).

Στὸ πολιτικὸ μέρος τοῦ περιοδικοῦ, ἐξετάζεται καὶ ἡ Ἑλλάδα. Μὲ τὸν ὑπότιτλο «Ἡ θρησκευτικὴ διένεξη μεταξὺ τῆς Ἑλλ. Κυβερνήσεως καὶ τοῦ Πατριαρχείου τῆς Πόλης» ἀναφέρονται τὰ διάφορα γεγονότα πού προηγήθησαν στὴν ἐκλογὴ τοῦ Μελετίου. Ὑστερα, παραθέτονται διάφορες περικοπὲς ἐφημερίδων τῶν Ἀθηνῶν, τῆς Πόλης, καθὼς καὶ τῆς Ἀγγλίας, σχετικῆς, πάντοτε, μὲ τὴν πατριαρχικὴ ἐκλογὴ. Τὸ ἄρθρο αὐτὸ ὑπογραμμένο Α. Ρ. ὑποθέτουμε νά εἶναι τοῦ ἑλληνομάθου καθηγητῆ κ. Aurelio Palmieri, διευθ. τοῦ Σλαβικοῦ τμημάτου τοῦ Ἰνστιτούτου. Τελειώνει ἔτσι: «Ὅπως εἶπαμε, ἀποφεύγουμε νά ἐκφράσουμε τὴ γνώμη μας γιά τὸ περίπλοκο πρόβλημα τῆς ἐκλογῆς τοῦ Μελετίου καὶ περισσότερο γιά τὸ λόγο ὅτι ἀμφίβολο ἂν θὰ κατορθώσει νά καταλάβει τὸν θρόνον του ἢ νά τὸν διατηρήσει. Ἀργότερα θὰ ξαναπιαστοῦμε αὐτὸ τὸ θέμα, πού γιά νά μεταχειριστοῦμε τὴν ἐκφραση τῆς «Πρωτεύουσας» γίνεται ἀφορμὴ νά χύνεται μελάνι. Ἀναφέρουμε ὅτι ὁ κ. Aurelio Palmieri, μᾶς ἔστειλε δυὸ ἐπιστολὰς γεμάτες εὐγένεια ψυχῆς, πού μᾶς κάμνουν νά ἐλπίζουμε πάντοτε στὶς ἀκούραστες ἀνθρωπιστικῆς προσπάθειες τῆς καθαρῆς διανοήσεως».

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ ΣΥΝΤΡΟΦΙΑ ΒΛΑΓΚΑΣ

ΜΑΡΤΗΣ—ἈΠΡΙΑΗΣ. Συστηματικὴ μελέτη τῶν Ἑλληνικῶν Γραμμάτων. Ἀφιερῶθησαν συγκεντρώσεις σὲ ξεχωριστὰ φυσιογνωμίαι: Α. Βαλαωρίτης (κριτικὴ Κ. Παλαμᾶ), Δ. Σολωμός, Ι. Τυπάλδος (κριτικὴ Κ. Παλαμᾶ), Δ. Μαβίλης (διάλεξι Κ. Μπιμπίλα) μὲ ἀπαγγελίαι τῶν καλυτέ-

ρων των έργων. Διαβάστηκαν οι μελέτες του Μ. Καλομοίρη για τὸν Βεετ-
hoven καὶ γιὰ τὸ Ἀνατολίτικο χρῶμα στὴ Μουσική. Ὁ κ. Θ. Μακρῆς
ἔκαμε διάλεξη γιὰ τὸν Ἅγιο Τάφο καὶ τὸ Ἅγιο Φῶς. Μελετήθηκαν ὁ Max
Nordau καὶ συζητήθηκαν οἱ θεωρίες του. Διαβάστηκαν διαλεκτὰ ἔργα
δικῶν μας καὶ ξένων λογοτεχνῶν, χωρὶς νὰ λείπει ἡ μουσικὴ σὲ Πιάνο ἀπὸ
τὴν κ. Σοφ. Κ. Μπιμπιλά.

ΓΙΑ ΤΙΣ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΕΣ ΣΥΝΤΡΟΦΙΕΣ ΤΗΣ ΠΟΛΗΣ ΚΑΙ
ΤΟΥ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ— Παρακαλοῦμε τὶς διάφορες Φιλολογικὰς Συν-
τροφίαις, νὰ μᾶς στέλνουν τὶς εἰδήσεις γιὰ τὴ δράση τους ἴσα μὲ τὶς 20
τοῦ κάθε μῆνα, γιὰ νὰ προφτάνουν νὰ δημοσιεύονται ἐγκαίρως.

Η ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ.

ΜΑΝΩΛΗΣ ΒΟΥΡΟΣ. Μὲ μεγάλη χαρὰ μαθαίνουμε πὼς σὲ λίγο καιρὸ ὁ
γνωστὸς βιολιστὴς καὶ φίλος τοῦ «Λόγου» κ. Μαν. Βούρος, ἀφισιώ-
νεται ἀποκλειστικὰ στὴ μουσική. Θὰ ἐπιδοθεῖ στὴ διδασκαλίαν τοῦ
βιολιού. Γνωρίζοντας τὴν ἀγάπην του γιὰ τὴν ἀληθινὴν Τέχνη καθὼς
καὶ τὴ μεγάλη του εὐσυνειδησία, εἴμαστε βέβαιοι πὼς θὰ γίνῃ ἕνας
δυνατὸς παράγοντας μουσικῆς μόρφωσης πρὸς τόσο λυπηρὰ καθυστε-
ρεῖ στὴν πόλιν μας.

ΜΕΡΙΚΟΙ ΦΙΛΟΙ τοῦ «Λόγου», καὶ ἀπὸ τὴν Πόλιν καὶ ἀπὸ τὸ ἐξωτερικόν,
μᾶς ζήτησαν τὴ διεύθυνση τοῦ φίλου γιατροῦ καὶ συνεργάτου μας κ.
Ἄπ. Μαρμυλά. Εἶναι ἡ ἀκόλουθη:

Dr A. MAMMELIS
Rue du Théâtre No 11
(Ballouk-Bazar) Pera—Constantinople

ΛΑΒΑΜΕ:

ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ

Ν. Γ. ΚΑΤΗΦΟΡΗ—Τραβῶνας στὴν Τρεῖλλα.—Οἱ Καμπάνες τοῦ Φό-
ρον. (Διηγήματα).

ΑΡΙΣΤΕΙΔΗΣ Ν. ΜΑΥΡΙΑΔΗΣ Χαρὰς καὶ Λύπης—ποίηματα—1922.

LOUIS ROUSSEL—La Prononciation de l'Attique Classique—Pa-
ris 1921.

LOUIS ROUSSEL—Grammaire Descriptive du Roméique Littéraire.

Ε. ΣΤΡΑΤΗΓΟΥ. Γενικὴ Ἐπισκόπησις τῶν ἐπιχειρήσεων κατὰ τὴν Γ' πε-
ρίοδον, 9^η Ἰουλίου—10 Σεπτεμβρίου 1921.

ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ ΤΗΣ ΠΟΛΗΣ

Η ΕΒΔΟΜΑΣ.—Εἰκονογραφημένον περιοδικόν. Διαχειρ. Χαρίλ. Ε. Μαυρό-
πουλος—Γραμ. Συντάξ. Ἐλένη Μαυροπούλου — ἀρθρογρ. Θ. Καβ.
Μαρκουίτζος. Γραφεία Σισανὴ Καρακόλ, ἀδιέξοδος Σαβέριο 55 Β.
Γαλατᾶ—Συνδρ. λ. Τ. 2.50, ἐξωτερ. Φρ. 25 — πῆραμε τὰ φυλλά-
δια μέχρι τοῦ ἀριθμοῦ 12. Ἐξακολουθεῖ ἡ πραγματεία τῆς Θεωρίας
τοῦ Ἀϊνσιάν ἀπ' τὸν κ. Ν. Καλατζῆ. (Διάλεξη τοῦ ἴδιου στὸν
Ἑλλ. Φιλ. Σύλλογον,) Μάρτιος 1922.

ΖΩΗ—Δογοτεχνικὰ Τετράδια—Ἐλάβαμε τὸν ἀριθμὸ 1, τῆς γ' χρονιάς (Γε-
νάριος—Μάρτιος 1922)—μὲ συνεργασίαν τῶν κ. κ. Ἄπ. Μελαχροινού
Μ. Μαλακάση, Ι. Μ. Παραγιωτόπουλον, Νίκου Σαντοριναίου, Α.
καὶ Γ. (μετ. Γιάκωφεν) Γιάννη Καμπύση, Α. Σάβρον (μετ. Εὐριπίδης).
Ε. Φυτῆλη, Δ. Σταύρου (μετάφραση Ἐδγαρ Πόε) Τέλλου Ἄγρα (με-
τάφραση Μωρεῖα), κ.τ.λ. κ.τ.λ.

LE MUSCLE—Πῆραμε τὸν γ' ἀριθμὸ τοῦ εἰκονογραφημένου αὐτοῦ μονα-
δικοῦ ἀθλητικοῦ περιοδικοῦ. Διευθ. F. Fumelli. Πλούσιο σὲ ὅλη
σχετικὴ μὲ τὸν ἐλεύθερον ἀέρα. Διάφορες πληροφορίες γιὰ τὴν ἀθλη-
τικὴ ζωὴ τῆς πόλης μας.

ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ

Ο ΝΟΥΜΑΣ—Δογοτεχνικὴ Ἐπιθεώρηση. Βγαίνει δυὸ φορές τὸ μῆνα.
Διευθ. Δ. Π. Ταγμόπουλος — Γραφεία Κολοκοτρώνη 256. Ἀθήνα—
Τὸ φυλλάδιον Δρ. 2—

ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΩΝ ΦΙΛΕΛΕΥΘΕΡΩΝ—Γραφεία 133 East 35th St. New
York—Συνδρ. χρονιάτικη Δολ. 3.50.—Ἄβραμε τοὺς ἀριθ. 23—24.

ΠΙΝΑΚΟΘΙΚΗ—Καλλιτεχνικὸν Περιοδικόν. Διευθ. Δ. Ι. Καλογερόπου-
λος—Ὀδὸς Χαριλάου Τρικούπη ἀριθμ. 22α. Ἀθήνα. Τεύχος 247—
248 (Σεπτέμβριος—Ὀκτώβριος 1921.)

Ι' EUROPA ORIENTALE—Μηνιαῖον περιοδικόν. Ἐκδίδεται μὲ τὴν φρον-
τίδα τοῦ «Ἰνστιτούτου γιὰ τὴν Ἀνατολικὴν Εὐρώπην». Χρονιά ΙΙ
Μάρτιος 1922—

ΝΕΑ ΖΩΗ—Ἐβδομαδιαῖον εἰκονογρ. φιλολ. περιόδ. Διευθ. Σ. Ε. Κουκου-
τοάκης—Θ. Δανιηλίδης—Γραφ. Δίοδος Σπύρτι ἀριθ. 4-5 Σμύρνη—
Συνδρ. ἐξωτ. Δρ. 60.

ΕΘΝΙΚΟΣ ΚΗΡΥΞ—Μηνιαῖος εἰκονογραφημένος. Ἰδρ. Διευθ. Πέτρος Π.
Τατάνης—Γραφεία 140 west 26th Street, New York City—Συνδρ.
Δολ. 5—πῆραμε τὸ φυλλάδιον τοῦ Μαρτίου.

ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ—Περιοδικὸν πρὸς βγαίνει κάθε Κυριακῇ. Διευθ. Σπύρος
Ν. Μανούσης (Φῶτος Γιοφύλης) Στοῦ Φέξη, 26^η Ἀθήνα—ἀριθ. 26-31

ΒΩΜΟΣ—Δεκαπενθήμερο φιλολογικό περιοδικόν. Ιδρύθημα στήν Ἀθήνα τὸ 1918—Γραφεῖα 33 Rue des Ecoles Paris 5e—Ἰδρυτὲς Γιάν. Γεωργιάδης, Σπύρος Μόσχος—Διευθ. Γιάν. Ἰβράννης Διμ. Ἀλευρόπουλος. Ἀρχισ. Στέφ. Τσιτόπουλος—Συνδρομὴ Φρ. 20. Πήραμε τὸν ἀριθμὸ 4, τῆς 25, Φεβρουαρίου.

ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΟΥ ΣΥΝΔΕΣΜΟΥ ΤῶΝ ΑΠΟΦΟΙΤῶΝ ΤΗΣ ΕΘΝ. ΣΧ. ΓΛΩΣΣῶΝ ΚΑΙ ΕΜΠΟΡΙΟΥ. ἀριθμ. 3.

ΣΑΤΥΡΙΚΑ

ΑΝΩ ΚΑΤΩ—Διευθ. Χρηστος Δελής, ΓΡΑΦΕΙΑ :Zindjirli Han—Γαλατά.

ΕΦΗΜΕΡΙΔΕΣ

ΕΘΝΙΚΟΣ ΚΗΡΥΞ—Καθημερινή πολυσέλιδη ἑφημερίδα σὲ μεγάλο σχῆμα γεμάτη πάντα ἀπὸ ὕλη ζωντανῶν καὶ ποικίλων ἐνδιαφερόντων. 136(138) 140—W—26th St. New York City—Πρόεδρος Πέτρος Π. Τατάνης.

ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ.—Τοῦ Σικάγου. Ἡ μόνη ἀνεξάρτητη ἑφημερίδα στήν Ἀμερικὴ. Βγαίνει κάθε μέρα ἑξασέλιδη, καὶ τὲς Κυριακὰς δεκασέλιδη. Πάντα ἡ ἐπιφυλλίδα τῆς εἶναι παρμένη ἀπὸ τὰ καλλίτερα διηγήματα τῆς ζωντανῆς μας γλώσσας. Ἐκδίδεται ἀπ' τὴν ἑταιρεία «Καθημερινή» κεφάλ. 50.000 δολλ. Πρόεδρος κ. ἀρχισυντάκτης, Σπύρος Κοττάκης, Ταμίας καὶ διαχειριστὴς Νίκος Δημόπουλος. Γραμματεῖας καὶ ἐπὶ τῆς ὕλης. Μιχάλης Χάτσος. Διεύθυνσὴ τῆς . . . 748 So Halsted st. Chicago 29.

ΚΟΣΜΟΣ.—Ἐφημερίδα.—Διευθ. Νικολαΐδης.—Δάσκαρης.—Μαηδώνης «Ὀδὸς Ἐδρωπαϊκὴ 136 Σμύρνη.

ΝΕΑ ΧΙΟΣ—Διευθ. Μιχαὴλ Μέλης—Προκυμαία—Χίος.

ΝΕΟΣ ΑΝΘΡΩΠΟΣ—Ἑβδομαδιαία Ἐφημερίδα. «Ὁργανον τῆς Πανεργατικῆς Ἐνώσεως» Γραφεῖα ὁδὸς Ἐργασιῶν : ἀριθ. 4 Γαλατᾶς.

ΗΧὸ Τῆς Χίου—Διευθ. Κ. Π. Παπαντωνιάδης—Χίος.

ΕΛΕΥΘΕΡΟΣ ΛΟΓΟΣ τῶν ΠΑΤΡῶΝ.

ΣΤΗ ΣΜΥΡΝΗ. Γεγικὸς ἀντιπρόσωπος τοῦ «ΛΟΓΟΥ»,
ΚΙΜΩΝ ΔΟΥΚΑΣ—Δουκμετζή, 2.—